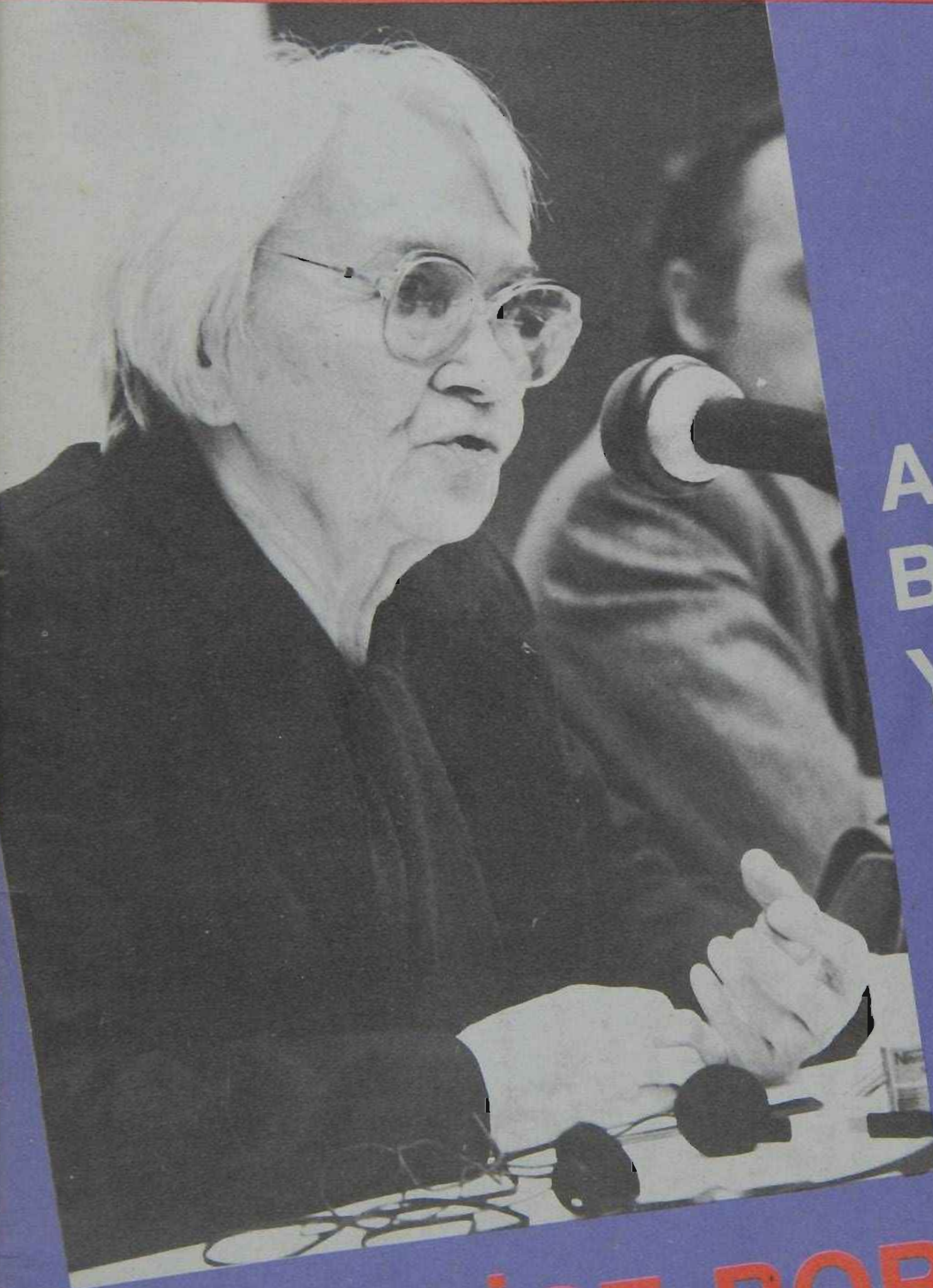
GÜN

Siyasi Haber ve Yorum Dergisi
33
Kasım '87
500 TL (KDV dahil)

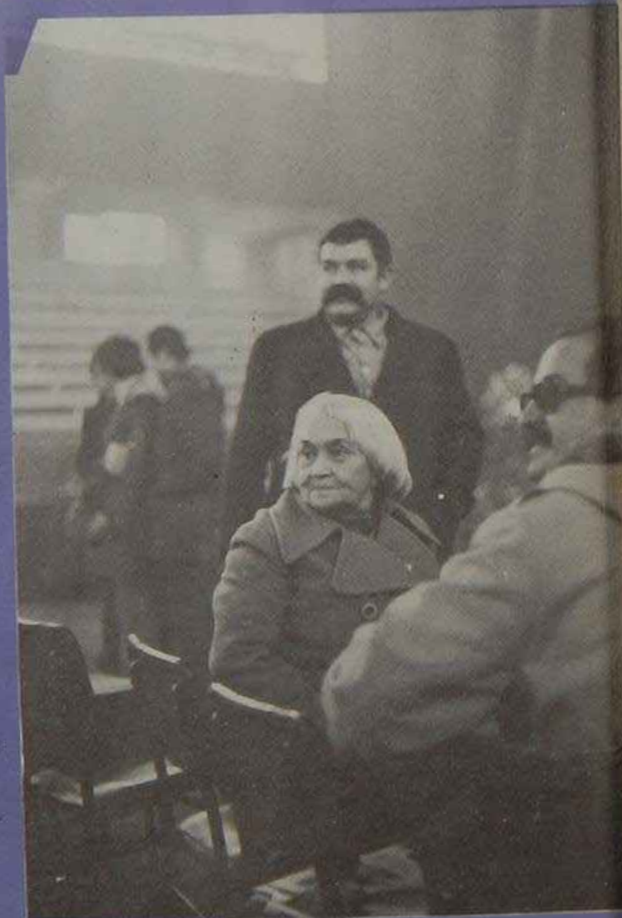
ADANMIŞ BİR YAŞAM

BEHİCE BORAN

BORAN YOLUMUZU AYDINLATIYOR...

Türkiye sosyalist hareketinin seçkin önderi Boran'ı 10 Ekim'de yitirdik. Behice Boran adını onunla aynı dönemler içinde yaşayanlar, örgütlü sosyalist mücadelenin sorunlarını, zorluklarını, karşılaştığı baskıları onunla birlikte göğüsleyenler iyi tanıyorlar. Genç kuşaklar, söz yerindeyse, büyük ölçüde dışardan tanıdılar onu. 12 Eylül'den sonra yetişenler ise, Boran adını ancak yakın çevrelerinden duyma olanağını bulabildiler.

GÜN'ün bu sayısının büyük bölümü Boran'a ayırırken, onu çeşitli yanlarıyla tanıtmayı, anımsatmayı amaçladık. GÜN, Behice Boran'ın işçi sınıfımızın sosyalist mücadelesindeki yerini elinizdeki sayıyla belgelemeye çalıştı. Hemen farkedeceğiniz gibi, bu sayının planında da önemli değişiklikler oldu. Ekim ayı başında yaptığımız planın yalnızca bir bölümünü gerçekleştirebildik. Ama okurlarımızın kitaplıklarının en önemsedikleri köşesinde saklayacakları, sık sık yeniden gözatacakları, kendilerinden sonraki kuşaklara bir belge olarak bırakacakları bir sayı hazırlama kaygısını önde tutmaya çalıştık.

Bağımsızlık demokrasi sosyalizm mücadelesine adanmış bir yaşam

NİHAT SARGIN

Bugün dünyada barışçı güçlerle savaşçı güçler arasında mücadele... özünde sistemler ve sınıflar mücadelesinin bir parçasıdır. Uzlaşmaz, hasım çelişkiler barındırmayan dünya sosyalist sisteminin, kendisini ve tüm emekçileri sömürüden kurtarmak için sömürgenlere karşı mücadele veren dünya işçi sınıfının savaş açmakta ve savaş kışkırtıcılığında bir çıkarı yoktur. Zaman sosyalizmden yana, sömürüden kurtuluştan yana işlemektedir. Bunun içindir ki, dünya barışını kazanma ve koruma yolunda tüm olumlu öneriler ve görüşler Sovyetler Birliği ile diğer sosyalist ülkelerden gelmektedir. (1978)

İMZASINI tanıyıp yazılarından birşeyler öğrenmeye çabalayışımdan bu yana 37 yıl geçmiş; kendisiyle tanışmanın üzerinden 30, aynı kurullarda birlikte çalışmaya başlamamızdan beri de tam 17 yıl. O gün bugündür de aynı kurullardayız.

Önce YURT ve DÜNYA, arkasından ADIMLAR, daha sonra TAN'daki yazıları. Sanayileşmenin -bugün artık herkesin dilinde sakız olan bu basit sözcüğün- tabu sayıldığı günlerde bunun üzerine dikkati çekme, kültür ve sanat alanının en masum görünen dallarında da belli bir bakış açısıyla birşeyler sezinletebilme, aktarabilme çabası. Ülkemizi, geçmişi ve bugününü, alışılmış resmi öğretinin dışında yeniden değerlendirme ve sorunları bu değerlendirme ışığında ortaya koyma, yeniden tanıma ve tanıtma uğraşı. Yazılara egemen olan sağlam mantık -birçoklarını tedirgin eden o sağlam mantık- ve o güne kadar bilineni bilindiği gibi kabul etmeyen o araştırıcı kafa.

Mesleğiyle ilgili araştırma, inceleme yazıları, aradan geçen 40'a yakın yıl boyunca hâlâ değerinden hiçbirşey yitirmeyen ve alanında ilk olmanın onurunu taşıyan sosyal yapı araştırmaları. Ve bunun için köylerde, köylüler arasında geçen günler, haftalar. Yirmi yıldan sonra bile seçim kampanyası sırasındaki gezilerde rastladıklarımız; çevre köylüleri arasında kendisini tanıyanlar veya o günleri bir tevatür olarak nakledenler, adını saygı ve sevgi ile yadediyorlar, içtenlikle selamlarını iletiyorlardı.

Üniversite hocalığını şahsen bilemem. Ancak aynı zamanda üniversite sıralarında okuduğumuz öğrencileri, iyi bir öğretici, fakat notu kıt bir hoca olduğunu, ilerici, sosyalist.. ne olursan ol, ancak öğrenci olarak kendisinden bekleneni tam olarak yerine getirmesini istediğini söylerlerdi.

Sonra fakülte ve dergi arkadaşı üç üniversite öğretim üyesiyle birlikte hakklarında açılan tahkikatlar, suçlamalar. İktidar, üniversiteyi asıl üniversite yapan gerçek bilimsel çalışmaya, bu çalışmayla birlikte araştırıcı, gerçekleri kendileri gibi yeniden değerlendirip bu değerlendirmenin süzgecinden geçirmeye yönelen bir üniversite gençliğinin yetişmesine tahammülsüzlüğünü gösteriyordu. Üstüste açılan davalar, "milliyetçi" gençlerin tanıklıkları... Ama yetmedi. Davalar beraatla sonuçlandı. Ve sonunda CHP iktidarı onlardan kurtulmanın yo-

lunu, bütçe müzakereleri sırasında kürsülerini lağvetmek ve böylece kendilerini açığa almakla buldu.

Tepkiler, protestolar... Yabancı üniversiteler bu değerli bilim adamlarına kucaklarını açtı ve her türlü olanağı sağladı. Ancak Boran gitmedi. Her zaman, her şart altında yapılabilecek birşeyler olduğuna ve bunun mutlaka yapılması gerektiğine inanıyordu. Bir yandan geçimini sağlayacak tercüme işleriyle uğraşırken, bir yandan da çalışmalarını sürdürüyor, hem bir bilim adamı, hem de bir işçi sınıfı militanı olarak görevini yerine getiriyordu.

İstanbul'a yerleşmişti. Kendisini ilk olarak 1950 ilkbaharında, büyük Nazım'ın 39 küsur yıllık mahkumiyetinin kaldırılması için son çare olarak "canıyla pullayıp" halkına başvurmak olarak nitelediği açlık grevini desteklemе amacıyla yayınlayacağımız Hür Gençlik özel sayısında Nazım'la ilgili bir incelemesinden yararlanmak için başvurduğumda tanıdım. Aynı günlerde 14 Mayıs seçimleri oldu ve Demokrat parti iktidara geldi.

Bu sırada Boran'ı Türk Barışseverler Cemiyeti'nin kurucusu ve genel başkanı olarak görüyoruz. Boran, Stockholm çağrısının ertesi yılında Türkiye'de barış hareketinin ilk çekirdeğini filizlendiriyordu. Kimileri önceden beri ve hatta şimdi bile, bu kanunlarla ve böylesi iktidarlar altında hiçbirşey yapılamaz desinlerdi; yapılacak birşeyler mutlaka olmalıydı ve yapılmalıydı. Arkadaşlarıyla birlikte Boran yapıyordu.

Barışseverler Derneği'nin kuruluş beyannamesi yayınlanırken Kore savaşı patlak verdi. DP, ilerde NATO'ya alınma vaadiyle Amerika'yla anlaşmış ve Meclis'ten bile geçirmeye gerek duymaksızın Kore'ye asker gönderme kararı alıvermişti.

Barışseverler Derneği, kuruluşunun ikinci haftasında yayınladığı ve Boran başlarında, yönetim kurulu üyelerinin bizzat dağıttığı bildiri ile kararı şiddetle protesto ediyor ve Meclis'e getirilip reddedilmesini istiyordu.

Boran ve arkadaşları, daha o akşam tutuklanıp, "milli menfaatlere zarar verecek faaliyette bulunmak"tan sanık olarak askeri siyasi mahkemeye sevkedildiler. İrkilinmesin, adı buydu ve nasıl bir mahkeme olduğunu adı bile yeteri kadar anlatmaktaydı.

Türkiye eski Türkiye değildi ve üstelik mahkeme heyeti karşısında Boran vardı. Mahkemedeki konuşmalarını, savunmasını bugün bile hatırlayanlar çok. Tahliyeler, yeniden tutuklanmalar, karşı oy yazıları... Sanık sandalyesi, başlıbaşına bir mücadele aracı olmuştu Boran'la birlikte. Sonunda mahkumiyet. Arada çocuğunun doğuşu. Kalan cezası için Nevşehir Cezaevine gönderildiğinde aynı suçlama ile yattığım siyasiler koğuşundan karşılıklı gazete, dergi alışverişimiz.

Ve daha bu mahkumiyet dolarken 1951 büyük "tevkifat"ı dolayısıyla yeniden tutuklanma ve bu sefer İstanbul'da Askeri Mahkeme karşısına çıkarılma.

Demokrat Parti'nin en azgın günleri! Giderek yoğunlaşan baskılar... Boran ve arkadaşları, yapılabilecek birşeyler var mıdır, sorusunun peşinde. Konuşmaların, tartışmaların ana ekseni hep bu soru. Hayır yok denemez; mutlaka olmalıdır veya yaratılmalıdır.

Derken, 27 Mayıs, Kurucu Meclis, yeni Anayasa; yılların birikimiyle işçi sınıfında görülen büyük hareketlilik... Yüzbinlik Saraçhane Mitingi ve Meclis'e yürüyen yapı işçileri. Yeni seçim yasası ve seçimler öncesinde yeni partilerin kurulma olanağı.

13 Şubat 1961'de Türkiye İşçi Partisi kuruldu. İstanbul Sendikalar Birliği yöneticileri, işçilerin doğrudan bir partiye olan ihtiyaçlarının sezgisiyle T.İ.P'i örgütlediler.

O sırada bir YÖN vardı, etkisi oldukça geniş bir çevreye yayılmış; ileri devletçilik sloganıyla yönlenen, yönlendirilen; isterseniz ileri Kemalistler de diyebilirsiniz, yeni Kadrocular da. Ve YÖN'cülerin çabası ve öncülüğüyle, TÜRK-İŞ liderlerinin de katılmasıyla bir Çalışanlar Partisi teşebbüsü. Yukardan aşağı, aydınlar eliyle ve Nasır Mısır'ından İsveç sosyal demokrat iktidarına kadar geniş bir örnekler dizisinden hareketle, CHP'nin daha so-

1965-69 Urfa milletvekili.

Hiç bir toplum sistemi yalnızca baskıcı uygulamalarla, polis, jandarma, mahkemeler ve hapishaneler aracılığı ile uzun süre ayakta kalamaz. Askeri cuntalar dahi kalamaz. Mutlaka ideolojisini, düzenin çıkarlarına uygun görüş ve inançları kitlelere aşılayarak bir taban oluşturmak zorundadır. Bu bakımdan genç kuşakların ilerisi için şimdiden aşılanmasının önemi açıktır. Durmadan tekrarlanan 'maneviyatçı kalkınma' sorununun aslı budur: Düzenin ve sınıfsal iktidarın ideolojik kitle dayanağını oluşturmak ve pekiştirmek. (1976)

lunda, ama CHP örnekli bir parti girişimi.

Boran da Vatan'da yazıyordu. Yön'le polemikleri, Osmanlı döneminin yeniden değerlendirilişi ve dikkati işçi sınıfına ve herşeyden önce "sınıf" ayrımına çekme gayreti, ve de tüm sorunları sınıf gerçeğinden hareketle ortaya koyma; bunu bulandırıcı, sulandırıcı, bilerek bilmeyerek yapılmış tüm yanlışları o sağlam mantıkla yerli yerine oturtma uğraşı.

Türkiye İşçi Partisi'nin ilk yılı, el yordamı çalışmalar, bocalamalarla geçti. Ama onlar işçilerin arasından yetişmişlerdi, bilimsel sosyalizmi bilmeseler, tanımasalar da sınıfsal sezgileri, onları bir işçi partisini kurmaya iten sezgileri vardı. Ve basını dikkatle izliyorlar; sosyalistleri tanımaya çalışıyor, onlarla tanışmaya başlıyor, değerlendiriyorlar. Kendilerine, sezgileri yol gösteriyordu. Bu işin, eskiden beri bu yolda emek, çaba harcamış nice sıkıntılara göğüs germiş, sosyalist tanınan aydınların katkısı olmaksızın yürümeyeceğini gördüler ve sonuçta sosyalistler Partiye girip, bürolarında, kurullarında çalışmaya başladılar. Boran da bunlar arasındaydı. Önce Etüd Bürosu'nda, Program'ın yazılışında birinci derecede görevli oldu. Arkasından, İstanbul'un seçilmiş delegesi olarak 1964 Şubat'ında İzmir'deki ilk Büyük Kongrede Merkez Yürütme Kurulu'na seçilerek Parti organı Sosyal Adalet'deki yazıları, Parti toplantılarındaki konuşmaları, hepsinin ötesinde kurullardaki çalışmalarıyla, Parti'nin kitleselleşirken aynı zamanda bilimsel sosyalistleşmesi sürecinde teorisyen ve ideolog olarak vazgeçilmez yerini aldı.

Sonrası herkes tarafından biliniyor. İlk Büyük Kongre'den itibaren Merkez Yürütme Kurulu üyeliği, Aybar sapması sonucu Merkez Yürütme Kurulu'nda çıkan görüş ayrılığı. Arkasından olağanüstü Büyük Kongre, yeniden Genel Yönetim Kurulu üyeliği, Aybar'ın istifasından sonra Şaban Yıldız'ın Genel Başkanlığı döneminde Genel Sekreterlik ve 1970 Büyük Kongresi'nde Genel Başkanlığa seçiliş.

Tabii bu arada 1965-1969 arasında milletvekilliği ve milletvekilliği sırasında da Parti grubunun Dış İşleri ve Milli Savunma konularındaki esas ve gereğinde hemen her konuda sözcülüğü ve Ortak Pazar Parlamento komisyonunda TİP temsilciliği.

İlk Büyük Kongreye sunulan aday tavsiye listesi, bir tavsiye listesi denemeyecek kadar çok sayıda üyenin adını kapsıyordu. Boran, gizli oyla yapılan seçimlerde, iki delegenin devamlı yanında oturarak kendi oy pusulasıyla yakından ilgilendiklerini görünce önce şaşırmış, biraz da sinirlenmişti. Ama sonra işin esasıan laşıldı. Kendi illerinde Parti'yi kuran ve Büyük Kongre'ye kadar Genel Merkez'le temasları çok sınırlı kalan delegeler bu kadar çok isim arasından bir seçmeyi kendi kendilerine yapmaktan ve bunun sonucu istemeden bir yanlışlığa düşm~kten korkarak onun pusulasını örnek almak istemişlerdi. Onun adı ve adı ile birlikte kendilerinin de uzaktan uzağa bildikleri geçmişi onlar için yeterliydi ve yanlışlık korkusu kalmazdı. Uç bir örnekti kuşkusuz. Ama Boran'ın görüşleri, o görüşler doğrultusunda yaptığı açıklamalar, her zaman durumu aydınlığa kavuşturmuş, konuyu tüm ayrıntılarıyla bu aydınlığa karşın kafasında olgunlaştıramayanlar için, onun kullandığı doğrultuda oy kullanmak, da yanılgıya düşmemenin en sağlam güvencesi sayılagelmiştir. O ise eğer bir görüş farkı varsa, bu farkı adım adım genele, soyuta doğru kovalıyarak hangi metodolojik hatadan kaynaklandığını, belki de eski bir öğretmen olmanın alışkanlığıyla bıkmadan usanmadan ortaya koymaya çalışır.

Milletvekili olarak da, Meclis içi ve dışı çalışmalarında yaptığı konuşmalarla, yiğit çıkışlarla yalnız yakın değil karşıt görüşte olanlara da saygın kişiliğini kabulettirmiştir. YTP Genel Başkanının içtenlikle "eskiden böyle değildi, TİP'liler Meclis'e girdikten sonra Meclis'in düzeyi yükseldi" mealindeki sözleri boşuna söylenmiş değildi. Ve kuşkusuz bunda Boran'ın payı büyüktü.

1971 12 Mart'ından sonra Parti kapatıldı. Boran ve Merkez Yürütme

Boran, Malatya'da yapılan Büyük Kongre'de konuşma yaparken.

Elbette, halk yığınlarının, emekçilerin içine girip çalışmak, bir sosyal hareketi teşkilatlandırmak, geliştirmek ve yönetmek zordur; zor, yorucu ve ...tehlikeli bir iştir... Kafanı, hatta hayatını bu işe vereceksin. Üstelik de bütün antidemokratik, faşist menşeli kanunlar yürürlükte... Sömürücü ve gerici çevreler saldırı halinde... Ötedenberi her ileri hareketi bastırmak için kullanılmış taktikler yine ellerde hazır bekliyor... (1962)

Demokrasi mücadelesi, özgürlük aşkından doğan soyut bir mücadele değildir. Demokratik özgürlükler mücadelesi ekmeğimizi, geçimimizi, geleceğimizi, geleceğimizden duyacağımız güveni, çocuğumuzun geleceğini ve diğer sosyal haklarımızı, ekonomik haklarımızı ve gelirimizi güvence altına alabilmek için, bunu sermayenin tasallutundan kurtarabilmek için yaptığımız mücadeledir... (1976)

Kuruluş üyeleri Askeri Mahkemeye sevkedildi. Boran şöyle demişti arkadaşlarına: "Bu da mücadelenin bir parçasıdır, diğerlerinden daha az önemli olmayan hatta belki daha fazla önem taşıyan bir parçası. Bugün gelinen çizgiyi savunmak, bugünle birlikte asıl bundan sonrası için önemlidir. Mahkeme kararları her ne olursa olsun, bilimsel sosyalist hareket politik düzeyde mutlaka ifadesini bulup su üstüne çıkacaktır ve kendisinden önceki hareketin ulaştığı noktadan göreve başlayacaktır."

Nitekim öyle de oldu. 1975' de Türkiye İşçi Partisi, hareketin ulaştığı noktaya dayanarak daha ilerisinde yeniden kuruldu ve göreve başladı. Kuruluştan bu yana da Behice Boran Türkiye İşçi Partisi'nin Genel Başkanı. Ve artık kişiliği de Parti'ninki ile birleşmiştir, diyalektik bütünlük içinde. O kişilik Parti'ye damgasını vurmuşsa, o kişiliği de yoğurup biçimlendiren Parti'dir elbet ve daha geniş alınırsa, geçmişten bu güne akıp gelen işçi sınıfının mücadelesidir, mücadelenin en üst düzeyde ifadesi olan işçi sınıfının politik hareketidir. Boran'ın yaşam öyküsü ile işçi sınıfımızın politik hareketinin tarihi arasındaki kopmaz bağ da bunun bir başka kanıtı değil mi?

Boran'ın bilimsel sosyalizmin Türkiye'ye, Türkiye'nin sorunlarına uygulanışı ve çözüm yollarının bulunuşundaki katkıları, harekete bugün ve gelecek için kazandırdıkları burada ayrıca ele alınacak değil. Yalnızca bir nokta var ki, yaşamsal önemde. O da, Boran'ın tüm yazıları, konuşmaları... kısaca tüm çalışmalarında ısrarla ve ısrarla bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücedelesinin bütünlüğüne dikkati çekmesi, hem de bilimsel sosyalizm adına kimilerinin yaptıkları gibi sosyalizmi bilinmeyen bir geleceğe ertelemek nesnel sonucunu doğuracak yaklaşımlara karşı, tüm çaba ve uğraşları sosyalizme bağımlı kılmayı ön plana çıkarmasıdır. Ve de açık-gizli şablonculuktan kesinlikle kaçınılması gereğini her zaman vurgulamış olmasıdır. Ama bütün bunların ötesinde Boran'ı Boran yapan militan kişiliğidir. Dost için, düşman için Boran denince akla gelen mücadelecilikitir, yılmak yorulmak bilmeyen mücadeleciliktir, bu mücadeleci, militan kişiliktir. Ve tüm katkılarıyla birlikte asıl bu militan kişiliğiyle hepimize örnektir. Ülkemiz kadınlarının, en geniş anlamıyla ülkemiz aydınlarının ve en önde ülkemiz işçi sınıfının onurudur Boran.

O, 70 yılın saygın kişiliğinde araştırıcı, sosyolog, öğretmen, yazar, ideolog, önder... nitelikletini militan kişiliğinde birleştirmiş; anne, abla, arkadaş, yoldaş olmuştur hepimize.

O'na başkan veya başkanım denebilir ve denmiştir. Ama üniversitedeki ilk görevinden bu yana en çok tekrarlanan "hocam" deyimi olmuştur. Bugün de resmi durumlar dışında tüm Partili arkadaşlarının gözünde O hocadır ve kendisine de öyle hitap edilir. Gerçekten hocadır Boran, hepimizin, tüm işçi sınıfı militanlarının hocası.

70. doğum yılınız kutlu olsun hocam... □

Bugün başarılmayı bekleyen güncel ivedi görev tüm ilerici, demokrat, sol ve sosyalist güçlerin emperyalizme ve faşizme karşı birliğini sağlamaktır; aradaki temel ayrım çizgilerini korumakla beraber, emperyalizme ve faşizme karşı ortak mücadele hedeflerini saptamak ve ortak eylemleri gerçekleştirmektir... Ayrılık içinde birlik! Emperyalizme ve faşizme karşı bağımsızlık ve demokrasi için mücadele birliği sağlamanın ilkesi budur. (1977)

Yürüyüş Dergisinin, 20 Nisan 1980 tarihli, Behice Boran'ın 70. doğum yılı için hazırlanan özel sayısından alınmıştır.

BEHİCE BORAN'IN ANISINA

18 Ekim 1987

DANIEL FEDRIGO

Belçika Komünist Partisi
Politik Büro üyesi

Değerli dostlar, değerli yoldaşlar,

Bana bu törene katılma ve Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Behice Boran'ın anısı önünde Belçika Komünist Partisi Merkez Komitesi ve Siyasal Bürosu adına saygıyla eğilme olanağı verdiğiniz için teşekkür ederim.

TKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu yoldaş eşliğinde Brüksel'de kısa süre önce naaşı önünde saygıyla eğilen Partimin yönetimi, yaşamının son dakikalarını, iki partinin, bundan böyle birlikte yürütecekleri çabaları ilerici güçlerin birliğinde ve Türkiye'nin demokratik yenilenmesinde kesinlikle belirleyici olacak olan Türkiye Birleşik Komünist Partisi halinde kaynaşmasına ayıran bu parlak kişinin geniş görüşlülüğüne ve siyasal açıkgörüşlülüğüne yüksek değer biçme olanağına sahip oldu.

Belçika'da Brüksel'de 7 Ekim 1987 Çarşamba günü açıklanan iki partinin birleşmesi, çağdaşlaşmanın, birlik iradesinin ve demokrasi uğrunda etkin savaşımının bir örneği olan bir ortak program tasarısıyla birlikte yürüyor.

Belçikalı birçok demokratla birlikte BKP, Türkiye'de özgürlükler rejimin kurulmasını, gerçekleşmesini dünyadaki ve özellikle Avrupa'daki tüm ilerici güçleri ilgilendiren bir hedef olarak değerlendiriyor. Bu nedenle BKP, her zaman, Türkiye'de bu savaşımı yürekli bir biçimde yürütenlerin yanında, Avrupa Topluluğu içinde aynı yönde etkinlik gösterenlerin yanında yeralmıştır. Bu dayanışma her iki yönden kendini dayatıyor, çünkü Türkiye'nin AET'ye üyeliği sözkonusu. Bu çerçevede, Avrupa Topluluğu ülkelerinin demokratik geleneklerinin mirasçısı olan geniş güçlerin bir demokratik görüntüyle ya da bir demokrasi benzeriyle yetinemeyecekleri ve AET'den gerek bağrında toplanmış ülkelerde gerekse ona yakın, özellikle üyeliğe aday olmuş ülkelerde demokratik kurallara saygı gösterilmesi konusunda özellikle uyanık olmasını istemeyi sürdürecekleri son derece açıktır.

Ortak Patar Parlamento Komisyonu. Boran, Cahit Karakaş ve Hilmi İşgüzar.

8 Ekim'de gazetemiz Le Drapeau Rouge'a (Kızıl Bayrak) verdiği bir demeçte, Behice Boran şöyle diyordu: "İçinde bulunduğumuz aşamada, yeni Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin ilk hedefi, demokrasinin kurulmasına katkıda bulunmaktır."

Behice Boran yurttaşlıktan çıkartılmış, Partisi henüz legalleşmemiş olmasına karşın, Türkiye Parlamentosu'nun Boran'a tören düzenlemiş olması, yukarıda aktardığım sözlerin son derece anlamlı bir devamı olmaktadır. Kuşkusuz bu sözleri iyi anlamak için, bu Parlamento töreni ile geçtiğimiz 6 Eylül'de ülkenizde yapılmış olan referandumun sonuçlarını birlikte ele almak yerinde olur. Gerçekten de halk, partilere, onların yönetici ve üyelerine konmuş siyasal yasakların kaldırılmasından yana olduğunu ortaya koymuştur. Bu iradenin az bir çoğunlukla ifade edilmiş olması, elbette onun çoğunlukla ifade edilmiş olduğunu ve demokrasinin temel kurallarından biri uyarınca, buna saygı gösterilmesi gerektiğini kesinlikle ortadan kaldırmaz.

Her halükarda, yeni TBKP'nin legalleşmesinin Türkiye'deki siyasal, toplumsal ve kültürel yaşamın demokratikleşme sürecinin bütününün zorunlu aşamalarından biri olduğu kuşku götürmez. Bu bugün akıl alır bir iyimserlikle ele alınabilecek bir gelişme doğrultusundadır.

Ne yazık ki Behice Boran, yaşamının en büyük umutlarından birinin somutlaşmasını görecek kadar uzun yaşayamadı. Bununla birlikte gözlerini sonsuza dek yummadan önce, halkı için yeni bir yaşamın ilk ışıklarını ufukta seçebildi.

Yakınlarının, dostlarının ve savaşım arkadaşlarının acısı, barış davasına, demokratik güçlerin birliğine, sosyalizm ideallerine onyıllar boyunca adanmış militan faaliyetin bu muhteşem taçlanmasıyla bir ölçüde hafifleyebilir.

Boran için ne dediler...

ROMES CHANDRA
Dünya Barış Konseyi Başkanı

Sayın Mahmut DİKERDEM
İSTANBUL

TİP Genel Başkanı DBK üyesi, barış ve adalet yolundaki mücadelenin seçkin önderlerinden Behice BORAN'ın ölüm haberini derin bir üzüntü ile öğrendik. O'nun anısı tüm dünyadaki barış yanlılarının gönüllerinde ve düşüncelerinde her zaman yaşıyacaktır.

Bu büyük kayıptan ötürü içten taziyetlerimizi size, ailesine ve bütün dostlara sunarız.

Barış ki bütündür, bölgelerde ve dünyada. Savaşa karşı barış için mücadele dünyanın neresinde olursa olsun tüm tehlike alanlarını ve tüm tehlikeli sorunları kapsayacaktır. (1980)

Türkiye tanımladığımız nitelikte bağımsız bir dış politikaya yönelir de bölgesel devletler için bir tehdit unsuru olan üsler ortadan kalkarsa, emperyalizmin 'ileri karakolu' olmaktan çıkarsa, komşu devletlerle ilişkilerdeki kuşkular da ortadan kalkar; onun yerine, bir güven ve barış ortamı oluşur... 'Kollektif güvenlik' askeri bir bloka dahil olmada değil, blokların tasfiyesinde ve rejim farkı gözetilmeksizin yapılacak bölgesel ve dünya güvenlik anlaşmalarında aranır. (1976)

AHMET KAÇMAZ
TSİP Genel Başkanı

BORAN Yoldaşı kaybettik. Acımız büyüktür. Boran Yoldaş artık fiziken aramızda değil. Ama gene yaşamaya devam ediyor, edecek de. Çünkü Boran Yoldaş öldükten sonra da yaşamaya devam edecek değerde bir hayat sürdürdü. Tüm ömrünü emekçi halkın davasına adadı, en zor şartlarda mücadeleye girdi ve azimle mücadeleyi sürdürdü.

Sosyalizmin Türkiye'de meşruiyet kazanmasında birinci derecede rolü oldu. Bu hizmeti dahi emekçi halkın Boran Yoldaşı rahmetle anmasına yeter.

Boran Yoldaşın yokluğu, yarım asırlık bir tecrübe ve bilgi birikiminin eksikliği Türkiye solu için elbette bir kayıptır. Ne ki, böylesi bir eksiklik bizleri daha bir kamçılayacak, mücadele azmimizi daha bir bileyecektir. Böylece fiziken olmasa da Boran yoldaş aramızda yaşamaya devam edecektir.

Boran Yoldaş tüm hayatı boyunca sömürüden ve baskıdan kurtulmuş bir Türkiye için, bağımsız bir Türkiye için mücadele etti, bunların gerçekleşeceği umuduyla yaşadı. Boran Yoldaşı aramızda yaşatmak demek, bu hedefleri mümkün olduğunca erken gerçekleştirmek demektir. Türkiye bağımsızlığını kazandığı, ülkemizde emekçi demokrasi egemen olduğu ve sosyalizm rayına girdiği ölçüde Boran Yoldaşın hizmeti anlam kazanacaktır. Ve böyle bir Türkiye'de emekçi halk Boran Yoldaşı en canlı ve onurlu bir şekilde yaşatmayı bilecektir.

RUHİ SU

Behice Boran'ı 1943-44 yıllarında tanıdım. O tarihlerde Dil, Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü

öğretim üyesiydi. Kendisi gibi ileri görüşlü birkaç aydın arkadaşı ile, o zamanın koşulları içinde Türkiye gerçeğini aydınlatmaya ve bilimsel düşüncenin yaygınlaşmasına çalışıyorlardı. O zaman da toplumumuzun en büyük sorunlarını başında faşizm ve ırkçılık gibi belalar vardı.

Bu akımlar büyük ölçüde Alman nazizminden kaynaklanıyordu. Bu tehlikelere karşı kamuoyunu ve aydın kesimini uyarmaya çalışan Behice Boran ve arkadaşlarını zamanın iktidarı görevlerinden uzaklaştırdı.

2. Dünya Savaşı, dünyada faşizmin ve nazizmin yenilgisi ile sonuçlandıktan sonra Behice Boran ve arkadaşlarının uyarılarının gerçekliği daha da belirginleşti. Bu yeni dünyanın içinde Türkiye de kendine uygun adımlarla ister istemez gelişti ve bugünlere geldi.

Düşünce ve davranışlarındaki O'nun bu ödünsüzlüğü dışardan bakıldığında, zaman zaman haşin ve sert görünebilse de, yakından tanındığı zaman her konuda ne kadar duyarlı ve vefalı olduğu kolaylıkla anlaşılır. Bu arada O'nun çok güzel türkü söylediğini de sözlerime eklemek isterim.

Boran'a ve onun önderliğindeki harekete başarı dileklerimi sunuyorum.

* 70. doğum günü için yapılan konuşma

ERDAL İNÖNÜ
SHP Genel Başkanı

Rahmetli Behice Boran'ı yıllarca önce, bir üniversite öğrencisi olarak Ankara'da DTCF'nin konferanslarını izlediğim sırada verdiği bir sosyoloji konferansında görmüştüm. Bu konferanstan bende kalan izlenim, o zamanki hüviyetiyle Doçent Behice Boran'ın değerli bir sosyal bilimci olduğu ve sosyoloji bilimindeki gelişmeleri anlatırken, siyaset alanındaki ilgisini de saklayamadığı idi. Sonraki olaylar, yeni fikirlere karşı tepkiler onu bilimden ayırıp, siyasi mücadelealanına soktu.

Rahmetli Boran, Türkiye İşçi Partisi'nin bir milletvekili olarak, sosyalist akımı parlamentomuzda inançla, bilgiyle temsil etmiştir. Onun savunduğu fikirler, onun o zaman ve daha sonra savunduğu fikirler; siyaset yelpazesinde, Partimizin daha solunda kalan yaklaşımlardır. Ancak bu ayrılık onun insan olarak taşıdığı üstün nitelikleri ve bütün ömrünce inandığı fikirler uğruna yaptığı mücadeleyi saygıyla anmamıza engel olamaz.

SÜLEYMAN DEMİREL
DYP Genel Başkanı

Tabi siyasette karşı karşıya olduk. Enteresan, Meclis kürsüsünde güçlü, düşündüğünü, inandığını iyi savunan bir kimseydi. Ölümüne üzüldüm. Ailesine ve arkad larına taziyetlerimi sunuyorum.

HASAN ÖZCAN
FİDEF Genel Başkanı

Barış, toplumsal ilerleme ve sosyalizm yolunda 77 yıllık onurlu bir yaşam sonunda, Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Sayın Behice Boran'ı yitirdik. Tüm partili arkadaşlarının, birlik sürecindeki dostlarının acılarını paylaşıyoruz. Yaşamı hepimize örnek olsun. İşçi sınıfımızın, halkımızın başı sağolsun.

ALPER AKTAN
Mülkiyeliler Birliği Başkanı

Onun yakınında bulunan, örnek devrimci kişiliğinden yararlanmış bulunan bizler için bu ölüm anlatılması güç anlamlar taşıyor. Behice Boran'ın halkımız ve dünya halkları için düşündüğü aydınlık geleceği gerçekleştirmek hepimizin görevi olmalıdır. Anısı önünde, yaşamboyu içimizde taşıyacağımız özlemlerle, saygılarımla eğiliyorum.

İLHAN TEKELİ
Öğretim Üyesi

Behice Hanım üzün süredir tanıdığım dostumdu. Tanıdığım bütün süre boyunca çok bilinçli bir bilim adamı ve siyasetçi kimliğini korudu. Her zaman kendi inançlarıyla tutarlı bir yaşam sürdü. Türkiye için ders alınacak çok kıymetli bir örnek oldu.

HAYRİ ÖNER
Eski CHP Senatörü

Behice Hanım demokrasi uğrunda üzerine düşeni bir aydın olarak tamı tamına yapmış bir insan. İşin ilginç bir yanı da şu: Uzun politik hayatının hiçbir döneminde hiçkimseye hiçbir anlamda çıkar sağlamamıştır. Böylesine bir tipi Türk politika hayatında bulmak ve rastlamak güçtür. Bunların tümü gösteriyor ki, Behice Boran demokrasi ve çağdaşlık uğruna bir insanın yapabileceği, verebileceği her türlü savaşı vermiş ve hiçbir hususta kendine dönük çıkarı olmamıştır. Tüm çaba ülke içindir, demokrasi içindir, çağdaşlık içindir ve özgürlükçü demokratik yelpazenin tamamlanması içindir.

ALİ DİNÇER
SHP Genel Sekreter Yardımcısı

Değerli bir sosyal bilimci ve politikacının vefatından dolayı üzüntülüyüz. Hele hele yurdundan uzak, gurbet ellerde vefat etmesi acı bir olay. Yakınlarına, arkadaşlarına, Türk halkına başsağlığı dileriz.

CUMHURİYETÇİ TÜRK PARTİSİ - KIBRIS

Uzun yıllar Türkiye İşçi Partisi'nin Genel Başkanlığı'nı yürütmüş, tüm zorluklara katlanarak evrensel barış savaşımını bıkmadan, usanmadan ve korkmadan yaşamı boyunca sürdürmüş, Türkiye'de demokrasi, insan hakları ve sosyalizm için kavgada hep önde saf tutmuş, ülkesinin siyaset ve düşün yaşamına katkılarda bulunmuş kişilikli insan Behice Boran'ın ölümü Türk ulusu ve insanlık için büyük bir kayıptır.

Emekçi halkın kitle partisi CTP Behice Boran'ın ölümüne üzüntülerini belirtir, savaşım arkadaşlarına ve yakınlarına başsağlığı diler.

SALAH BİRSEL
Şair-Yazar

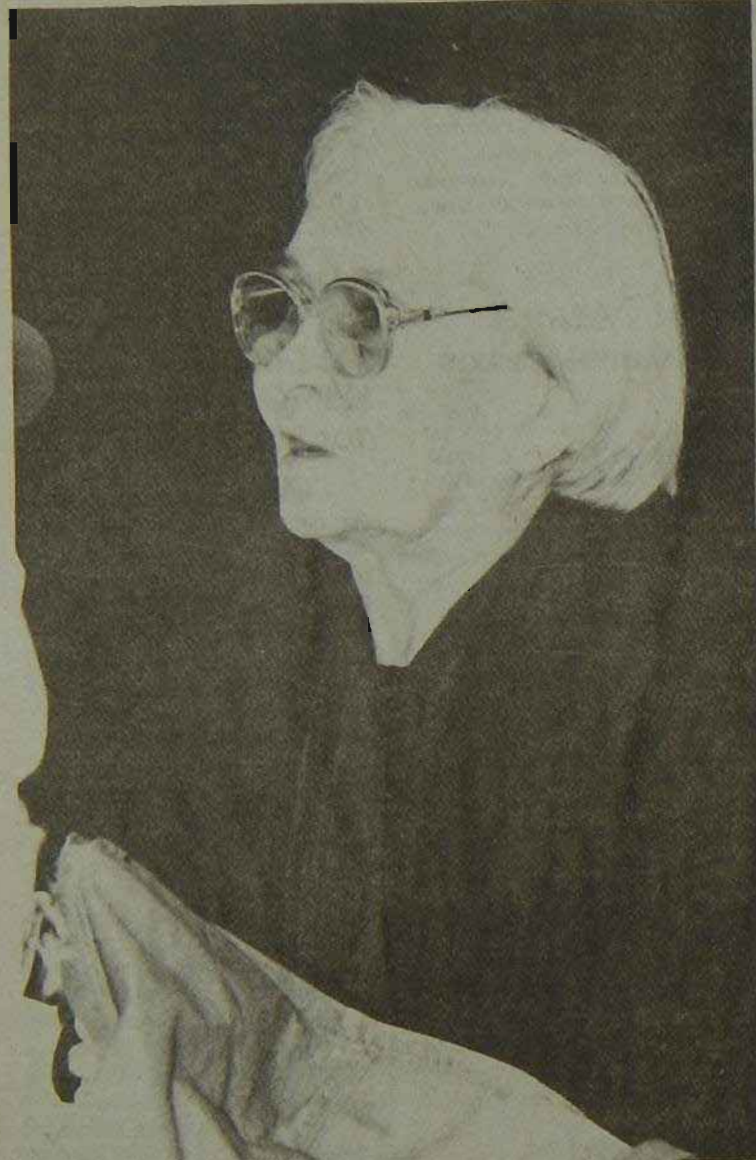
Aydın ve toplumunu seven bir kişiydi. Ölümüne çok üzüldüm.

ÇAĞATAY ANADOL
Görüş Dergisi

Bundan yirmi yıl önce Behice Boran'ı tanıdığımda 22 yaşımdaydım. 1970 öncesi Türkiye İşçi Partisi'nin Çankaya ilçesinde, Ankara il örgütünde İl Eğitim Büro'sunda, **Emek Dergisi**'nin tartışma toplantılarında sık sayılabilecek aralıklarla kendisini dinledim ve konuştum. Şöyle bir kanıya varmıştım o yıllarda; bir konuşmayı veya yazıyı bir yabancı dile, örneğin İngilizce'ye çevirirseniz ve eğer metinde boş laf varsa hemen kendini belli eder. Bu kanımı bugün de koruyorum. Kulağımız alışageldiği için kalıplar ve şemalar halindeki Türkçe metinleri yadırgamıyor galiba. Ve sanırım bir başka dil kalıp ve şemaları hemen ele veriyor.

Behice Hanım'ın (O'nu böyle anardık) her sözü ölçülü idi, titizlikle seçilmişti. İsterseniz sekiz dile çevirin, hiçbir sözcük "ben bir dolgu malzemesiyim" diye bağırmazdı. Duygularımıza değil, bilincimize seslenirdi hep. Sıcak bir insan olmadığı kanısına varmıştım. 1975 sonrasında Behice Hanım Türkiye İşçi Partisi'nin Genel Başkanıydı, ben de Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin yöneticilerinden biriydim (İkimiz de hâlâ öyleyiz). Kendisini görme olanağını yine buluyordum. Ve 1970 öncesinde oluşmuş kanılarımı koruyordum. Behice Hanım'ın her sözü bir ağırlık taşıyordu ve o sıcak bir insan değildi.

Onu son olarak 1984 yılında bir Avrupa kentinde soğuk bir sonbahar gününde gördüm. Biraz ince giyinmiştim. Üşüteceğim konusunda öylesine kaygılıydı ki, sırtındaki hırkayı bana giydirmek için on dakika uğraştı. Çocuğu olabilecek yaştaydım ve bana çocuğuna duyduğu şefkati, sıcaklığı gösteriyordu. Ve Behice Hanım sözlerini tek tek tartarak konuşuyordu yine. Bunda yanılmamıştım. Ama sıcaklığı konusunda yanılmıştım.

Sorulara ve cevaplara girmeden önce kendime ilişkin olarak kısa bir açıklama yapma gereği duyuyorum. Ben bugün buraya malesef hastalanmış olarak geldim. Rahatsızlığım kalpten. Ama bu kadar önemli toplantıda bulunmamazlık edemezdim. Onun içingeldim. Niyetim sonuna kadar kalmak ve tartışmalara da katılmak. Ama kalabilir miyim, kalamaz mıyım bilemem. Kalamazsam ve tartışmalara katılamazsam bağışlamanızı dilerim. (8 Ekim 1987, Brüksel)

İLHAN SELÇUK
Cumhuriyet

Yeryüzünde özgürlük akımı, demokrasi, devrimler, sosyalizm bir bütündür. Bu bütünlük evrenselliği simgeler. Sosyalist hareketin yeryüzündeki bütünlüğü de burjuva devrimlerinin tüm ülkelere yaygınlaşması kadar doğaldır. Behice Boran'ı bu evrensellik içinde Türkiye sosyalizminin gün geçtikçe yoğunlaşan devinimi içinde düşünmek gerekir.

Behice Boran Amerikan Kolejinde okumuş, Amerika'da doktorasını vermiş, Türkiye'de ayrıcalıklı okumuşlar arasında yerini almış bir kişiydi. Eğer isteseydi ülkemizdeki parasal sosyetenin seçkinleri arasında yeralabilirdi. Zor olanı, ama insana yakışanı seçti. Yalnız fikirde değil, eylemde sosyalist hareketin başını

çekenlerdendir. Bu kimliği ile Türk solunun tarihinde yerini almıştır. Onu yurtdışında yaşamak zorunda bırakanlar utansın.

Boran'ın yurtdışında hayata gözlerini kapaması Türkiye'de hukuk düzeninin, demokrasiden ne kadar uzakta olduğunu kanıtlamaktadır. İnsanlık ve uygarlık tarihinde görüyoruz ki, ilerici devinim durmuyor. İnsanların ömürleri bu devinimin tesbihindebirer tane gibidirler. Behice Boran'dan önce başlayan sosyalist akım Behice Boran'dan sonra onun da katkılarını özümseyerek yürüyecektir.

HASAN ESAT IŞIK
Eski Milli Savunma Bakanı

Behice Boran benim için herşeyden önce önüne ilk sürülen kalıp içinde yaşamını düzenlemeyi içine sindirememiş, insanların kendi yaşam kalıplarını kendilerinin arayıp bulmaları gerektiğine inanmış bilgili, yetenekli ve kişilikli bir insandır. Topluma yararlı olmayı keyfince yaşamaya yeğlemiştir. Zorluklar onu inançlarından vazgeçirememiştir. Hatta vazgeçmiş gözükmeye bile ikna edememiştir. Güzel bir mücadelecilik örneği vermiştir. Türk siyaset yaşamında saygın bir yeri olmuştur. Ve muhakkak ki daima takdirle anılacak insanlar arasında olacaktır.

ERŞEN SANSAL
Eski TİP Merkez Disiplin Kurulu Üyesi
Avukat

Bir tarihlerde, sokak duvarlarına sosyalizmi, elinde orak tutan bir iskelet biçiminide gösteren afişler yapıştırılırdı. Hatta kimi zaman gençlerin sosyalizm adına yakasız mintan ya da kalpak giyerek dolaştıkları dönemler de olmuştu.

1975 yılında TİP'in kurulmasından sonra, ilk yapılan bölge temsilcileri toplantısından sonra, akşam bir gece düzenlenmişti. Gecede koro marşlar söylemiş, partililer anılarını anlatmışlardı. Kapanış sırasında Behice Boran esprili bir konuşma yapmıştı ve genç partililere öğütler veriyordu. Şunları söylemişti: Çevrenizdeki insanlarla ilişkileriniz hep iyi olmalıdır. Hastası olan varsa ziyaretine gidin, sıkıntısı olan varsa yardım edin, kılık kıyafetini temiz olmalıdır, sorunu olanlar varsa ilgilenin, büyüklerinize saygı gösterin, küçüklerinize şefkatli olun. Salondaki genç insanlar, bu öğütleri, her halde çocukluklarından beri, anne ve babalarından, öğretmenlerinden de dinlemiş olmalıydılar. İşte önemli yanı burası: Kimilerinin söylediklerinin aksine sosyalizm, ta eskiden beri var olagelen ahlâk ve değer anlayışının üstüne inşa edilecektir. Boran bunu yalın bir şekilde ifade etmişti.

Bir başka gün, gene bir sohbet sırasında, Behice Boran şöyle anlatmıştı: "Almanya'da Weimar Cumhuriyeti kurulmuştu. Bizim kuşaktan olan bazı arkadaşlar, olsa olsa bundan sonra Almanya'ya sosyalizm gelir dediler. Ama Almanya'ya sosyalizm yerine Hitler geldi. Sonra Hitler faşizmi yıkıldı. O zaman, gene bizim kuşaktan olan bazı arkadaşlar, her halde bundan sonra Almanya'ya sosyalizm gelir dediler. Fakat bekleye bekleye Almanya'ya gene de sosyalizm gelmedi." Boran, tarihsel gelişimi nesnel koşullarda değerlendirememenin yanılgısına işaret ediyordu. Toplumsal olayların karmaşık yapısı, mekanik değerlendirmelerle açıklanamıyordu.

Boran, toplumsal olaylarınkarmaşık ilişkiler ağını çözebilmenin, bilimsel olmayı da aşan bir yeteneğine sahipti.

DEMİRTAŞ CEYHUN
TYS Genel Sekreteri

Başkanım, öğretmenim, arkadaşım değerli insan Behice Boran, halkımın ender yetiştirdiği kişilerden biriydi. Yüzakımızdı. O güzel özdeyişinde de belirttiği gibi, gerçekten yaşamının bir anında bile kendisi için sosyalist olmadı. Hep halkının yarınları için sosyalist yaşadı, sosyalizm için savaştı.

Ama yalnızca sosyalizm savaşçısı da değildi. O sözcüğün tam anlamıyla bir aydındı. Bir eşi daha zor yetişir çağdaş bir aydındı.

Behice Boran'ın ölümüyle, bir çağdaş yüzümüzü daha yitirdik. Türkiye sayılı çağdaş yüzlerinden birini daha yitirdi. Acımız büyük, başımız sağolsun.

ATİLLA BİRKİYE
Yazar

Behice Boran Türk işçi sınıfının önemli önderlerinden biriydi. Özellikle bilimsel sosyalizm ve barış mücadelesinin yılmaz bir savaşçısıydı. Bu mücadele tarihinde ender kişilerden biriydi. Kuşkusuz onu yitirmenin acısı büyük. Kararlı ve mücadeleci kişiliği tüm aydınlara örnek olmalı.

NEVZAT HELVACI
İnsan Hakları Derneği Genel Başkanı

Behice Boran'ın vefatı, ömrünü adadığı bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesi için ciddi bir kayıptır. O aynı zamanda inançlı bir barış ve insan hakları savunucusuydu. Uzun süre yurdundan uzak kalmak zorunda bırakılmasının ayıbı kolay kolay silinemez. Onurlu yaşamını belleklerde sürdürecektir.

OSMAN SAFFET AROLAT
Sabah

Boran denilince hep Harran Ovası'ndaki 1966 yılında yaşadığım bir anı gelir aklıma. Suyun renginin belirsiz olduğu, içinde kurtların kaynaştığı Harran'da tarihi Şuayip şehrinin yakınlarında, bir mağara ile ev arası yarda sohbet ettiğimiz köylü, milletvekilleri arasında en çok o kadını sevmişti. Boran'ın ne adını biliyordu ne partisini. Neden sevdiğini sorduğumuzda, "Ben onu Urfa'da görmüşem. Kocaman meydanın ortasında o kadar erkeğin arasında elini şöyle şöyle şöyle yaptı", diyor, aynı anda sağ elinin işaret parmağıyla önemli şey anlatan kişinin hareketini tekrarlıyordu. Onun için Boran'ın anlattıkları çok önemli değildi. Anlatabilmiş olması önemliydi. Boran belki bu köylüye anlatamamıştı. Ama, yaşamı boyunca gerçekleri, sınıf bilincini kitlelere anlatmanın, anlatabilmenin en güzel örneğini vermişti. Ölmesi sadece aramızdan ayrılmasıdır. Yaşadığına ve yıllar boyu yaşayacağına hiç şüphem yok...

"Behice Boran'ın ölümünün hemen ardından, ajansların ve gazetelerin teleksleri, telefonları çalışmaya başladı. Pazar sabahından başlayarak, dünyanın dörtbir yanından tepkiler, açıklamalar Türkiye'ye gelmeye, gazete, bülten sayfalarına geçmeye başladı. Bunlar arasında Boran'ın Genel Başkanı olduğu Türkiye İşçi Partisi'nin ve ölümünden iki gün önce, Brüksel'de yaptıkları ortak basın toplantısıyla birleşme kararı aldıklarını açıkladığı Türkiye Komünist Partisi'nin Merkez Komitelerinin bildirileri de vardı. Bunlar daha sonra gazetelerde de kısmen yeraldılar. 17 Ekim 1987 günlü Tercüman, Ergun Göze ise tam metne yakın olarak açıklamaları yayınladı.

Behice Boran'la ilgili bu açıklamaları da diğer tepkilerle birlikte değerlendirmek, kişiliğini ve geçtiğimiz on günde ülke gündeminin ilk iki maddesinden birisi olmasının nedenini anlamak için önem taşıyor. GÜN olarak bunun nesnel bir yayıncılık gereği olduğunu düşünüyoruz.

TİP MK Açıklaması

Boran'ı yitirdik. Boran Türkiye İşçi Partili idi. Partimizin üyesi, 1964'deki kongresinden itibaren Genel Yönetim Kurulu ve Merkez Yürütme Kurulu üyesi, 1970 Kasımından bu yana da Genel Başkan idi.

O, partimizin 27 yıllık mücadele tarihinin 17 yılına Genel Başkanımız olarak damgasını vurdu.

Boran, Parti'nin yolunu çizen, teorisyeni, ideoloğuydu. Onun da ötesinde, en genç militan kardeşimizden daha genç militanımızdı. Sözcüğün tam anlamıyla, son nefesine kadar militanca uğraş ve mücadele içinde yoldaşımızdı. Genel Başkanımızı, militan kardeşimizi, yoldaşımızı yitirdik. Başımız sağ olsun.

Boran komünistti. Daha 1940'larda genç bir öğretim üyesi bilim adamı olarak örgütlü mücadele içinde yer almış, kafası ve kalemiyle olduğu kadar gerektiğinde dergileri sırtlayarak, köprü başında bildiri dağıtarak, bütün benliği ile kendini işçi sınıfına adamıştı. 45 yıl boyunca hareketin gelişmesi uğruna, kaçınılmaz legalitesini bir an önce gerçekleştirmek uğruna, birliği sağlama uğruna işçi sınıfı davası uğruna yaşadı; mücadele etti. Son gün, son anda TİP-TKP birliğini müjdeledi. Tüm komünistlerin işçi sınıfımızın başı sağ olsun.

Boran, enternasyonalistti; işçi sınıfı hareketinin uluslararası karakterini, kardeşliğini, dayanışmasını, birlik ve beraberliğini, bağımsızlık ve özgüllüğünü kurumlaştırmasını en iyi bilenlerdendi. Boran gerçek bir yurtsever, gerçek bir entarnasyonalistti.

Boran özgürlükçüydü. O, her türlü baskı ve tahakküme karşı özgürlük için mücadele etti. Kürt halkının varlığının tanınması ve üzerindeki baskıların kalkması için mücadelede diğer kilometre taşı olan yazıları, sözleri, uğruna 15 yıl hapsi göze aldığı 4. Büyük Kongre kararları, mahkeme savunmaları, Meclis ve radyo konuşmaları ile, Kürt demokrat ve yurtseverlerinin başı sağolsun.

Boran gerçek bir demokrat, tam bağımsızlık için savaşan gerçek bir yurtseverdi. 45 yıl boyunca ülkemizin demokrasi tarihine atılmış her ileri adımda onun katkıları vazgeçilmez değerdedir. Yurt ve Dünya'daki ilk yazılarından son basın toplantısındaki konuşmasına kadar. Demokrasi ve yurtseverlik mücadelesinde yer alan bütün kardeşlerimizin başı sağ olsun.

Boran barışseverdi; 1950'de barış mücadelesinin ilk örgütleyicisiydi. O günden bu güne barış için uğraş verenlere örnek oldu. Barış savaşçılarının başı sağ olsun.

Boran, ülkede ve dünyada günümüzde ve gelecekte, her türlü sömürü ve baskıdan arınmış dopdolu, insanca bir yaşam özledi; bunun için yaşamının sonuna kadar mücadele etti. Onun yolu birlik ve mücadele yoluydu. O son anına kadar tüm barış ve demokrasi güçlerinin birliği, sol güçlerin birliği, işçi sınıfının birliği için çalıştı. Bu gün bizler, Partiyi dün ve bugün omuzlayanlar, O'nu izleyenler, O'na gönül ve destek verenler birlik için, mücadele için Boran'ın yolundan daha sıkı kenetlenerek yürüyeceğiz.

Boran yoldaş bize mücadele kararlılığı öğretti. En güç koşullarda başımızı dik tutmayı öğretti. Biz, Boran

1979 genel seçimlerinde yaptığı televizyon konuşması sırasında.

Bağımsızlık ve demokrasi mücadelesini geliştirip güçlendirmeye, bu amaçla tüm yurtsever demokratik güçlerin birliğini sağlamaya çalışmak işçi sınıfının bilimsel sosyalist partisi için geçici bir taktik sorun değil, kalıcı, iktidara geldikten sonra da izlenecek bir politik çizgidir. (1977)

İşçi sınıfının bilimsel sosyalist politik mücadelesi, 1920'lerden beri örgütlü olarak, çetin yollardan yürüyerek, baskılara, saldırılara, cinayetlere göğüs gere gere bugünlere geldi. (1979)

yoldaşa layık öğrenciler olacağız; söz veriyoruz. Rahat uyu."
(Brüksel, 11.10.1987)

TKP MK Açıklaması

"Geçtiğimiz cumartesi günü, yitirdiğimiz TİP Genel Başkanı, İşçi sınıfının, türk ve kürt halkının değerli evladı, ülkemizde barış, demokrasi, sosyalizm mücadelesinde önder bir komünistti. Uluslararası komünist harekette enternasyonalist, saygın bir yeri olan Behice Boran Yoldaşı yitirdik. En başta TİP üye ve yandaşlarına başsağlığı dileriz. Bu acı kayıp tüm TKP üye ve yandaşlarının yüreğindedir ve aynı zamanda bizim kaybımızdır. İşçi emekçi halkımızın, tüm ilerici ve yurtseverlerin, aydınlarımızın başı sağolsun.

Behice Boran yoldaşla, ölümünden iki gün önce partimizin Genel Sekreteri Haydar Kutlu Yoldaş, Brüksel'de düzenledikleri ortak basın toplantısında, partilerini TBKP adıyla birleştirmeye karar verdiklerini açıklamışlardı.

Böylece Behice Boran yoldaş, daha genç yaşlarında başladığı barış, demokrasi, sosyalizm mücadelesini ileri yaşlarında komünist hareketin birliği gibi çok önemli bir görevin yerine getirilmesi ile noktalıyordu.

Boran yoldaş, daha 1940'lı yıllarda bir aydın olarak yazdığı yazılar, çıkardığı dergilerle bir ömür boyu sürecek mücadelesine başlıyordu.

1950 yılında Barışseverler Derneği kurucusu ve Genel Başkanı olarak Kore'ye asker gönderilmesine karşı çıkıyor ve bu barış savaşçılığı ilk mahkumiyetine neden oluyordu.

1965 yılında TİP Yöneticisi olarak parlamentoya giren Boran Yoldaş, parlamento kürsüsünün işçi sınıfı mücadelesi için nasıl kullanılabileceğinin parlak örneklerini veriyordu. O, Türkiye'de sosyalizmin köylere kadar yayılmasında, Marksizm Leninizm ve proleterya enternasyonalizmi ilkelerinin gelişip güçlenmesinde çok önemli bir rol oynamıştır.

Boran Yoldaş, 1970 yılında TİP Genel Başkanlığına seçildi. Ardından 12 Mart darbesi Kürt halkının demokratik ve anayasal hakkını talep eden TİP'i kapattı ve Boran Yoldaş öteki TİP yöneticisi yoldaşlarla birlikte 15'er yıla mahkum etti.

Boran Yoldaş, 1975 yılında TİP'i yeniden yasal olarak kuruyor ve bu kez komünist hareketin birliği mücadele gündemine giriyordu. Boran Yoldaşı ölüm, 77 yaşında yurt dışında ve vatandaşlık haklarından yoksun olarak aramızdan aldı. Bugün Batı Avrupa'da onun kaderini paylaşan daha onbinlerce ilerici, yurtsever yaşıyor.

Boran Yoldaş, 1960'lı yıllarda yetişmiş tüm ilerici, yurtsever kadrolara emeği geçmiş bir lider olarak onlara tüm komünist harekete, devrimci sola, ilerici demokrat kişi ve güçlere birlik çağrısı yapıyordu. Çünkü Boran Yoldaşın deyimiyle "aydınlık geleceğin" görevleri bugün her düzeyde birlik çabalarının yaşama geçmesiyle olanaklıdır. Boran Yoldaş, bizlere kavga mirası olarak birlik görevlerini bıraktı. Bu her düzeyde yerine getirilmesi gereken bir mücadele bayrağı olarak yaşama geçecektir.

O, partimizin kurucusu Mustafa Suphilerden bu yana tüm devrim şehitlerinin safında yerini aldı. Onların kavgası şimdi, ülkemizin karanlık güçlerinin ellerinden sömürü ve zorbalığın boyunduruğundan kurtarılabilmesi için hepimizin kafasında, yüreğinde ve eylemindedir.

Devrimci geçmişimiz, birlikçi tutumumuz, birlikçi eylemimizle devrimci bir gelecek hazırlamak görevi bizi bekliyor.

İki partinin birliğinin gerçekleşmesinde Boran Yoldaşın inançlı ve kararlı tutumu hiçbir zaman unutulmayacak, onun tuttuğu barış, demokrasi, sosyalizm bayrağı hep yukarıda kalacaktır."
(Brüksel, 11.10.1987)

TİP-TKP Ortak Açıklaması

İşçi sınıfının, Türk ve Kürt halkının değerli evladı Behice Boran Yoldaş'ımızı, genel başkanımızı yitirdik. O ülkemizde barış, demokrasi, ulusal bağımsızlık ve sosyalizm mücadelesinin yılmaz bir savaşçısı, uluslararası komünist hareketin seçkin önderlerinden biriydi. Boran Yoldaş ateşli bir yurtsever ve enternasyonalistti. O'nun komünist kişiliğinde direngenlik, kararlılık ve mücadele en belirgin özelliklerdi. Boran Yoldaş herzaman işçi sınıfının, demokratik ve sol güçlerin birliğini ülkemizin aydınlık geleceğinin güvencesi olarak kararlılıkla savundu. En sert mücedeleler içinde birlikçi yaklaşımın, birlikçi tutum ve anlayışın örneği oldu. O'nun onurlu, mücadeleci, ilkeli yaşam çizgisi bugünün ve gelecek kuşakların yolgöstericisi olacaktır.

Türkiye İşçi Partisi ve Türkiye Komünist Partisi, onunla birlikte başlayan ve tamamlanan her iki partinin Türkiye Birleşik Komünist Partisi olarak birleşmesi çalışmalarını en kısa zamanda ortak kongreyle noktalayacaklardır. Yine O'nunla birlikte çizilen Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin tarihsel görevi olan, komünistleri birleştirme görevini her iki parti kararlılıkla yerine getireceklerdir.

Behice Boran Yoldaş, yurtdışında yaşama gözlerini yumdu. Ama onun yüreği her zaman ülkede atıyordu. Behice Boran Yoldaş'ı Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığından çıkararak ülkemizde onun etrafında oluşan büyük saygınlığı ve sempatiyi kırmanın mümkün olmadığı görülmüştür. Şimdi O'nu son yolculuğuna uğurlarken Türkiye İşçi Partisi ve Türkiye Komünist Partisi inanıyorlar ki, bu gerçek ülkemiz insanları, ilericileri, demokratları, devrimci ve komünistleri, işçileri, emekçileri, aydınları, gençleri ve kadınları tarafından bir kez daha kanıtlanacaktır. Behice Boran Yoldaş yurtdışındaki onbinlerce politik göçmenin Türkiye'ye dönüş ve demokrasi istemlerinin bir temsilcisi olarak da dönecektir.

Behice Boran Yoldaş'ımızın aralıksız mücadele içinde geçen yaşamı ülkemizde demokrasinin kazanılması, barış ve demokratik yenilenme mücadelesinin ivme kazandığı bir noktada son buldu. Ama O'nun ölümü bile bu mücadelenin daha da yükselmesinde etkili bir rol oynayacaktır.

Türkiye Birleşik Komünist Partisi her düzeyde birlik bayrağını sürekli yükselterek, ülkemizde demokrasinin kazanılması ve genişletilmesinde etkili bir rol oynayarak güçlenecek, yasal çalışma hakkı için mücadelesini başarıya ulaştıracaktır.

O'nun mücadeleci, onurlu anısı önünde saygıyla eğilirken, bir kez daha bu yolda kararlılıkla yürüyeceğimizi taahhüt ederiz.
(Brüksel, 12.10.1987)

ORHAN APAYDIN
İstanbul Barosu eski başkanı

Sayın Behice Boran'ı önce bilimsel kişiliği ile tanırım. Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde 1946'larda Niyazi Berkes, Pertev Naili Boratav, Muzaffer Şerif Başoğlu ile birlikte Behice Boran'ın bilimsel gerçekleri vurgulayarak dünyanın ve toplumun sorunlarına yaklaşmaları o günlerin ortamında Türkiye'de çok etkili olmuştu. Yurt ve Dünya dergisinde yaptıkları yayınlar, tek parti döneminin koşullandırdığı zihinler için ters de düşse yeni ufuklar açmaktaydı. Demokrasi, barış ve toplumun gelişmesi savaşında Sayın Behice Boran'ın bilimsel görüşlere ve doğrulara dayalı olarak katkısı, 2. Dünya Savaşının bitiminde başlar.

Bu savaşım, arkadaşları ile birlikte kendisini akademik meslekten koparmışsa'da, sonradan atıldığı siyaset alanında bilimsel niteliğini korumasına engel olmamıştır.

Siyaset alanında giriştiği çetin mücadele, bugünlerde ölçülmeyecek derecede kahırlarla doluydu. Poliz izlemeleri, mahkemeler, cezaevlerine girip çıkmalarla süren siyasal yaşamında, Türkiye'nin Kore savaşına katılması karşısındaki davranışı önemli bir olay olmuştur.

1950'lerde kurduğu Barış Derneği'nin Başkanı sıfatıyla Türkiye'nin Kore'ye asker göndermesini protesto etmesi "milli menfaatlere aykırı" görülmüş ve mahkumiyetine neden olmuştur. Bu mahkumiyet onun ilk onur belgesiydi.

27 Mayıs döneminden sonra sosyalist hareket içinde ön saflarda yeralmış ve 12 Mart'ta kapatılan TİP liderliğini yapmıştır. 12 Mart öncesinde Türkiye'nin faşist bir darbe karşısında bulunduğunu saptama öngörüsünü gösteren Behice Boran, 12 Mart muhtırasından sonraki gelişmeler karşısında da Partisi ile birlikte yer almıştır.

12 Mart rejimi Behice Boran'ı cezaevine yollamış ve Partisi Anayasa Mahkemesince kapatılmıştır. 3 yıl cezaevinde kalan Behice Boran, mücadele azminden hiçbir şey kaybetmeden demokrasi, barış ve toplumculuk mücadelesinde yerini almaktan geri kalmamıştır.

70 yaşına ulaşan bu genç savaşçıyı saygı ile selamlıyor ve kendisine başarılar diliyoruz.

* 70. doğum günü için yapılan konuşma

ABD'deki üniversite eğitimi sırasında.

Kanun maddeleri iki türlü hükümsüz hale gelir. Birincisi, o maddeler yasama organlarınca yürürlükten kaldırılır; ikincisi, yürürlükten kaldırılmayabilir ama toplumun nesnel ve öznel gelişmesi söz konusu kanun maddelerinin eskisi gibi kullanılmasını engeller, fiilen o maddeleri daraltır, hatta bu süreç uzun süre devam ederse ve daha da güçlenirse, kanun maddelerinin yasama organları tarafından kaldırılmadığı halde fiilen yürürlükten düştüğü görülür. (1977)

SELDA BAĞCAN
Müzisyen

"Sen esirliğim ve hürriyetimsin.
Sen çıplak bir yaz gecesi gibi
yanan etimsin
Sen memleketimsin."
.........HASRET ÖLDÜ.

MEHMET BAŞARAN
TYS Yöneticisi

Yarım yüzyıldır adı duyulan, kafalarda, gönüllerde yer etmiş bir bilim adamı, baskıya zindana sürgüne boyun eğmeden demokrasi savaşımını sürdüren bir eşsiz insan, bir yaman önderdir Behice Boran.

Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'nün kurulduğu yıllarda (1942-43) yeterli sayıda öğretim üyesi bulunmadığı için Ankara'ya gelerek alnında "hakiki mürşit ilimdir" yazılı DTCF'de izliyorduk kimi dersleri. Öğrenimimiz ilerledikçe bilim yurtlarının toplumdan, gerçeklerden kopuk, incelemeden, araştırmadan uzak yerler olduğunu görüyor, nerede bu "hakiki mürşit" diyesimiz geliyordu. Ama DTCF'de canlılık yaratan, çalışmalarıyla gerçek bilim yurdu havası estiren birkaç öğretim üyesinin başında Behice Sadık Boran vardı. Toplumumuzu tanımada, birçok konuyu aydınlatmada bize ençok yararlı olan kaynaklık eden Boran'ın yazıları, araştırmalarıydı. Çıkardığı Yurt ve Dünya, Adımlar gibi dergilerle bilim ve sanat yaşamımızı etkileyen güçlü bir kişilikti O. Daha 1941 yılında demokrasi şairi Walt Witman'ı onun çevirileriyle tanımıştık. Çok sonraları bir demokratik yaşam savaşımcısının romanı olan Hürriyet Yolu'nu da o çevirmişti. Faşist baskı onu arkadaşlarıyla birlikte üniversiteden uzaklaştırdığında yılmadı. Hürriyet Yolu'nun baş kişisi gibi O da barış, özgürlük, demokrasi yolunun dirençli yolcusu oldu. Yaşamı dersliğe dönüştürerek halkımızın, emekçilerimizin öğretmeni oldu.

İşçimizin, emekçimizin uyanmasını, örgütlenmesini tehlikeli sayanlar Behice Boran gibi bu toplumun yetiştirdiği eşsiz insana acılar çektirenler toz olup gidecek, unutulacak bir gün. Ama Behice Boran sürgünde ölse de, halkın yüreğinde sonsuza değin yaşayacak.

NAZIM BAYATA
Abece Dergisi

İşçi sınıfının seçkin önderi Behice Boran öldü. Anısı yaşayacak. İşçi sınıfının ve emekçi halkımızın başı sağolsun. O, kadının çifte baskı ve sömürü altında bulunduğu ülkemiz koşullarında önceleri kendini yetiştirmiş bilinçli, sorumlu, yetkin bir bilim adamıydı. Daha sonraları bir barış savaşçısı oldu. 1960'lardan sonra ise halkımızın ve işçi sınıfının toplumsal savaşımında bir öncü ve önder oldu. Bu savaşımda teorik ve pratik katkıları, Türkiye'nin aydınlık olacağına inandığı yarınlarında çok daha iyi kavranacaktır.

AHMET ABAKAY
ÇGD Genel Başkanı

Zoru ya da çıkarı görünce savrulan, dönekleşen yüzlerce kişinin yaşadığı bir ülkede 77 yıllık bir yaşamı bükülmeden tamamlayabilen öğretmenimiz Behice Boran'ı yakından tanımak, birlikte olabilmek benim için hiçbir şeyle değişilmeyecek değerdedir.

O bize her hal ve koşulda görev başında olmayı, haksızlığa ve zulme karşı direnmeyi, başımızı dik tutmayı öğretti. Öğrettiklerini hiçbir zaman unutmayacağız.

TEOMAN ALPTÜRK
TMMOB Genel Başkanı

Behice Hanım'ın kaybı özellikle ilerici ve yurtsever kesimde uzun zaman boşluğunu hissettirecektir. Türkiye'deki barış, demokrasi ve sosyalizm mücadelesindeki yerinin doldurulmasını gerçekten güç görüyoruz. Behice Hanım'ın barış ve demokrasi mücadelesine yaptığı katkıları unutmayarak, bundan sonraki çalışmaların daha tempolu yürütülmesinden yanayım.

SUPHİ GÜRSOYTRAK
Eski Tabii Senatör

Tek bir cümleyle belirtmek gerekirse, Türk toplumunun yetiştirdiği anıt insanlardan biridir. Türk toplumunda kültürlü, birkaç dil bilen, mesleğinde isim yapmış, hitabet kabiliyeti yüksek pekçok insan yetişmiştir. Ancak bunlar arasında halkımızın refah ve mutluluğu için, özgürlük için inandıklarını sonuna kadar savunacak, her türlü çıkarı bir kenara itebilecek ve her türlü baskıya göğüs gerebilecek insanların sayısı parmakla sayılabilecek kadar azdır. İşte Behice Boran bunlardan biridir. Behice Boran'ın yalnız karakteri ile değil, çağı anlayan zekası ve kültürü, emekçi sınıfının çilesini paylaşan yüreği, insanları ve toplumları onurlu kılan tam bağımsızlık anlayışı, özgürlük ve demokrasiye olan bağlılığı ile; toplumumuzun bütün sınıf ve katmanlarından yetişecek insanlarımıza, gençliğimize ve aydınlarımıza örnek olması gerektiği kanısındayım. Aziz hatırasını saygıyla anıyorum.

SIDIKA SU

Behice Boran politik mücadeleye Marksist bir sosyolog olarak DTCF Felsefe Bölümü öğretim üyesi olarak başlamıştı. İdeologdu. Düşünce ve eylem tutarlılığına önem verir ve de ödün vermezdi. Ölene dek de vermedi. Öğrencilerinden, halkından kopuk yaşamadı. Yani kendi deyimiyle "fildişi kulesine" çekilmiş bir öğretim üyesi olmadı. Başından beri kararlı bir eylemciydi. Kimilerinin yorumladığı gibi üniversiteden çıkarıldıktan sonra örgütsel mücadeleye geçmiş değildir.

Politik mücadeleyi dergi ve derneklerle sürdürmüş. Amacı örgütlü mücadele olmuştur. Türkiye'de ilk defa barış hareketinin öncüsü olmuş, 1950'li yıllarda Barışseverler Cemiyeti'ni kurmuştur. Onurlu yaşamını işçi sınıfının hareketinin birliğine adamış, bu doğrultuda yürümüştür. Yaşamı boyunca örgütsel mücadele ağırlık kazanmıştır.

Savaşsız, sömürüsüz bir dünyanın kurulması için, kendini bu işe adamış, dirençli, büyük insan Behice Boran'ı saygı ve özlemle anıyorum.

NEZAHAT GÜNDOĞMUŞ
Avukat

İşçi sınıfı mücadelesinin yılmaz savaşçısı, önderi, eşsiz insanın yaşamının ve mücadelesinin hepimize örnek olacağına inanıyor, önünde saygıyla eğiliyorum.

NERMİN AKSIN
Avukat

Behice Boran, işçi sınıfı mücadelesinin yiğit savaşçısı, önderi olarak hepimizin güç kaynağıdır. Türk ve dünya kamuoyu Behice Boran'ın bu yanını yakından tanır.

Günlük yaşamında da, o sade ama, coşkulu ve sevgi dolu insanlığını, ilkelerinden ödün vermezliğini dostları, yakınları hiç unutmayacak. Anısı önünde saygı ile eğiliyorum.

NURİ KARACAN
Öğretim Üyesi

Çok üzgünüm. Türkiye için büyük bir kayıp. Behice Hanım, iyi bir siyasetçi olduğu kadar iyi bir sosyologdu. Yazılarında, sağlam bir bilimsel formasyon ve eğildiği soruna tam bir vukuf, elle tutulacak kadar belirgindir. Ben kendisinden çok şey öğrendim. O kadar çok sevdiği vatanından uzakta ve vatandaşlıktan çıkarılmış olarak ölmesi üzüntümü daha da artırıyor.

RASİH NURİ İLERİ
Araştırmacı-Yazar

Behice Boran'ın benim için en önemli tarafı bütün hayatı boyunca mücadeleden hiçbir zaman yılmadığı ve kaçmadığı ve devrimciliğin bütün çilelerini çektiği şeklinde özetlenebilir. Ve özellikle TBKP başkanı olduktan sonra gerek Avrupa Parlamentosu'nda, gerek TBMM'de ve nihayet İstanbul'daki cenazesinde bu mücadelesini devam ettirmektedir. Böylece ölümünden sonra bile büyük bir zafer kazanmıştır.

KEMAL ÖZER
Şair

Kendini mücadeleye adamış, mücadeleyle bütünleşmiş her kişi gibi hata ve sevaplarıyla ders alınacak bir yaşamdı geride bıraktığı... Bu kalıta selam ve sevgi!

MELİH CEVDET ANDAY
Cumhuriyet

Behice Boran ideallerine gerçekten inanmış bir insandı. İnsanlık için gerçekleşmesini düşündüğü düzenlere bilim yolundan erişmişti. Bu terkipteki bir insanın eşi bizde kolay kolay gösterilemez. Kendisi ayrıca eski bir dostum olduğu için, O'nun ölüm haberi beni çok üzdü. Behice Boran hakkında, kitaplarını ve yazılarını okuyarak yeniden düşünmek istiyorum.

AYLA AKBAL
SHP Parti Meclisi Üyesi

Türkiye'de ilk kadın parti genel başkanı, barış, demokrasi, insan hakları ve sosyalizmin yılmaz savunucusu örnek bir insandı. Ülkemde saygı duyduğum kadınların başında yeralırdı. Kendini halkın mutluluğuna adamış, bu uğurda ömrünü vermiş olan Behice Boran'ın anısı önünde saygıyla eğiliyorum.

ZEYNEP ORAL
Milliyet

Sonsuz saygı duyduğum bir insanı yitirmenin acısını yaşıyoruz şu günlerde.

MURAT BELGE
Yeni Gündem

Behice Boran adı herşeyden önce aksamayan bir kararlılıkla mücadeleye adanmış bir hayatı aklıma getiriyor. Herkes gibi elbette onun da eleştiriye açık davranışları olmuştur, ama yılmadan ve yüksünmeden sürdürdüğü mücadele herkese örnek olacak niteliktedir.

DUYGU ASENA
Kadınca

Çok saygı duyduğum, çok takdir edilmesi gereken biriydi. Kadın olarak bir takım işleri yapması bizim için ayrıca çok önemli.

NEBİ BARLAS
Avukat

Türkiye politik yaşamında barış, demokrasi ve sosyalizm uğruna yıllardır süren çetin ve güç bir savaşımda yiğitliğini ve kararlılığını elden bırakmayan değerli bir aydını kaybetmenin üzüntülerini belirtir, anısı önünde saygıyla eğilirim.

Kurumlar; örgütler canlı varlıklardır... İnsanlar bir defada sosyalist olup bitmezler. Sosyalist olma bir süreçtir. İlk defa sosyalistim; bilimsel sosyalistim dediğimiz andan itibaren ölüme kadar süren bir süreç, bir gelişme başlar... Eğer kendisini bilimsel sosyalist bilen kişi ömrünün bir noktasında; 'işte ben artık tam sapına kadar işçi sınıfı sosyalistiyim, oldum bitti, daha fazla olacağı yok' düşüncesine gelirse, o insan orada durmuş ve gerilemeye başlamış demektir. (1978)

VELİ LÖK
Öğretim Üyesi

Bilim emekçisiydi. "Ülkesine nasıl daha çok yararlı olabileceği düşüncesi" kendisini politikaya götürdü. "Bilim adamı siyasetle uğraşmaz" aldatmacasını yıkan başarılı bir örnek verdi. Siyaset onun için sürekli özveri demekti. Ülkemizde demokrasinin kurulmasını sürekli engelleyen güçler, yaşamının son bölümünü çok sevdiği ülkesinden uzakta geçirmesine neden oldular. Yaşamının son anına kadar görevdeydi.

Bilime çok saygılıydı. Görüşleri bilime dayalıydı, sağlamdı. Öyle olmasaydı, bunca baskıyla dayanma gücünü çoktan yitirirdi. İnandıklarını yaşamında başarıyla, sonuna kadar uyguladı. Ne mutlu o büyük insana.

AZİZ ÇALIŞLAR
TYS Yöneticisi

Türkiye'mizi insanoğlu tarihine armağan etmek için yaşadı. Bizler de böyle yaşayacağız.

RAHMİ SALTUK
Müzisyen

Behice Boran'ın ölümü ile Türkiye devrimci hareketi önemli ve yeri kolay kolay doldurulamayacak bir liderini kaybetmiş bulunuyor. Özellikle günümüz koşullarında ve geçmişte ilerici, devrimci gençlik kuşaklarını baskıyla, şiddetle, korkuyla sindirmeye çalışan ve harcayan Türkiyemiz'de, bu yerin doldurulması daha da zorlaşmaktadır.

Sanatçı olarak uzun yıllar değerli hocamın yanında bulunma fırsatı edindim. Tabi bu beraberlik içinde benim için unutulmaz, çok büyük değerleri olan anılarım oldu. Hemen birini açıklayayım: Sanırım 1978 sonu, 79 başıydı. Benim Hukuk Fakültesini bitirdiğimi öğrendiğinde çok hayret etmiş ve gülerek bana dönüp, "Seni cübbe ile hiç düşünemiyorum" demişti. Bir de Ankara'da bir parti gecesinde sahneye çıkmıştım. Bir türkünün şöyle bir dizesi vardı: "anasını güzel soydan" diye söylenir, tekrarında da "anasını çerden çöpten/kızını da huri melek yaratmış" diye de söylenirdi. Ben bu iki şekilden ikincisini söylemiştim. Programdan sonra yine bana gülerek, "Sevgili Rahmi anneleri niye bu kadar harcadın?" dedi.

Değerli bir hocamızı kaybettik. Ondan çok şey öğrendim.

HASAN İZZETTİN DİNAMO
Şair-Yazar

Behice Boran Türkiye'de büyük kitleye göre daha zavallı bir durumda bulunan Türk kadınlarının okuyanları arasından çıkmış, akıllı bir devdi. Bütün çevresini iyiye doğru değiştirmek üzere davrandı, salt kadınları değil, bütün insanları kurtarmak üzere bir örgütün başına geçti. Her zaman olduğu gibi ahmaklığın duvarları çevresinde yükseliverdi. Bu cenderede yokolup gitmemek için her zaman devrime bir umut kapısı gibi açık duran Avrupa'ya sürgüne gitti. Umudu ve özgürlüğü orada bırakarak içi boşalmış cesedini Türkiye'ye gönderiyor. Türkiye'de ancak bu cesetler yaşıyor.

ALİ BOZKURT
Abece Dergisi

Behice Boran Anadolu kadınının yüzakı, sosyalistlerin öğretmeniydi. Bir ülke bu çapta inançlı bir devrimciyi çok uzun yıllar kolay yetiştiremez. Elbet birgün sosyalistler de kendi ülkelerinde insan gibi yaşayıp ölme özgürlüğüne kavuşacaklardır. Mücadelesi hepimize örnek olsun. Tümümüzün başı sağolsun.

KEMAL SÜLKER
TYS Yöneticisi

Behice Boran, bilim adamı olarak, Yurt ve Dünya yönetmeni olarak, TİP Yürütme Kurulu Üyesi olarak ve sonra yeni TİP'i kurup başkanlığına seçilmiş olarak daima başarılı idi. Doğru sözlü, cesur ve korkusuzdu. Ona saygı, ona sonsuz evrende iyi uykular dilerim.

AFŞAR TİMUÇİN
Yazar

Behice Boran'ın ölümü Türk düşünce ve siyaset hayatı için büyük bir kayıptır. Kendisi her zaman ilerici düşüncenin öncülerinden biri olarak anılacaktır.

RASİM ÖZ
Avukat

Boran hocamız 1971 TİP Yargılanmasından sonra Adapazarı Cezaevi'nde idi. Bir grup arkadaşımızla ziyarete gitmiştik. Yüzü yine öyle kararlı ve bakışları umut saçıyordu. Birimiz, "TİP kapatıldı, şimdi ne yapılacak", diye sormuştuk. Yanıtı, "İşçi sınıfımız partisiz kalmamıştır, kalamaz", oldu. Gerçekten de bırakılmadı, bırakmadı. Halkımıza bilimsel sosyalizmin öğretmenliğini yapmayı mezara kadar sürdürdü. Hep işçi sınıfının birliğinden yana oldu. Onu büyük ölçüde sağlamadan ölüme evet demedi. Kurtuluşun tek başına olmadığını en iyi özümsemiş olanlardan biriydi. O'nun vekaletini taşıyanlardan biri olmaktan onur duyuyorum.

TURHAN SELÇUK
Milliyet

Sol insanca yaşamaktır. Eşitliktir, kültürdür, uygarlıktır. Bunun bilincine varanlar karanlıktan kurtulmuş, mutlu insanlardır. Behice Boran böylesine bir toplumun ve Türk sosyalizminin savaşçılarından, önderlerinden birisiydi.

NECATİ CUMALI
Yazar

Behice Hanım'ı, 1940'lardan beri yazılarıyla ve şahsen de tanırım. Onurlu bir fikir savaşı vermiştir. Çektikleri ileride tekrar yaşanmaması gereken acılardır toplum için. Ve toplumumuzun ne gibi çağdışı aşamalardan geçtiğini yansıtacak belgedir yaşamı. Anısı hepimizi için değerlidir. Unutulmayacaktır.

HIFZI TOPUZ
İletişimci-Yazar

Behice Boran'ı 1954'de tanıdım. Müsahipzade Celal Bey'in bir anma töreni düzenlenmişti. İlk orada tanıştık. Behice Boran'ın bu toplantıya katılması bizi çok duygulandırdı. Çeşitli kez karşılaştık. Ortak dostlarımız vardı. Müzehher Vanu, Melih Cevdet, Pertev Naili Boratav, Abidin Dino. TİP zamanında ben Paris'deydim. İlişkimiz olmadı. TİP dağıldıktan sonra Paris'de Abidin Dino'nun evinde karşılaştık. Mücadele gücünden hiçbir şey yitirmemişti. Hep iyimserlik ve savaşımgücü içerisindeydi. Bu dinamizmine hayran oldum. Bir daha karşılaşmadık.

REFİK DURBAŞ
TYS Yöneticisi

Behice Boran, iki açıdan önemli: Sosyolog Behice Boran, siyasetçi Behice Boran. İnsanımız gibi ülkemiz de gençliğini yaşamadan hızlı dönüşümler içinde yuvarlanıyor. Bu yuvarlanışın önemli mihenk taşlarından biriydi Behice Boran. Her şeyin erozyona uğradığı, değerlerin ters yüz olduğu günümüzde siyasetçi olarak yaptıkları unutulabilir Behice Boran'ın, tartışılabilir, ama mutlaka üzerinde düşünülecektir. Ama sosyolog olarak yaptıkları gelecek kuşaklara her zaman ışık tutacaktır. Ve gelecek kuşaklar nice güzel insan gibi, "Bu ülkede iyi ki bir Behice Boran yaşadı" diye kendilerine bir övünç kaynağı da bulacaklardır.

Benim için bunlar kadar önemli olan yaşamı da idi. 15 aylardan 15 yıllara, 15 yıllardan sürgünlere, sürgünlerden nice insana nasip olmayan güzel ölüme ulaşan yaşamı. Barışı, demokrasiyi, insanı insan eden emeği, alınterini yücelten nice güzel insanımız gibi o da sürgünde öldü. İnsanımızın, ülkemizin kaderi olamaz bu.

Adı yazılmıştır artık Boranın eksilmez ülkenin tarihine.

SEÇKİN CILIZOĞLU
Güneş

Behice Boran onurlu yaşamı boyunca inançlarından ödün vermemiş, politika yapanlara da, öğretilere sahip çıkanlara da ders olması gereken bir yaşam çizgisini saptırmadan sürdürmüştür. Lider olarak da insan olarak da unutulmayacağına inanıyorum.

BERTAN ONARAN
Çevirmen-Yazar

Kültür ve siyasete çok katkıda bulunmuş saygıdeğer bir insan. Bir çok alanda öncü. Geçen gün Çetin Altan'ın da söylediği gibi, ülkemizin toplumsal koşulları Avrupa ülkelerindeki gibi olabilseydi, sürgünde ölmez, bildiklerini ve deneyimlerini Türk insan kardeşlerine vermeye devam edebilirdi. İnşallah yerine yenileri yetişir.

AKŞİT GÖKTÜRK
Yazar

Önemli bir kayıp olarak düşünüyorum.

EROL TOY
Yazar

Tam bir karakter örneğiydi. Her zaman eğilip bükülmek yerine kırılmayı yeğlemiştir. Ve bütün yaşamını örnek olabilmenin, insan olabilmenin ve savaşım verebilmenin çabasına harcamıştır. Kaybımız çok büyük.

ALPAY KABACALI
TYS Yöneticisi

Behice Boran bütün olumsuz koşullara karşın kırk yıl boyunca alkışlanacak bir mücadele verdi. Barış savunucusu, insan hakları savunucusu, insanlık onuru savunucusu, sosyalizm savunucusuydu. En önde korkusuzca yürüdü. Bugünkü toz duman içinde gerçek değeri anlaşılmayabilir. Ama gün gelecek partisine hiç sempati duymayanlar bile onu

Emperyalizme ve faşizme karşı bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin yolu, sosyalizme giden mücadelenin yolu, dikensiz gül bahçesinden geçmez. Tersine, bu yol engebelidir, engellerle doludur. Zaman olur hareket, duraklayabilir, hatta gerileyebilir. Hareketin durakladığı ve gerilediği haller tarihte görülmüştür. Ama her duraklama gerileme döneminden hareket, daha büyük bir birikim ve hırs kazanarak çıkar. (1976)

sinema yada televizyon ekranlarında görülen sahte kahramanlar türünden değil, gerçek anlamda bir kahraman olduğunu kabul edecekler. Ve onun hapsedildiği, aşağılandığı bir çağda yaşamış olmaktan dolayı hepimiz utanacağız.

OKTAY RIFAT
Şair-Yazar

Şahsen de tanırdım. Vefatına çok üzüldüm. Yakınlarına başsağlığı dilerim.

ADNAN ÖZYALÇINER
TYS Yöneticisi

Behice Boran'ı her şeyden önce Türkiye'mizin, insanımızın sorunları ile uğraşan, bu konuda savaşım veren toplumbilimci bir düşünür, bir yazar olarak görüyorum.

Bu uğurda verdiği savaşım, her Türk aydını gibi onu da, arkadaşlarıyla birlikte, egemen güçlerin engellemesiyle karşı karşıya getirmiş, demir parmaklıklar arkasına sürüklemiştir.

Her türlü engellemeye karşılık Boran, özgürlük, barış, sosyalizm davasını yılmadan sürdüren bir savaşımcı olarak işçi sınıfı partisi içinde savaşımını yaygınlaştırmıştır.

Her türlü aydınlıktan korkan egemen güçler, insan hakları, özgürlük ve demokrasi savaşımında işçi sınıfının aydınlık geleceği için gösterilen yoğun çabalardan da korkup aydınlığı karanlığa çevirmeye kalkıştılar. Aydınlığa karanlıkla karşı koydular.

İşkencelerden, ölümlerden yılmayan işçi sınıfı, özgürlük, barış, demokrasi ve sosyalizm savaşında alınan yolu yitirmeme endişesiyle partisinin başına ve saflarına ikinci kez Behice Boran'ı getirerek yoğun karanlığı aydınlığa çevirme çabalarına bir yenisini ekledi.

İnsan haklarından, özgürlükten, barıştan, kısacası, aydınlık bir geleceğin yaklaşmasından, hatta düpedüz gelecekten, demokrasiden, çağdaşlıktan ödü kopan egemen güçler, ülkeyi yeniden karanlık bir döneme sürüklediler.

İşkenceler, ölümler yıldıramaz, geleceğin aydınlık düşüncesinden caydıramazdı insanımızı.

Bütün direnişçiler, acımasızca kırılırken Boran, sürgüne zorlandı. Barış, özgürlük, demokrasi savaşımını yurt dışında da sürdüren Boran, sürgünde öldü.

Ülkesini, ülkesinin geleceğini, yaşamı pahasına düşünen, bu uğurda sürekli savaşım veren bir insanın sürgünde ölmesi kadar acı bir şey olamaz. Böyle bir duruma neden olup gözyumanlar, utanmalıdır.

Behice Boran, bütün engelleri aşarak, düşünür, yazar ve savaşımcı olarak demokrasi tarihimizdeki onurlu yerini almıştır.

Özgürlükçü, barışçı düşüncesi, gelecek kuşakların yolunu aydınlatmaya devam edecektir.

ŞEVKET YILMAZ
TÜRK-İŞ Genel Başkanı

Türk sendikacılık hayatına, Türk sosyal hayatına katkıları vardır. Rahmetle anıyorum.

MEHMED KEMAL
Cumhuriyet

Behice Boran yaşamını kendi inanışına adamıştı. Bu yol çok çetindi. Çetin olmasına karşın yılmadı. Sonuna kadar direndi, yürüdü. Amacına ulaştı. Bu çetin yolda amacına ulaşma her kişinin göze alabileceği bir yol değildi. Gerek inanışını, gerekse ömrünü adadığı yolculuğu tam doruk noktasına ulaştığında noktaladı. Yaşamı herkese örnek olacaktır.

İBRAHİM YETKİN
Türkiye Ziraatçılar Derneği Genel Başkanı

1940'lardan başlayan ve 1987'ye uzanan geniş bir zaman sürecinde kesintisiz bir şekilde verdiği demokrasi mücadelesi hiçbir zaman unutulmayacaktır. Bu aşamada verdiği mücadeleye saygı duyuyorum. Tüm demokratların, aydınların örnek alması gereken bir kişi olarak görüyorum.

HALİT ÇALIŞKAN
BASS Genel Sekreteri

Türkiye'de sosyalizmin halka tanıtılmasında, sevdirilmesinde Behice Boran'ın katkıları çok büyüktür. Bütün yaşamı inandığı fikirler uğruna mücadele vermekle geçmiştir. Yasal bir partinin başındayken 12 Eylül'le birlikte yurt dışına çıkmak zorunda bırakılması onu mücadelesinden koparamamıştır. Bu yönü ile de Behice Boran, Türk politik yaşamında örnek alınması gereken bir kişiliktir. Behice Boran'a saygı ülkemizde düşünce ve örgütlenme özgürlüğü önündeki engellerin ortadan kaldırılması ile mümkündür. Behice Boran'ı değerlendirecek ve Türkiye tarihindeki yerine karar verecek olan esas kesimin Türkiye işçi sınıfı olduğuna inanıyorum.

TEOMAN EREL
Milliyet

Saygı duyduğum politikacılar arasında en önde gelenlerden biriydi. Kadının kadın olduğu için politikada yer açılması şeklindeki düşüncenin yanlışlığını da ortaya koymuştu. Behice Hanım, kadın olduğu için değil, lider olduğu için, güçlü ve azimli olduğu için kendi çizgisinde en yukarıya çıktı. Basındaki tepkiler de yarattığı olumlu izlenimleri gösteriyor.

FERRUH DOĞAN
Karikatürist

Anısı önünde saygıyla eğiliyorum. Kendisi bilim ve politika kişisi olarak Türk toplumuna damgasını vurmuş kişilerden biriydi.

ADALET AĞAOĞLU
Yazar

Bütün hayatını toplumun aydınlık bir geleceği için adamış, dirençli, savaşkan bir kişiydi. Her ilerici gibi kendisini çeviren dar kılıfa fazla geldi. Hayatından öğreneceğimiz çok şey var. Kaybından çok üzgünüm.

RECAİ EMRE
Yol-İş Genel Başkan Yardımcısı

Behice Hanım ülkemizin yetişmiş değerli bir sosyal bilimcisi ve siyasetçisidir. Ömrü boyunca ülkesinin demokratik gelişmesi doğrultusunda mücadele vermiştir. Ölümü üzüntü yaratmıştır. Yeri doldurulamaz bir kayıptır.

YÜCEL ERTEN
Tiyatro Yönetmeni

İnsanlık idealinin büyük savaşımında önderlik gibi ağır bir yükü coşkuyla üstlenmiş değerli bir aydın, düşünür ve siyasetçiydi. Anısı önünde saygıyla eğiliyoruz.

ARİF DAMAR
Şair

Behice Boran'ın Türkiye'deki mücadeleye ve genel görünüme aykırı bir görünümü var. Mücadeleye genellikle gençlik yıllarında katılınır. Ama yıllar geçtikçe, mücadeleye katılanların karşılaştıkları zorluklardan yıldıkları görülür. Oysa Behice Boran böyle değildir. İyi okullarda okumuştur. Liseyi Arnavutköy Koleji'nde, üniversiteyi Michigan Üniversitesi'nde. Varlıklı sınıflara özgü bir şeydir bu. Ve Behice Boran yıllar geçtikçe mücadelesini yılmadan sürdürmüştür. Marksizmi ve sosyalist mücadeleyi seçmesi entellektüel bir seçimdir. Aydın namusudur, bilime ve gerçeğe saygısıdır bu seçim.

Ben Behice Boran'ı 1944-45'li yıllarda tanıdım. Arkadaşlarımın çoğu Behice Boran'ın öğrencisiydi. Şevki Akşit, Enver Gökçe, Asım Akşar, Mübeccel Kıray, İbrahim Eddem. Biz edebiyat ve gençlik dergisi ANT'ı çıkarıyorduk. Behice Boran ANT'a yazı verdi. Kendisini önce Yurt ve Dünya ile Adımlar dergisindeki yazılarından dolayı okur olarak tanıyordum, sonra tanışma olanağım da oldu. 1951-52 tevkifatında aynı cezaevinde kaldık. O kısa bir süre için kaldı. TİP sıralarında demokratik devrimde işçi sınıfının öncülüğünü gözardı edenlere karşı, işçi sınıfının öncülüğünü her zorlukta, her durumda sonuna kadar sürdürdü. Yazılarının çoğu kitaplaşmıştır. Eski kitaplarının yeni baskıları yoktur. İlk yapıtları edebiyat sosyolojisi üzerinedir. Onları genç kuşaklar bilmiyor. Yurtdışında ölmesi Türkiye'de demokrasi olmamasındandır. Yasak olan düşünce Türkiye'de Marksizmdir. Marksizm ise bir bilimdir. Yani Türkiye'de bilim yasaktır. Gerek Behice Boran, gerek Mehmet Ali Aybar ve gerekse diğer sosyalist parti önderleri 141 ve 142'ye karşı mücadele vermişlerdir, saygın insanlardır.

NUSRET FİŞEK
Türk Tabibleri Birliği Genel Başkanı

Türkiye'de fikir özgürlüğü için mücadelesi aydınlar için bir örnektir.

VEDAT BARANOĞLU
TİP MYK Üyesi
Avukat

Bağımsızlık, demokrasi, barış ve sosyalizm mücadelesinin yılmaz savaşçısı önderimiz, Behice Boran'ın ölümü, tüm ilerici, demokrat ve sosyalistlerde derin üzüntü yaratmıştır. Sayın Behice Boran'la parti Merkez Yönetim Kurulunda dört yıla yaklaşan kurul arkadaşlığımız olmuştur. Olaylar karşısındaki tutumu, parti çalışmalarındaki disiplinli ve özverili tavrı hepimize örnek olmuştur. Yurt dışında da, ölünceye kadar mücadelesine devam etmiştir. Ölümünü haber aldığım zaman, hocamı, arkadaşımı, önderimi kaybetmenin derin acısını yaşadım. Kararlılığı ve görüşleri hepimize ışık olacaktır. Anısı önünde saygı ile eğiliyorum.

Kadının genel sınıfsal konumundan doğan sorunlar yanında bir de kadın olmasından özgü sorunları bulunduğundan, toplumun diğer nüfus kesimlerinin, topluluklarının kendi özel sorunları ve çıkarları için örgütlenmesine paralel olarak kendi aralarında örgütlenmeleri ve toplumsal mücadeleye girişmeleri doğaldır, gereklidir. Sorun, temelinde toplumsal yapının değişmesi sorunudur diye, kadın sorunu üzerinde ayrıca durmaya ve kadınların kendi aralarında örgütlenip mücadeleye girişmelerine gerek yoktur gibi bir görüş yanlışdır. (1976)

AYKUT GÖKER
TÜTED Eski Gen. Başkanı Barış Derneği Yöneticisi

Bazen çok güzel sözler söylemek istersiniz; en güzel kelimelerinizi seçersiniz, bildiğiniz bütün güzellikleri beyninizde yeniden üretirsiniz, ifadenize sinsinler diye... Ama yine de, akıl gözünüzün gördüğünü, duygularınızda yansıyanı dilinizin anlatamadığı anlar olur. Gelip dayandığınız nokta kendi yeteneklerinizin sınırıdır aşamazsınız. Şu anda öyle bir noktadayım, ne söyleyebilirim. O, bir güzel insandı, ama ben anlatamıyorum.

ALPASLAN BERKTAY
Yazar

İnsan tükenmez. Evrimin en yücesi, yaratıcısı, insan bilinci ve insan onuru. İnsan bilinci, insan onuru ve onun yarattığı barış, demokrasi, bağımsızlık ve sosyalizm mutlaka, ama mutlaka kazanacaktı! Ne mutlu ömrünü bu yolda harcayanlara!

Sosyalizm bir gün elbet gelecek, Behice Boran! Ne denli çırpınsanalar, boşuna. Sosyalizmin bugüne dek bilinen yollarını, tüm delikleri tıkamaya da çabalasalar, kendi icatlarının, kendi kokuşmalarının ortasından pat pat diye patlayacaktır sosyalizm. Çıkmaz, aşılmaz görünen tüm yollar sosyalizme! Ve o gün geldiğinde, onun özlemiyle yaşayıp da meyvasını göremeyenler arasında senin de başının ucunda, bunun muştusu haykırılarak duyurulacak. Güle güle!

ATİLLA COŞKUN

Behice Boran'ın ölümünden duyduğum derin acıyı anlatabilmek gerçekten çok zor. Behice Boran'ın ölümü üzerine çok düşündüm.

1950'li yıllardaki barışsever Behice Boran'ı düşündüm. Barışseverler Derneği kurucusu ve Genel Başkanı olarak Kore'ye asker gönderilmesine karşı duran ve bu barış savaşçılığı ile ilk mahkumiyetini alan Behice Boran'ı anımsadım. 1965 yılındaki, üyeliğinden onur duyduğum Türkiye İşçi Partisi'nin yöneticisi Behice Boran'ın. Ve O'nun parlamentodaki onurlu çalışmasını... Sosyalist bir milletvekilinin parlementoda neler yapabileceğini gördüm. 1975 yılındaki TİP Genel Başkanı olarak Behice Boran'ın işçi sınıfına ve işçi sınıfının siyasal hareketinin birliğine yönelik kararlı ve örnek çalışmalarını tanıdım. Ve 1980 sonrası sürgündeki onurlu Behice Boran'ı.

Behice Boran ateşli bir yurtsever örnek bir enternasyonalistdi. Barış, demokrasi ve sosyalizm savaşımının kararlı bir önderiydi. O'nun yaşamının her anı, işçi sınıfının, demokratik ve sol güçlerin birliği ve utkusu için çalışmakla doludur.

Behice Boran genç kuşaklara örnek bir partilidir.

VEDAT GÜNYOL
Yazar

Behice Boran'ı çok yakından tanıdım. Ankara DTCF öğretim üyesi olduğu zaman tanıştık. Seyrek de olsa yakın bir dostluk kuruldu aramızda. Kendisine hayranlığım, bütün ömrünü işçilerin ve ezilmişlerin kalkınmasına adamış bir insan olmasındandır. Kaybına çok üzüldüm, özellikle ülkemiz açısından.

EMİL GALİP SANDALCI
İHD İstanbul Şube Başkanı

Behice Boran sosyalist mücadelenin yiğit ve saygıdeğer bir kişisiydi. Ömrü boyunca gösterdiği özveri ve medeni cesaret günümüzde politikacıyım diye geçinenlerin pekçoğuna örnek ve ders olacak değerdedir. Anısı önünde saygıyla eğiliyorum.

ŞÜKRAN KURDAKUL
Şair-Yazar

Behice Boran'ı 1940'lı yıllarda üniversitedeki ders ve yazılarıyla bilim dünyasının önde gelen isimlerinden biri olarak tanıyoruz. Bu dönemi yaşayan benim kuşağım onun bilimsel çalışmalarından büyük ölçüde yararlanarak dünyayı, ülkemizi toplumsal koşulları algılama olanağı bulmuştur.

Bu dönemdeki toplumbilim alanındaki çalışmaları gibi 1960'dan sonraki sosyalist öğretiye ilişkin yazılarının da yeni kuşaklar tarafından önemle değerlendirileceğine, uzun yıllar tartışmalara konu olacağına inanıyorum.

ÖZCAN KESGEÇ
TİP MYK Üyesi
DİSK Gn.Yön.Kur. Üyesi

Behice Boran için yazmak, onun için yönlü kişiliği hakkında konuşmak o denli güç ve zor ki benim için. Zorluk ve güçlük; yazmak ve anlatmak istediklerimi yazıya ve sözlüye dökmekte yetersiz kalacağım korkusu. Bağımsızlık, demokrasi, barış ve sosyalizm mücadelesinde hiç mi hiç duraksamayan bir militan; seçkin bir önder, bilim adamı, kadın, anne, dost nitelikleriyle örnek; gönüllere taht kurmuş; bilinçlerde tohum olmuş; Behice Boran için korkumda haksız mıyım!

Onu tanımayı, onun mücadele arkadaşlarından birisi olmayı yaşamının en büyük onuru sayan benim için konuşmak kolay olabilir mi? Ama şimdilik şunu söyleyeceğim; O'nunla ilgili; Behice Boran'a, önderime, genel başkanıma, arkadaşıma layık olabilmek, öyle ölebilmek, en büyük amacım olacaktır. Saygı ile anıyorum.

NEBİ DADALOĞLU

BEHİCE BORAN

Gurbet elde kurşun tabut
Yedi derya aştı geldi...

Acılı alkışlı yaşam
Sosyalizm düşün yaşam
Bilinçli inançlı yaşam
Onurun simgesi Boran.

Yüreğinde sızısı var
Yaban elde ölüsü var
Dursun Bebek kuzusu var
Özgürlük simgesi Boran.

İşçi köylü yaşam dedi
Yoksuluna paşam dedi
Kore nere koşam dedi
Barışın simgesi Boran.

Dadalı'nın sözünde O
Emekçinin gözünde O
Türkülerin özünde O
Çark/Başak simgesi Boran...

REMZİ İNANÇ
Yayıncı-Yazar

Behice Boran'ın yaşamını ve savaşımını bir ölçüde incelemiş biri olarak şunu söylemek istiyorum: Behice Boran, düşünce ve eylem adamı olarak çağımızda çok sayılı aydınlardan biridir. İnancı yanında, yılmazlığı, ona çok yaraşır dürüstlüğü ve direnci ile, sahiden **"örnek alınacak hayat"**lardan birini yaşadı.

Çağımızda saygıdeğer kişiler o kadar azaldı ki... Bu yaşıma dek katıldığım ilk ve son partinin Başkanına eksilmeyen sevgilerimi ve saygılarımı sunuyorum.

FÜRUZAN
Yazar

Hayatını dünyayı değiştirmek, insanlara verdikleri emek ölçüsünde adaletli, güzel bir yaşam elde etmeleri için dinmez bir çabayla sürdürdü. Anısı önünde saygıyla eğiliyorum.

RUTKAY AZİZ
Ankara Sanat Tiyatrosu

Aydınlık geleceğin yılmaz savaşçısı Behice Boran ölümsüz bir anıt olarak yaşayacaktır. Acımız büyüktür. Tüm insanlığın başı sağolsun. Gelecek günleri aydınlık.

GÜLÇİN ÇAYLIGİL
Avukat

1961'den bu yana tanıyorum. Partinin ilk kurulduğu senelerde üye oldum. Behice Hanım Merkez Yönetim Kurulu'ndaydı. Son derece disiplinli, otoriter, bunun yanında yumuşak, iş arkadaşlarıyla uyumlu çalışan, çok sevdiğimiz bir kişiydi. Azminin cesaretini, sosyalizmin Türkiye'de yerleşmesi için verdiği mücadeleyi, milletvekili olarak mecliste verdiği mücadeleyi unutmak imkansız. Türk sosyalistleri içinde her zaman en önde gelen ve daima saygıyla ve sevgiyle anacağımız bir lider.

METİN ÇULHAOĞLU
Gelenek Dergisi

Behice Boran, Türkiye sosyalist hareketinin 40 yılına aralıksız damga vuran, önder ve yetenekli bir insandı. Mücadelede uzun solukluluğun büyük önem taşıdığı, bunun örneklerinin yeterince görülmediği Türkiye'de, başlı başına bir kişilik göstergesidir bu. Boran'ı önce bu yanıyla yerine koymak, saygıyla anmak gerekir.

Boran, Türkiye sosyalist hareketinin tarihinde, bir başka yönüyle daha ön planda yer alacaktır: Güncelin ve anlık olanın ötesine taşabilen bir teorik güç ve çözümleme yeteneği... Öyle sanıyoruz ki, onu, mücadelede soluklu, diri ve kararlı kılan da bu gücü, yeteneğidir. Bu yönüyle de gelecek kuşaklara örnek olmasını diliyoruz.

Nihayet Behice Boran, Türkiye sosyalist hareketi içinde, **işçi sınıfının öncülüğünü** ve ülke koşullarında **bağımsızlık-demokrasi-sosyalizm mücadelesinin bütünlüğünü** ön plana çıkartmış bir önderdir. Denilebilir ki, 60'larla birlikte, Türkiye'de sözü edilen üçlü mücadelenin bütünlüğü anlayışına en belirgin damgayı, Boran'ın görüş ve değerlendirmeleri vurmuştur. **Bu, bizim için, geride bıraktığı en önemli ve anlamlı mirastır.**

Boran'ı saygıyla anıyoruz. Boran, üç yıllık deneylerin insanlara "elveda" söylevleri attırdığı bir ülkede, kırk yıllık mücadeleciliği, inancı ve kararlılığı ile hepimize örnek olmalıdır.

Türkiye sosyalist hareketi Boran'la övünmelidir.

Bu nedenle, Türkiye sosyalistlerine yalnızca başsağlığı dilemiyoruz, onu yetiştiren bir hareketin insanları olarak, bir de baş dikildiği öneriyoruz.

Eskiden beri söylemişimdir, daima parlamentoların oluşturduğu ve geçirdiği kanunlardan ziyade toplumun kendi nesnel gelişme kanunları ağır basar. Türkiye, o taraftan sevinebiliriz, demokratik bir ülke olmaya, demokrasinin gelişmesini gerçekleştirmeye mahkumdur diyebiliriz. Bu güzel bir mahkumiyet ama! Böyle mahkumiyet dostlar başına. Güzel bir mahkumiyet, buna mahkumdur. (8 Ekim 1987, Brüksel)

ATİLLA ÖZKIRIMLI
Yazar

Çok üzüldüğümü söylemeliyim. Yalnız Türk politikası ve işçi sınıfı için değil, Türk kültür ve düşünce hayatının da bir toplumbilimci olarak onun ölümüyle kayba uğradığı düşüncesindeyim. Üzgünüm.

NEZİH DANYAL
Karikatürcü

İşçiler, emekçiler, bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücadelesinde bir önder, bir ana Behice Boran'ı kaybettiler. Acımız büyük. İnançları, onuru ve örnek yaşamı tüm emekçilere yol gösterecek, ışık tutacaktır. Savaşsız, sömürüsüz bir dünya kurulması mücadelesi sürüyor, ömrünü bu mücadeleye adayan Behice Boran yaşıyor.

GÜNEY DİNÇ
Avukat

Sayın Behice Boran'ı, 1970 öncesinde, TİP üyesi olduğum yıllarda tanıdım. İzmir ve Ege'de, birlikte yürüttüğümüz çalışmalar oldu. Kahve söyleşilerine, parti kongrelerine, açık ve kapalı yer toplantılarına katıldık. Açık ve doğru sözlüydü. Saklısı gizlisi yoktu. Kendisine yönelen soruları, kimden geldiğine bakmaksızın en ince ayrıntısına kadar yanıtlamak, dinleyenlerin kafasında çözümsüz kalan bir yan bırakmamak isterdi. TV'de halk önünde, Meclis kürsüsünde, miting alanında, ya da dostları arasında, inançlarını aynı kararlılıkla ödünsüz savunurdu.

Aybar, Boran, Aren üçlüsü, 1960, 70'li yılların kuşaklarına çok şeyler kazandırdılar. Bilmediklerimizi öğrettiler. Türkiye tarihinde görülmedik bir coşku yaşandı. Anayasa'ya, yasalara inandık, hep böyle gidecek sandık. Sonra, bildiğiniz olaylar birbirini kovaladı.

TİP'in kapatılmasına neden gösterilen son kongre öncesindeki Genel Yönetim Kurulu'nda, Boran'la birlikte görev yaptık. O günlerdeki çetin tartışmaları yakından izledim. Parti'nin üst organında uyumlu bir işlerlik sağlanamıyordu ama, nerelerden, kimlerle geldiğimiz anımsanırsa, içine düştüğümüz koşullar doğal karşılanabilecektir. Süre kalsaydı, örgüt, sorunlarını çözer, sağlıklı bir akışa yönelirdi. İlk TİP'te hiç bir iç ayrışım olmasaydı bile, hukuksal yazgısı değişmeyecekti. Partiler tartışmayla yıkılmaz.

Boran'ın ölümü, düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü, yurtdaş haklarını bir kaz daha gündeme getirdi. Yurt dışında yaşamak zorunda kalan, daha nice insan var. Yurtseverlik, kimsenin tekelinde değil. "Düşünce"nin, zararlısı, yararlısı olmaz. Bunlar görece kavramlardır. Ancak, "doğru" ve "yanlış"ın tartışılmasına olanak sağlanmalıdır. Dünya çok sesliliğe yönelirken, kimi düşüncelere yasaklar koyanlar, ağızlarıyla kuş tutsalar bile, kimseyi haklı olduklarına inandıramazlar. Değil mi ki tartışmadan kaçıyorlar, klasik demokrasiden bile söz edemezler. Olay, budur.

HALİT ÇELENK
Avukat

Behice Boran'ın yaşamını yitirmesi, Türkiye sosyalist hareketi açısından büyük bir kayıptır. Boran'ın, Türkiye işçi sınıfına ve ülkemizde sosyalizm mücadelesine olan katkıları hiçbir zaman yadsınamaz. Yurtiçinde ve yurtdışında mücadelesinin, yaşamının sonuna kadar, kendi dünya görüşünden ödün vermeden sürdüren Boran'ı Türkiye işçi sınıfı ve emekçi halk yığınları sonsuza dek unutmayacaktır.

UĞUR MUMCU
Cumhuriyet

Kendisi inandığı yolda dirençle yürüyen bir liderdi. Yaşama gözlerini yurt dışında kapaması demokrasimiz açısından büyük bir kayıptır. Kendisini saygıyla anıyorum.

MÜŞERREF HEKİMOĞLU
Cumhuriyet

Çizgisinde çok tutarlı, düşüncelerinden ödün vermeyen yürekli, savaşçı bir insandı.

CÜNEYT ARCAYÜREK
Cumhuriyet

İnandığı davayı yıllardır onurla taşıyan ve bu uğurda her türlü savaşımı yapan Behice Boran'ı saygıyla anıyorum.

MAHMUT DİKERDEM
Barış Derneği Başkanı

Ülkemiz bir has evladını, toplumumuz büyük bir siyasal önderini yitirdi. Ben de tam 40 yıllık bir gerçek dostu kaybetmenin acısını yüreğimde duyuyorum. Behice Boran bilimsel düşüncenin kişileşmiş bir örneği olduğu kadar toplumsal savaşımın da yılmaz, ödün vermez bir simgesi ve çağdaş barış hareketinin ülkemizdeki ilk temsilcisiydi.

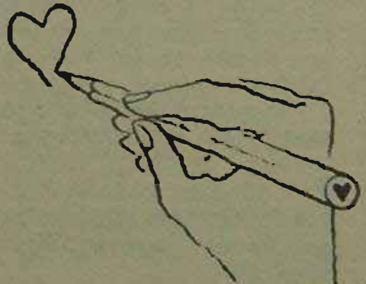
ÇETİN ALTAN
Güneş

Büyük bir kayıptır. Türkiye'nin 20.yüzyılla bir türlü bütünleşememiş koşulları içinde yaşamını feda edercesine görüşlerini savunmakta direnmiş ve erkek olmakla övünen bir toplumdan çağdaş ilericiliğin bir kadın kahramanı olarak ortaya çıkmıştır. Çağ koşullarına uygun bir toplumda yetişmiş olsa yaşamı acılarla değil, alkışlarla donanacaktı. Türk vatandaşlığından çıkarıldı ama, bu tatsız bir uygulama. Buranın çocuğu idi, burası için uğraştı.

MUZAFFER İLHAN ERDOST
Yayıncı-Yazar

Doğayla ve doğal geliveren ölümleri, gene doğallığı içerisinde karşılamak gerekir. Behice Boran'ın ölümünde, siyasal açıdan doğal olmayan, insanı derinden yaralayan yön, yurdundan, halkından uzakta ölüme yargılanmış olmasıdır. İşçi sınıfının öncülüğünde tüm halkının demokratikleşme, özgürleşme ve sosyalistleşme doğrultusunda, sonuna değin, ödünsüz başı dik savaşımının onuru, bizler için ayrı bir değer taşıyor.

TAN ORAL
Karikatürcü

Behice Boran ve işçilerle ilgili sorunlar

ADNAN CEMGİL

BEHİCE BORAN doğrudan politikaya girmeden önce bir sosyolog olarak, işçi sınıfını, genel bir deyimle emekçileri ilgilendiren konuları incelemişti.

1940 yıllarda, Türkiye'nin sosyal yapısının özellikleri bakımından incelemelerinin konusu köylüleri ve sanayi işçilerini kapsamaktaydı.

Ankara Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde doçent olarak görev yaptığı yıllarda, yayınlarında olduğu kadar derslerinde de bu konuları işlemiştir.

Özellikle Anadolu köylerinin toplumsal ve ekonomsal yapısı üzerinde, yine adı geçen fakültede aynı dalda öğretim görevlisi bulunan M. ve N.Berkes'le birlikte Ankara köylerinde yaptığı inceleme ve araştırmaların ürünü olarak bir kitap yayınlamış bulunuyordu.

Behice Boran, emekçilerle ilgili incelemesinde emekçi sınıfın köylü ve işçi katmanlarını bütünsel bir görüşle alıyordu.

Türkiye'nin bundan 45 yıl önceki yapısal özellikleri de aslında bunu gerektiriyordu.

Behice Boran derslerinin dışında bu alandaki düşüncelerini çeşitli dergilerde sergilemiştir. İlk yazıları, Pertev Boratav, M.N. Berkes, AdnanCemgil,Behice Boran, Saffet Dengi (Korkut)'nin kurucuları olduğu ve Behice Boran'ın 21.sayısına kadar (Sahibi ve Neşriyat Müdürü) olduğu "YURT ve DÜNYA" dergisinde yayınlıyordu.

Mart-Nisan 1942 tarihli 15-16 sayılı "YURT ve DÜNYA"da yayınlanan "SANAYİDE KÖYLÜ-İŞÇİ" yazısı, Behice Boran'ın, ülkemizin bu temel sorununu ele alış biçimini açıklayan en belirgin bir örnektir.

Köylülüğün daha geniş bir deyimle tarıma dayalı yurt ekonomisinin o dönemde üstün durumda oluşundan kaynaklanan gelenekçi ve gerici düşüncelere karşı, Behice Boran ilerici bir görüşle sanayileşmenin zorunluluğunu savunuyordu:

"Memleketimiz esas itibariyle ziraatçi olduğundan bir çoklarımızın kafasında ziraatle kalkınma daha mümkün bir yer alıyor...

"... Memleketimizin istikbali ve milletlerarası münasebetlerdeki mevkü bakımından sanayiin belki daha da mühim bir rolü olacaktır..."

Behice Boran, sanayileşmenin zorunluluğunu ulusal bağımsızlık açısından da zorunlu görmektedir:

"... İmperyalizmin bir şekli memleketleri ilhak etmekse, diğer daha vasıtalı bir şekli de hammadde menbaı ve mâmul eşya için pazar olarak telakki edilen memleketlerin sanayileşmesine mâni olmak hatta mevcut sanayii körleştirmektir..."

Behice Boran, sanayideki emek gücünü, genellikle, topraktan kopmuş ya da geçici olarak köyden şehire akmış köylülerin oluşturduğuna parmak basarak diyor ki:

"Sanayiin kullanacağı emeği topraktan kopmuş nüfus temin eder, dedik. Henüz yeni olan memleket sanayiimizde de böyle olmuştur. Madenlerimizde, fabrikalarımızda köyden kopan köylü çalışıyor."

Behice Boran, bu köylü-işçilerin, zaman zaman köylerine dönmesinin ortaya çıkardığı olumsuz durumlara değinerek, yazısını şöyle bitiriyor:

"... Sanayide kalkınma ancak, ziraatte kalkınma ile başarılabilir. Ziraatte kalkınma hem sanayiie işçi temin edecek ve bu işçinin tekrar köye dönmesine mâni olacaktır;

"... Fabrika kurmak sadece bir bina ve makina mühendisliği işi değildir. Bunun bir de insan cephesi (sosyal mühendislik) cephesi vardır."

Behice Boran, sosyolog olarak ileri sürdüğü bu düşünceleri, ilerde sosyalist olarak geliştirmiştir. □

TİP 1964-66 toplantısı: C.Hakkı Selek, M. Ali Aybar, Rıza Kuas, Nihat Sargın, Behice Boran, Ali Karcı.

Boran'ı son yolculuğunda 20 bin kişi uğurladı

TBMM'deyapılan tören, 16 Ekim 1987.

Şişli Meydanı, 18 Ekim 1987.

BEHİCE BORAN'ın 10 Ekim'de kalbinin durmasıyla başlayan 9 günlük son yolculuğu, kuşkusuz kişiliğinin, savaşımının ve saygınlığının görkemli bir örneğini oluşturdu.

11 Ekim'den başlayarak, gazeteler ve dergiler sayfalarının önemli bir bölümünü Boran'a ayırdı. Gazeteler ülkenin dörtbir yanından ilanlarla doldu. Hemen tüm köşe yazarları en az bir kez Boran'la ilgili düşüncelerini, duygularını yazdılar.

Bu 9 günlük yolculuğun önemli olayları şöyle gelişti:

15 EKİM BRÜKSEL

İlk tören Brüksel'de ve BKP'nin evsahipliğiyle gerçekleşti. Töreni Avrupa Parlamentosu Komünist Grubu, TİP, TKP, Dünya Barış Konseyi düzenledi. Belçika-Sovyet Dostlukevinde yapılan törende, Belçika Komünist Partisi Başkanı Van Geich, DKP Prezidyum üyesi Werner Cieslak, TİP ve TKP Genel Sekreterleri, TSİP Genel Başkanı, Türkiyeli diğer örgüt yöneticileri, Server Tanilli, Melike Demirağ, sendikacılar bulundular. İlk konuşmayı Belçika'dan Claude Renard yaptı. Sırasıyla, Sargın, Kutlu, Tanilli ve Kaçmaz konuştular. Tören'de Avrupa'nın tüm ülkelerinden temsilciler bulundular. Aynı gün Avrupa Parlamentosu'nda da Boran için saygı duruşu yapıldı.

16 EKİM ANKARA

Belçika'dan yola çıkarılan Boran'ın naaşı aktarmalı olarak 16 Ekim sabahı 11.30'da Esenboğa'ya geldi. Getiren heyette, Batı Berlin Sosyalist Birlik Partisi Politbüro Merkez Sekreteri Harry Pflichtbell, FİDEF Başkanı Hasan Özcan, DİBAF Genel Sekreteri Erol Boyraz bulunuyordu.

Havaalanında 500'ü aşkın yurttaş topluluğunca karşılanan Boran'ın naaşı, uzun bir kortej eşliğinde

TBMM'ye getirildi. Meclis'deki törene, başkan adına Özer Gürbüz, İnönü, Ecevit, SHP, DSP, DYP yöneticileri, milletvekilleri, eski milletvekilleri, çeşitli kuruluş ve sendika yöneticileriyle birlikte, 2000 yurttaş katıldı.

Aynı gün saat 15.45'de İstanbul'a bir kortej eşliğinde yola çıkarıldı.

Boran'ın naaşı, İstanbul girişinde 65 otoluk bir yurttaş topluluğunca karşılandı. Yapılan saygı duruşundan sonra, Şişli Etfal hastanesine doğru yola çıkarıldı.

Yoldaki katılmalarla giderek büyüyen kortej, güvenlik güçlerince Boğaz köprüsünden başlayarak engellenmek istendi ve en sonunda, hastane yakınında cenaze arabasıyla kortejin arası kesildi. Saat 3.00'de Boran'ı getiren ve karşılayan 400 yurttaş, bu engellemeyi protesto ederek ayrıldı. Cumartesi günü de, Boran'ın başında nöbet tutulması sürekli engellendi.

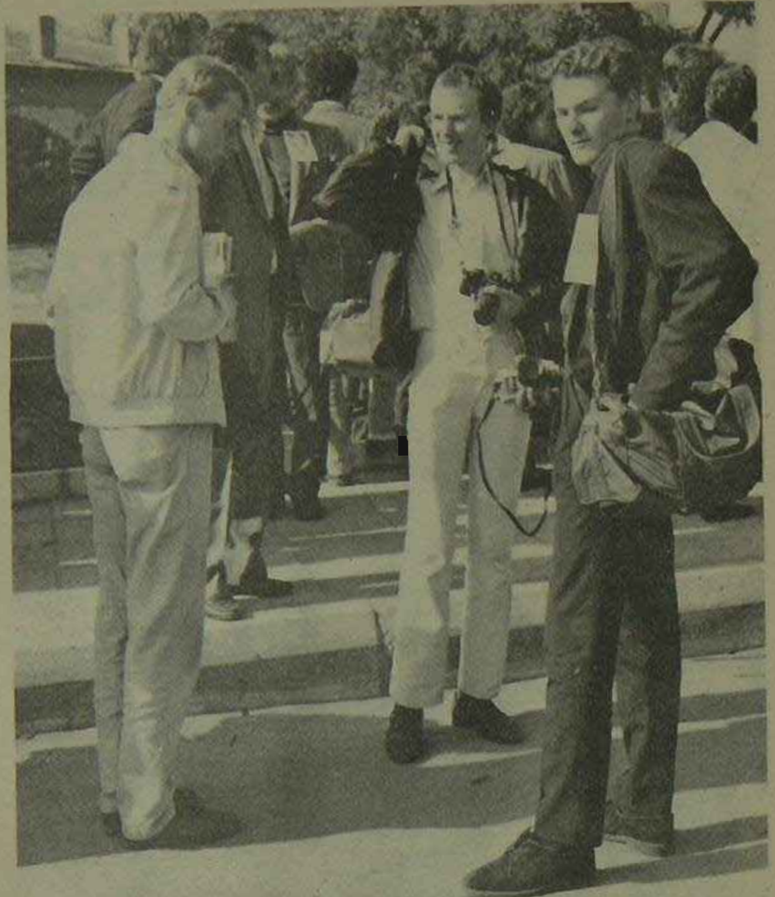
18 EKİM İSTANBUL

Saat 10.00'da Şişli camiinde katafalka konulan Boran'ın naaşı önünde törene katılmaya gelen binlerce yurttaş saygı duruşunda bulundu. Aralarında Avrupa'nın tüm ülkelerinin partilerini temsilen FKP MK üyesi, milletvekili Pierre Pranchere, Belçika partisinden politbüro üyesi Daniel Fedrigo, Batı Berlin SEW yöneticisi, Batı Berlin Türkiyeliler Merkezi Başkanı İdil Temuçin parti, sendika ve dernek yöneticileri, ülkenin tanınmış bütün sanatçı ve bilim adamlarının bulunduğu 20 bin kişi, yüzü aşkın çelenk ve "selam sana, selam kavgana" yazılı dev Boran posteri arkasında yürüyüşe geçtiler. Güvenlik güçleri yürüyüşe engel olmak istedi, cenaze arabasıyla kortejin arasını açtı. Buna karşın topluluk Zincirlikuyu mezarlığına kadar yürüdü.

Mezar başında Sadun Aren, "Boran'a olan saygımız onun ideolojisine ve işçi sınıfına kalbi ve kafasıyla birlikte bağlı olmasındandı," sözleriyle başladığı konuşmasını şöyle bitirdi:

"Sürgünde ölmeden önce düşlediği tek şey vardı. Onun için çaba gösteriyordu. Bu, Türkiye işçi sınıfı hareketinin birliğini sağlamaktı. Son nefesine kadar bunun için çabaladı ve bunun temel taşlarını attı. Geride kalan arkadaşlarına, bize düşen görev bu birliği daha da geliştirerek perçinleştirerek gerçekleştirmektir."

Ardından Erşen Sansal'ın çağrısıyla saygı duruşuna geçen topluluk, "Boran yaşıyor," "faşizme karşı omuz omuza," "zindanlar boşalsın, genel af," "işkencecilerden hesap sorulsun" sloganlarını attı. 1 Mayıs marşıyla dağılındı.

Yarın dergisinin davetlisi olarak Türkiye'de bulunan DDGF temsilcileri, TBMM'de.

Boran'ın cenaze törenine gelen uluslararası temsilciler arasında, FKP MK üyesi Pierre Pranchere, BKP Politbüro üyesi Daniel Fedrigo, Batı Berlin SBP Politbüro üyesi Harry Pflichtbell bulunuyordu.

Hümanizmanın Sosyal Şartları

Doç.Dr. Behice S. Boran

Ticaret dünya ölçüsünde bir şekil almadan önce, ticaret sermayesinin hareket sahası, hemen hemen, ayrı ayrı memleketlerde dar hudutlu iç pazarlara inhisar ediyordu. Dünya ticareti sadece ticaret sermayesinin hareket alanını genişletmekle kalmadı, paranın çok mühim bir kısmının bazı şahıslar elinde toplanmasına da sebep oldu. Ticaret sermayesi başlı başına yeni bir devir, istihsalde yeni bir hususiyet yaratmadı, zaten vaziyeti de buna elverişli değildi. Fakat o, iptidaî teraküm devrinde modern istihsal için lüzumlu olan bir sıra şartları olgunlaştırmıştı ki rolü ve önemi de buradadır. Bu devirde herhangi bir para veya mal sahibinin sermayedar vasfını hakkı ile kazanabilmesi için onun istihsale sürdüğü asgarî paranın ortaçağdaki benzerlerinin azamisinden fazla olması şarttır. İşte dünya ticareti buna imkân vermiştir. Bazı kimselerin elinde birçok paraların terakümü yeni istihsal şartlarını hazırlamış oluyordu. Bu suretle yer yer manüfaktürler kurulmuş, geniş istihsal faaliyeti başlamış bulunuyordu. İstihsalde tatbik edilmekte olan teknik ve pratik bilgi alanında hakikî teknik inkilâp ayaklı dokuma tezgâhının, su değirmenin, tabı makinesinin, pergerin vesairenin kullanılmasından sonra, 15 inci yüzyılın sonlarında vukua gelmiş ve istihsali de daha ileri götürmüştür.

Yeni istihsalin ortaya çıkması ile maddî hayat şartları yeni bir şekil almakta idi. Ortaçağ feodal istihsalinin temeli yıkılmakta idi. Burjuvaların Ortaçağ nizamı içinde kazandıkları mevki artık kendilerine dar geliyor, derebeylik sistemi onların serbestçe inkişafına mani oluyordu. Burjuva münasebetleri ile feodal dünya arasındaki tezatlar zamanla barışmaz ve keskin bir hal almıştı. Bu tezatlar bilhassa ideoloji sahasında, en çok ilimde kendini gösteriyordu. Ortaçağ ilmi —tabir caizse— kilisenin elinde âciz bir âlet derekesinde idi. Onun, iman şeklinde konulan tahditlerden dışarı çıkmasına müsade edilmezdi. Ortaçağ doğmatizmi artık yeni şartlar, yeni ihtiyaçlara cevap veremiyordu. Adım adım ilerliyen ilmin de kiliseye başkaldırması suretile ortaçağ fikir sisteminin bütün mirası ile ilgisini kesen büyük bir inkılâp vücuda geliyordu. Bu büyük ilim hareketine karışanlar arasında Bruno gibi, Galilegibi her türlü sınıf ve zümre hudutlarını aşan, kayıt tanımıyan dev şahsiyetler vardı. Bunlar bilgiyi halka kadar indirdiler. Hattâ içlerinde Servet gibi bilgiyi halk hareketlerine bağlayanlar bile çıkmıştı. Diğer taraftan sınıf ve zümre menfaatlerine bağlı burjuva çevreleri bu ileri hareketi müsamaha ile karşılayamıyacak kadar dar zihniyetle hareket etmekten kendilerini alamıyorlardı. Meselâ, İspanyalı âlim Servet, engizisyonlardan sarfınazar, Calvin gibi ileri bir burjuva ideoloğu tarafından ateşte yakılmak cezasına çarptırılmıştı.

Yeni burjuva dünyasının inkılâpçılığının tezahür ettiği diğer bir saha da sanat ve edebiyattır. Rönesans ve hümanizma.

Hümanizma ilk olarak 14 üncü yüzyılda İtalyada başlamıştır. Kapitalist istihsalin başlayışı bakımından İtalyada iktisadî inkişaf o zaman her memleketten ileri idi. İtalyanın ekonomik gelişmesi en yüksek haddini 14 üncü ve 15 inci asırlarda bulmuştur. Bu tarihlerde Akdenizin bütün ticareti, şark memleketlerile

olan bütün mal mübadelesi İtalyan tüccarların elinde idi. Bütün Avrupada İtalyan mahsulleri, bilhassa çuha, ipekli ve pamuklu dokumaları, silâh ve camları piyasaya hâkimdiler. Para ve kredi münasebetleri her yerden fazla ileri gitmişti. Rönesans tarihinde Floransanın en mühim rolü oynayışının sebebi de iktisadî inkişafında diğer İtalyan devlet ve şehirlerine nazaran buranın daha ileri gitmiş olmasıdır. Burada 14-15 inci asırlarda bütün dünyaca şöhretli Mediçi, Sauli, Strozzi, Albizzi gibi bankerler vardı ki, bunlar batı Avrupa feodallerinin, bilhassa İngiliz krallarının hazinelerini besliyorlardı. Roma papalığının gelirinin mühim bir kısmı da bu bankerlerin elinden çıkardı. Bu sırada Fransanın en ileri ticaret merkezi olan Liyon âdeta İtalyan bankerlerinin bir şehri idi. Floransada aynı zamanda mühim bir kısmı İngiltereden, İspanyadan satın alınan yünlerle dokunan oldukça geniş bir dokuma sanayii vardı. Kapitalist tipte işletmeler ilk defa burada meydana gelmişti. Onun için İtalyanın, bilhassa Floransanın hümanizmanın beşiği olması tesadüfi değildir. Ortaçağ feodal istihsalinin temelleri yıkıldıkça, ideolojik üstyapısının da yıkılması tabii idi. Yeni istihsalin hususiyetlerini doğuran şartlar muhteva ve şekil bakımından yeni bir ideoloji de doğuruyordu. Ortaçağ skolastiği, mistisizmi yeni ihtiyaçları karşılayamaz, yeni kültürü çevreleyemezdi. Ortaçağ ideolojisinde bütün dünya nimetlerinden feregat başlıca unsuru teşkil ediyordu. Fâni olan insana dünya hâdisleri gibi bayağı işlere ehemmiyet vermemek, ahiret için yaşamak ve çalışmak telkin ediliyordu. Kilise ve Ortaçağ taassubu ilme hayat hakkı vermiyor, insana düşünce ve vicdan serbestliği tanımıyor, siyasi ve iktisadi kuruluş da insanlığın ilerlemesine engel oluyordu. Onun için gözler kadîm Yunan ve Romaya çevrildi. Orada Yunanistanın dahili inkişafını, kurduğu demokrasi rejimi ile en yüksek ve parlak baharına ulaştıran; zengin, fakir, kibar, alelâde herkesin müsavi vatandaşlar olduğunu iddia eden bir Perikles vardı; Sokratlar, Eflâtunlar vardı. Romada Plebiyenlerin Patrisyenlerekarşı inkılâpçı hareketlerinin rehberi Gracchus'ler, Marius'ler, insanların hür ve eşit doğduklarını haykıran Ulpius'ler vardı. Antik sosyetenin müterakim hazineleri yeni kültür için lüzumlu ilk maddeleri genç burjuva mümessillerine bol bol veriyordu. Onun mirası içinde ortaçağ asetizmine (dünya nimetlerinden yüz çevirme) karşı mücadele için kuvvetli kaynaklar vardı. Genç burjuvazi kadîm cemiyetin dilinde ve lâik kültüründe feodal ideolojiye karşı mücadelesi için hazır bir silâh bulmuştu.

Yeni cereyanın mümessilleri insanı esas olarak aldılar. Fert olarak insanın menfaati ve hakları ön safa geçti. İnsanı tetkik eden ilimler yeniden başgösterdi. Ortaçağda durakalmış olan insanlık kültürü eski cemiyetin ilim, felsefe, sanat sahasında yaratmış bulunduğu şeylerin yeniden ihyası şeklinde devam etti.

Hümanizma ferdiyetçilik bayrağı altında inkişaf ediyor, ferdin kilise zincirlerinden kurtulmasını istiyordu. Rönesans ferdiyetçiliği, sonradan iş bölümünün çok keskinleştiği, sınıf tezatlarının çok daha derinleştiği zamanlara ait burjuva ferdiyetçiliğinden tabiî ki çok farklı idi. Bu ferdiyetçilik her şeyden önce feodal kuruluşun ezgisine, doğuştan asalet hiyerarşisine karşı çevrilmişti. Petrark, "Asil olmamakla insanın şerefi bozulmaz"; Braccolini, "şeref ve asalet insanın kendi kabiliyetleri ile ölçülür, yabancılarınki ile değil.. Bizden asırlarca evvelki ve bizimle hiç irtibatı olmıyan bir şeyin bizimle ne alâkası olabilir?" diyorlardı. İnsanlar ve milletler arasında yükseklik, aşağılık diye derin bir fark uçurumu bulunduğunu iddia eden kimselere zamanımızda bile rastladığımıza göre bu Rönesans mümessillerinin ne kadar büyük, ne kadar geniş görüşlü oldukları kendiliğinden meydana çıkar.

Bununla beraber hümanistler asıl feodal nizama karşı mücadele edememişlerdir. Başlangıç sıralarında hümanistler millî dillerile yazdılar, zamanlarının siyasi hâdiselerine karıştılar. Demokratik temayüller her ne kadar bazılarında kendini göstermiş idiyse de daha 16 ıncı asrın başlangıcında bunların büyük bir kısmı şiddetli bir buhran geçirdiler. Bunun da iktisadî sebep ve şartları vardı. Şöyle ki, 15 inci asırda İtalyan şehirlerinde ilk inkişafa başlıyan kapitalizm İspanyanın sahil şehirlerine geçti. Bu asrın sonunda dünya pazarlarına olan inkilâp ve 15 inci asırda Türkiyenin zaferleri ile bağlı Bizans yıkılışı gibi iktisadî hâdiseler, 16 ıncı yüzyıldaki büyük coğrafya keşifleri üzerine ticaret yollarının Akdenizden Atlantik okyanusuna geçişi, İtalyan iktisadiyatının 16 ıncı asır başlarında sukutunu hazırladı. İşte bu iktisadî dekadans ve feodal reaksiyonun zaferi neticesinde hümanistlerin çoğu, artık bilhassa sanat, filoloji ve tarihle uğraşmakla iktifa ettiler. Gerçi bu sahalarda onlar ölmez eserler verdiler, fakat ideoloji sahasında Ortaçağa karşı cezrî ve katî bir yenilik gösteremediler. Hümanizma ticaret ve maliye burjuvaları arasında kendisine dayanaklar buldu, ona aynı zamanda yüksek asılzade-

lerden katılanlar da oldu, içlerinde kardinaller de vardı, hatta iki tanesi sonradan papa bile olmuştu. Ruhanilere, kilise asetizmine karşı mücadelede en ileri gidenler bile ateizme kadar işi vardıramadılar, hatta içlerinden bazıları papalık makamına karşı bile dil uzatmaktan çekindi.

Eski hümanistler bilhassa iki kaynaktan faydalanmışlardı. Birisi halkın yaradış kabiliyeti, diğeri de antik kültür. Esas itibari ile her ikisini de kullandıkları halde, ikiden birinin temel olarak alınması bu kültürde iki cereyan uyandırıyordu. Fakat halk pek ender olarak esas sayılıyordu, bu hususta gayet ihtiyatlı ve çekingen davranılıyordu. Bu kültürün halkçı karakteri zayıfladıkça, eskilik karakteri ağır basıyordu. Rönesansın şekli halk kitleleri ile seçme zümre arasına aşılmaz bir duvar koyuyordu. Hümanizmaya nüfuz edebilmek için lâtinceyi, eski yunancayı, sonraları da ibraniceyi bilmek icap ediyordu. Hümanistler bu suretle akademilerde veya sair yerlerde yalnız birbirlerine bağlı hususî bir tekke vaziyetine tereddî ettiler. Yeni burjuva kültürünün kurucuları halka yabancılaştılar. Yeni tahassüs ve fikirlerle değerli sanat eserleri yarattılar, fakat bu eserleri kilisenin ve feodal idarecilerin emrine tahsis etmiş oldular. Papalığın yalanlarını ve fenalıklarını meydana çıkaran vesikalar buldular, bu tarihî vesikaların tenkidi için usuller yarattılar, fakat bu usulleri aynı papaların, aynı idarecilerin ellerine verdiler. 1347-1354 senelerinde Romadaki halk ayaklanması ve 1378 de Floransadaki inkılâpçı hareketler, hümanistlerin halk yığınlarından katî surette ayrılması için bir vesile oldu. Ve bu ayrılış hümanistlerin tenkit ve hücum ettikleri feodallere yakınlaşmalarına sebep oldu. Pratikte, hümanistlerle idareci sınıflar arasındaki hudut ne kadar çabuk ve kolay kalkıyordu.

Bununla beraber hümanistlerin müsbet taraflarını da inkâr etmemek lâzımdır. Hümanist felsefe ilk devirlerde hâkim olan lâtin-Roma nümunesini diriltmekle başladı. 15 inci asrın ortasında Yunan orijinallerinin zenginliklerine sahip oldu. Petrark İtalyan hümanizmasının ilk devresinin en karakteristik şahsiyetidir. O, eski Roma kültürüne ait bütün vesikaları ihtimamla toplamıştı. Her ne kadar ideolojisinde feodalizmin ve kilisenin tesirleri görülürse de İtalyanca yazdığı şiirlerinde yeni zamanın sanatkârane akisleri de bulunmaktadır. Ondaki tabiat ve yurt sevgisi de buradan gelmektedir. Petrark'ın arkadaşı Boccace Ortaçağ mistisizmine ve asetizmine karşı daha katî olarak mücadele etmişti. Cumhuriyeti zalimlere karşı müdafa etmişti; o, dinler arasında bir fark gözetmezdi. On beşinci yüzyılda İtalyan hümanizmasının en kuvvetli mümessili olan Balla durgun ananeciliğin düşmanı idi. Şiddetli hücumlarını yalnız skolâstiklere değil, antik cemiyetin eserlerini tenkit gözünden geçirmeden benimseyen herkese karşı tevcih etmişti. Hattâ İsa'ya ve dine karşı vaziyet almıştı. Kaderin ilâhiliğine inanmıyan Pico de la Mirandola ve açıkça din aleyhtarlığı yapan Pompanazzi İtalyan hümanizmasının birinci devresinin en kuvvetli, en unutulmaz şahsiyetleri idiler.

Yukarıdaki izah ettiğimiz iktisadî sukutundan sonra İtalyada sanatkârların, işçi ve küçük tüccarların vaziyeti dehşetli sarsıldı. Ellerinde büyük paralar biriktirmiş bulunan kuvvetli İtalyan burjuvaları daha uzun zaman bütün Avrupa ölçüsünde mühim roller oynamışlardı. Onlar yine müthiş bir lüks hayat sürüyorlardı. Zenginlerin bu çok müreffeh ve müsrif yaşayışı ile halk yığınlarının düştüğü sefalet İtalyan sosyetesi içinde derin bir farklılaşma doğurmuştu. Bununla beraber 16 ıncı asır, İtalyada, evvelki iktisadî parlaklık neticesinde doğmuş bulunan sanat, felsefe ve ilmin parlak olduğu bir devir olarak vasıflandırılabilir. Fakat artık İtalyan monopolü kalmamıştı, maziye karışmıştı.

15 inci yüzyının sonunda hümanizma Garp Avrupasının diğer memleketlerinde de inkişafa başlamıştı. İtalyan hümanizması öteki memleketlere muhtelif kanallarla girmişti. İtalyan üniversitelerine diğer memleketlerden birçok gençlerin tahsile gelişi, muhtelif aralarla Fransız krallarının ve Alman imparatorlarının İtalyaya seferleri dönüşlerinde bir çok İtalyan sanatkârlarını beraberlerinde alıp gelmeleri, İtalyan hümanistlerinin bazılarının diplomatlık gibi resmî sıfatlarla öteki memleketlere seyahatleri buna çok müessir olmuştu. Fakat garbî Avrupa hümanizmasının inkişafı üzerinde mahallî tarihî şartlarının inkişafı, kapitalist münasebetlerin tekâmülü, burjuvazinin gelişmesi, derebeyliğin geçirdiği buhranlar yeni kültürün inkişafı ve yayılması için en müsait şartları teşkil ederler. Bundan dolayı Batı Avrupa hümanizmasında derebeylik ideolojisine karşı protesto İtalyada-

kine nazaran daha şiddetli ve açık olarak görünüyordu. Şimal hümanizması denilen garp memleketlerindeki hümanizmanın İtalyadakine nazaran başlıca hususiyeti tekâmülü bakımından Luteranizm, Anglikanizm, Kalvenizm gibi reformasyon hareketlerile bağlı olmasıdır. Hümanizma reformlardan önce vardı ve ona yol açıyordu, diğer taraftan da dinî mücadeleler hümanizmanın ve avakibinin karakteri üzerinde tesir ediyor, onu değiştiriyordu. Bilhassa protestanların katolik kilisesi otoritesine karşı ayaklanmalarının bunda büyük ehemmiyeti vardı. Reformasyon hareketleri esas bünyesi itibariyle hümanizma ile sıkı sıkıya bağlı olduğu halde, reformasyon rehberlerinin pek çoğu hümanist harekete düşman veya alâkasız bir vaziyet aldılar. Derebeylik ideolojisine ve sistemine karşı savaşan hümanistlerin en kuvvetlisi olarak tanınan Roterdamlı Erasmus protestanizme yaklaşmış fakat ona katışmamıştı. Maamafih Fransada Lefevre d'Etaple, Almanyada Ulrich von Gutten gibi hümanistler reformasyona doğrudan doğruya bağlanmışlardı. Fakat o zamanlarda reformasyon hareketi artık hümanizmanın bir inkârı gibiydi.

Rönesans kültürünün halktan uzaklaşması, mevcut kuruluşa intibak etmesi bazan onun hayatına mal olmuş, bazan da bir feodal-şövalye kültürü haline tereddini mucip olmuştur. Bu, bilhassa Fransız Rönesansında kendini göstermiştir. Fransa'da birinci Fransuva devrinin muzafferiyetleri, derebeylik dağınıklığının kısmen ortadan kalkışı, Romaya karşı mücadele, Fransız kilisesinin istiklâli, yeni kültürün yayılması için elverişli şartlar vazifesini gördüğü halde Fransız saray ve asilzadeleri Rönesansın dış görünüşünü kabul ettiler; mimarisini, resim ve heykelini aldılar. Filhakika ilmî faaliyetlerin ve ilmî tenkitçiliğin serbestliğini kendisine baş şiar edinen ve bunu en keskin bir silâh olarak kullanan en büyük ve birinci Fransız hümanisti Rabelais halk dilinde yazmış, mevcut kuruluşu tenkit etmişse de Fransız hümanizmasına damgasını vuramamıştır. Diğer memleketlerde, İngiltere-de ve Almanyada, halka daha yakın Thomas Moor gibi hümanistler çıkmışsa da bunlar da fiilî inkılâpçı görüşlere kadar ileri varamamışlardı.

Elhasıl Rönesans kültürü feodalizme, kiliseye karşı müteveccihti. Fakat bu kültür zamanın eski unsurlarını içinden tamamiyle atamadı. Bundan dolayı da bu devrin felsefesi, ilmi, sanatı keskin tezatlarla dolu idi. Eski hümanizma derebeyliğe ve derebeylik sisteminin en büyük beynelmilel merkezi olan ve derebeylik nümunesine göre kendi hiyerarşisini kurmuş olan ve aynı zamanda katolik toprak mülkiyetinin en aşağı üçte birini elinde tutmakla en büyük derebeyi sayılan Roma katolik kilisesine karşı en şiddetli mücadele safhasında bile, halkın menfaatini de temsil ettiği halde ona yabancılaşmış, ondan uzaklaşmış, netice itibariyle idareci sınıfların menfaatine uymuştu.

On sekizinci yüzyılda büyük Fransız inkılâbı ile Fransada en yüksek ve kuvvetli safhasına ulaşan demokratik hümanizma derebeylik kuruluşunun yıkılışı içinde muhakkak ki bütün halkın menfaatini de temsil ediyordu. Fakat bu burjuva hümanizması kendi sınıfının kurtuluş ve kuruluşunu temin ettikten, kendi ihtiyaç ve istekleriyle çevreledikten sonra bu yeni kuruluşun müdafaasını üzerine almış, netice itibariyle bu durumdan şiddetle zarar gören halk yığınlarına karşı düşman bir cephe kurmuştur. İnsan değer ve serbestliğini, insan haklarını esas mevzu olarak ele alan hümanizmanın muhtelif devirlerde, muhtelif içtimaî kuruluş şartları altında insanlar arasındaki münasebetler ayrı ayrı olduğuna göre, yeni vaziyet ve şartlara uygun, başka esas ve istikametler üzerinde yürümesi tabii ve lâzımdır. Yoksa artık sosyetenin yeni ihtiyaçlarına cevap vermekten âciz olan eski kültürün devamını temin etmekten başka bir şeye yaramaz. Bu itibarla devrimizde de hakikî hümanizmanın basit ve alelâde bir an'ane tekrarcılığından, önceki devirlerin eskimiş ve kıymetini kaybetmiş çerçevesinden çıkarak karşılaşması, bugünkü insanlığın muztarip olduğu şartlara karşı amansız bir cephe kurması icap eder. Yabancıların istilâsı altında kalan milletlerin maddî ve kültürel kurtuluş ve istiklâllerini sağlıyan, çok sıkı bir iş bölümü ile fertlerin şahsiyet ve kabiliyetlerini öldüren iktisadî soygun şartlarına karşı fertlerin siyasî ve iktisadî eşitliğini tekeffül eden, ırk, milliyet, din farkı gözetmeksizin bütün insanların siyasî hürriyet ve müsaviliğini kabul eden bir zemin üzerinde yürümesi lâzım gelir.

Boran, Nevzat Hatko ve Dursun Hatko

Boran'ın bu yazısı, "sahibi ve neşriyat müdür"lüğünü Behice Sadık Boran'ın yaptığı Adımlar dergisinin "yıl: 1, İlkkanun 1943, sayı: 8" (Aralık 1943) sayısından alınmıştır. Boran'ın Adımlar'da sanat, ekonomi, toplum, köy konulu birçok ilginç yazısı da yeralmaktaydı.

60. Yılda Ekim Devrimi ve Türkiye

Behice Boran

EKİM DEVRİMİNİN 1977'de büyük törenlerle kutlanan yıldönümüne, Boran da çağrılıydı. TİP Genel Sekreteri Nihat Sargın'la birlikte gittiği Sovyetler Birliği'nden, TİP'in İstanbul'da Spor ve Sergi Sarayında düzenlediği "60.Yılda Ekim Devrimi ve Türkiye Toplantısı"'na yolladığı konuşmasını yayınlıyoruz. Yazıyı Sargın, salonda bulunan 10 bine yakın izleyiciye okumuştu. Ekim Devriminin 70. yılında, Boran'ın konuşmasını, hem bir belge özelliği taşıması hem de güncelliği nedeniyle aynen aktarıyoruz.

Arkadaşlar!

Dünyanın her ülkesinde insanlar, Türkiye'de sizler, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nde ben ve daha yüz milyonlar, tarihin en büyük devriminin 60.yıldönümünü anmak ve kutlamak için bir araya geldik. Bu vesileyle birlikteliğimizi ve birliğimizi ta içimizden, ta derinden duyup tazelemek için toplandık. Dünyanın karanlık, gerici ve baskıcı sömürgen güçlerine karşı, emperyalizme ve faşizme karşı uluslararası dayanışmamızı simgelemek için bir araya geldik, toplandık.

"Dünya tarihinin en büyük devrimi" sözü, bir övgü sözü olmaktan çok öte mutlak bir gerçeğin ifadesidir. Ekim Devrimi "büyük" sıfatını tam haketmiş bir devrimdir. Büyük Ekim Devrimi bir toplumun, bir ulusun sınırlarıyla sınırlı bir devrim değildir. Tüm insan toplumlarının tarihsel aşamalardan geçen evriminde kapitalizmden sosyalizme ilk başarılı, kalıcı sıçrayışı gerçekleştirmiştir Büyük Ekim Devrimi. Sosyalizmin pratikte, somutta ilk gerçekleştirilişinin ve daha ileri evrelere doğru geliştirilişinin yollarını açmıştır.

Büyük Ekim Devrimi'nin tarihsel önemi kapitalizmden sosyalizme diyalektik sıçrama olmasıyla da sınırlı değildir. Binlerce yıldır sürüp gelen meta üretiminin, sömürüye dayalı sınıflı toplumların sona erdirilmesinin; insanın insanı sömürmediği sınıfsız toplumlar çağının başlatılmasının devrimidir Büyük Ekim Devrimi. Feodalizmden kapitalizme geçişte olduğu gibi, bir tür sömürü düzeninden ve sınıflı toplumdan bir başka tür sömürü düzenine ve sınıflı topluma geçiş değildir. Sömürüsüz ve sınıfsız ilkel toplumdan sınıflı sömürü düzenlerine geçişin, binlerce yıl sonra çok üst toplumsal evrim düzeyinde olumsuzlanmasıdır; binlerce yıllık bir tarih sayfasının kapanıp bir yenisinin açılışıdır.

Büyük Ekim Devrimiyledir ki sosyalizm dünya tarihi sahnesinde yerini aldı, kapitalizmin karşısına dikildi. O andan itibaren kapitalizm dünyanın gidişini belirleyen, yönlendiren tek güç olmaktan çıktı. İnsanlığın toplumsal evriminde en ileri aşama olmaktan da çıktı. Bugün dünya tarihinin akışını yönlendiren güç, Sovyetler Birliği'nin başını çektiği dünya sosyalist sistemi ve dünya işçi sınıfı hareketidir. Toplumsal evrimin en ileri aşaması da sosyalizmdir. Bu gelişmelerin ve atılımların başlatıcısı 1917 Büyük Ekim Devrimi'dir.

Toplumsal evrimde yeni nitel bir aşamaya sıçrayışı sağlamanın yanısıra, Büyük Ekim Devrimi sosyalizmin teorisine ve pratiğine de yaşamsal önemde katkılarda bulundu. Sosyalist devrim ve sosyalizme geçiş için önce gelişmiş kapitalizm aşamasından geçmenin zorunlu olmadığı devrimin önderi Lenin tarafından teoride açıklandı, hareketin kazandığı başarılarla da pratikte kanıtlandı. Dünyanın altıda birini oluşturan topraklar üzerinde, kimisi toplumsal evrimin alt aşamalarında bulunan yüzü aşkın ulus ve etnik topluluktan çağdaş, herbakımdanileri, eşit şartlar içinde bütünleşmiş bir sosyalist toplum ve devlet yaratıldı.

Böylece dünya nüfusunun çoğunluğunu oluşturan, çeşitli ölçülerde emperyalizmin boyunduruğu altına girmiş geri toplumlar için gerçekçi umut kapıları sonuna kadar açıldı. Sosyalizmi son hedef alan, kapitalist aşamayı, içinde bulundukları durumlara göre tümüyle veya bir ölçüde atlayan bir doğrultuda hızla gelişebilirler, geriliklerini kapatarak çağdaş ileri toplumlar safına ulaşabileceklerdi artık!

Büyük Ekim Devrimi ve önderi Lenin başarılan sosyalist devrim ve dünya işçi sınıfı hareketiyle ulusal kurtuluş hareketleri arasındaki doğal ittifakı da gün ışığına çıkardı. Lenin ulusal kurtuluş hareketlerinin devrimci ve demokratik özüne, potansiyeline büyük önem verdi ve bu hareketlerde anti-emperyalist ve anti-kapitalist hedeflerin üst üste çakışmasının kaçınılmazlığını belirtti. Ulusal kurtuluş hareketleri dünya devrimci sürecinin bir parçasıydı.

Bu gerçekler saptanıp açıklanmakla kalınmadı. Ulusal kurtuluş hareketleriyle fiilen ittifaklar kurmak ve bu hareketlere yardımda bulunmak benimsendi ve uygulandı, bugün de uygulanıyor. Bu yardımlardan ilk yararlanan ülke Türkiye oldu.

Türkiye yenilmişti. Türkiye parçalanmıştı. Türkiye işgal edilmişti. Dünyada hiç dostu kalmamış gibiydi. Sonra, bu ters şartlara boyun eğmeyenlerin Anadolu'nun kıraç topraklarında yeni bir ulusal devlet oluşturmalarının ilk yılında, Büyük Ekim Devrimi'nin genç Sovyet Devletiyle ilişkiler kuruldu. İlişkiler gelişti ve bir yıl sonra, Mart 1921'de dostluk ve saldırmazlık andlaşması imzalandı. Büyük miktarlarda altın, silah ve cephane yardımı başladı. Genç Sovyet Devleti bu nesnelere kendisinin en fazla ihtiyacı olduğu bir zamanda onları ulusal kurtuluş savaşımıza sunuyordu. Batılı emperyalist devletler Sovyet topraklarına ordular göndermiş, dört bir yandan cephe açarak savaşı başlatmıştı. Sovyet halkları hem bu dış düşmanlara karşı, hem iç düşmanlara karşı amansız savaşıyordu. Bu şartlarda bize cömertçe yapılan yardımlar sosyalist devrimle ulusal kurtuluş harekete arasındaki ittifakın, emperyalizme karşı dayanışma ve birliğin somutlanışıydı. Bu ittifakla Anadolu'daki genç Türk devletinin doğu sınırları da güvence altına alınmış oluyordu.

Sovyet yardımının ve ittifakının yararları bundan da ibaret değildi. Büyük bir politik önemi vardı. Anadolu'da oluşturulan politik örgütlenmenin ve iktidarın devlet olarak resmen ilk tanınması, politik ve moral yalnızlıktan kurtulmasıydı. Bu yardımların, ittifakın, devlet olarak tanınmanın olumlu moral etkileri ise tartışmaya gerek göstermeyecek kadar açıktır.

Ulusal kurtuluş savaşının sona ermesinden ve Cumhuriyetin ilanından sonra da 1938'lere kadar olan dönemde Sovyetler Birliği ile dostluk Türk dış politikasının temel taşı oldu. Ne var ki, bu dönemde dahi Türkiye egemen sınıf ve çevreleri bu dostluğu iki devlet arasında resmi düzeyde tutmaya, halka yansıtmamaya özellikle dikkat etti.

Türk burjuvazisi sosyalizmden, işçi emekçi kitlelerde filizlenen ilerici, demokrat, sol fikirlerden ve akımlardan korktu. Hiç bir zaman dışına çıkmadığı emperyalist-kapitalist ilişkiler ağını 1938'den sonra giderek sıkıladı ve 1940'ların ikinci yarısında ve sonrasında açık ve kesin emperyalist devletlerin safında yer aldı, ülkenin kapılarını dış güçlere ve yabancı sermayeye açtı.. Türkiye kapitalist gelişme yolunu seçti. Bugün dışa bağımlı geri Türkiye kapitalizminin başa çıkamadığı sorunlar, içinde bocaladığı bunalım bu seçeneğin sonuçlarıdır.

Bunalım içinde çalkalanan yalnızca Türkiye değildir. En gelişmiş, ileri kapitalist ülkeler de 1973'den beri ağırlaşan bir bunalımdan tüm çabalarına rağmen kurtulamıyorlar. Kurtulamıyorlar, çünkü derdin kaynağı yapısaldır, kapitalist düzendir. Kapitalist dünyanın ve dünya içinde Türkiye'nin önünde kurtuluş için tek bir seçenek var: Sosyalizm. İşsizlikten, enflasyondan, pahalılıktan, yoksulluktan, kara cehaletten, bütçe ve dış ticaret açıklarından ve daha binbir ekonomik/sosyal sorundan kurtuluşun yolu olan sosyalizm.

Ergeç tüm ülkeler sosyalizm yoluna gireceklerdir. Ama bu kolay olmayacaktır, kendiliğinden hiç olmayacaktır. Tüm ilerici, demokrat, sol, sosyalist güçlerin emperyalizme ve işbirlikçisi faşizme karşı tutarlı, sebatlı, cesur mücadelesiyle ancak bu yol açılacak, sosyalizme doğru sağlam adımlarla ilerlenecektir. Yarınlar sosyalizmindir, yarınlar bizimdir!

Saygı ve selam Büyük Ekim Devrimine,
Saygı ve selam Ulusal Kurtuluş Savaşımıza,
Saygı ve selam hepinize Büyük Ekim Devrimi'nin ülkesinden! □

Doğu Gerçeği ve Behice Boran

ÜLKEMİZ yiğit bir evladını, Behice Boran'ı yitirdi. Ülke[illegible] [illegible]çileri emekçileri, demokratları, aydınları ve sosyalistleri için Behice Boran direncin, mücadeleci kişiliğin simgesidir. Devrimciliğin onurudur.

Doğu ve Güneydoğu gerçeğinin aydınlanmasında Behice Boran'ın çok büyük bir payı vardır. Toplumsal ve etnolojik araştırmalarıyla Doğu gerçeğinin kapalı kalan birçok yanını aydınlığa kavuşturdu.

Behice Boran Doğulu emekçilerle, işçilerle, öğrencilerle, demokratlarla, sosyalistlerle her zaman birlikte oldu. Doğu'nun acıları Boran'ın acıları, sevinçleri Boran'ın sevinçleri oldu.

Urfa milletvekili olarak parlamentoda, diğer arkadaşlarıyla ve bilimsel sosyalist kişiliğiyle Doğulu emekçilerin yanında yeraldı. Doğu'nun eğitim, sağlık, ulaşım ve benzeri sorunlarının çözümünde en geçerli ve en gerçekçi çözüm yollarını önerdi. Yaşamı boyunca ırkçı-şoven ve ayrımcı politikalara, baskı ve şiddet uygulamalarına karşı amansız bir mücadele verdi. Mezhep ayrımlarına dayanan baskılara karşı çıktı.

Ülkemizin işçi sınıfı, emekçileri, demokratları, aydınları, sosyalistleri bilimsel sosyalist bir önderlerini, Behice Boran'ı yitirdiler. Boran hep aramızda olacaktır.

Boran kürt emekçilerinin, işçilerinin, demokratlarının, aydınlarının, kadınlarının içinde olacaktır. □ **METİN NUROL**

Bilim, toplumsal faaliyetlerin diğer alanlarından kopuk, soyutlanmış bir faaliyet alanı değildir; burada ayrıntılı, uzun tahlillere girişmeden diyebilirim ki, bilimin hangi dallarının önem kazanıp gelişeceğini son tahlilde toplum belirler. Bilim adamları farkında olsunlar olmasınlar, bilim, toplum gelişmesinin ortaya çıkardığı sorunlar, çözümüne ihtiyaç duyduğu sorunlar üzerinde çalışır. (1976)

□ "...ırk mülâhazası ile, veya diğer herhangi bir nedenle, Anayasanın tanıdığı hakları kısmen veya tamamen ortadan kaldırmayı hedef tutmak, bu amaçla örgüt kurmak veya her ne suretle olursa olsun propaganda yapmak suçlaması, TİP ve onun yöneticileri söz konusu olduğunda sadece gülünç düşer. TİP ve onun yöneticileri ve üyeleri olan bizler Parti'nin on yıllık hayatı boyunca Anayasanın eksiksiz ve tastamam uygulanmasını ısrarla istedik, bunun mücadelesini verdik. Kürt halkı konusunda da iktidarların bu yurttaşlarımıza uyguladığı Anayasaya aykırı politikaya, baskı ve şiddet yöntemlerine karşı çıkarak bu konuda da Anayasanın eksiksiz tastamam uygulanmasını savunduk. Bir başka deyişle, bizce, iktidarlar ırk mülâhazası ile değilse bile, dil farkı, etnik farkı mülâhazası ile Doğu ve güney-doğu illerine Anayasa hak ve özgürlükleriyle bağdaşmayan bir politika uygulayagelmişler ve böylece "Anayasanın tanıdığı hakları kısmen ortadan kaldırma" durumuna düşmüşlerdir. Biz bu durumu eleştirdik, buna karşı çıktık, bunun düzeltilmesi yolunda demokratik mücadele verdik, hal böyle iken, şimdi tutup söz konusu kanun hükümlerini bize uygulamaya kalkmak olacak şey değildir."

"... çünkü yurttaşlar arasında dil farkından dolayı ayırım gözeten muameleler yapılmamasını, baskı ve şiddet yöntemlerine baş vurulmamasını istemek, istemekten de öte bunun demokratik mücadelesini vermek milli hisleri yokedici veya zayıflatıcı bir davranış değildir, tam tersidir."

"... Doğu bölgesinde uygulanan politikanın 1) hukuken anayasaya aykırılığı, 2) fiilen de birlik ve bütünlüğü bozucu nitelikte olduğu üzerinde durduk.

"... Parti genel sekreteri sıfatıyla Antalya İl Kongresinde yaptığım ve 10 Mayıs 1970 günü Parti basın bülteninddeki açıklamamda, "...Doğu'da yer alan olaylar bir hukuk devleti, sosyal devlet anlayışıyla, Anayasanın bütün yurttaşların kanun önünde eşitliği hükmüyle, demokratik hak ve özgürlükle, asla bağdaşmaz. Hükümetin, Güney-Doğu'da izlediği Politika, devletin ve ülkenin bütünlüğünü zedeleyen çok ters bir politikadır."

□ "... Genel başkan seçildikten sonra teşkilata gönderdiğim Başkanlık mesajında (10 Kasım 1970) şöyle denilmiştir: "Kürt halkına, alevi vatandaşlar topluluğuna uygulanan ayırım

gözetici muamelelere, baskı ve şiddet politikasına, bütün gücümüzle karşı çıkacak, bu kitlelerin demokratik hak ve özgürlük ve eşitlik isteklerini destekleyeceğiz.

FAŞİZM VE DOĞU GERÇEĞİ

□ "... Kampanya, Genel Başkan olarak düzenlediğim bir basın toplantısı ile açıldı. 8.1.1971 günü düzenlenen basın toplantısında, yaptığım konuşmada ve basına dağıtılan yazılı metinde faşizmin tarifi yapılmış ve faşist yönetimi niteleyen 4 husus şöyle açıklanmıştır.

1- Faşizm sermayeci sınıfların -tekelci burjuvazinin- demokratik hak ve özgürlüklerden çok tedirgin olduğu, demokratik ortamda egemenliğini ve yönetimini sürdürmesi zorlaştığı zamanlarda beliren -tekelci- burjuva diktatörlüğünün açık yönetimidir.

2- Faşizmin bütün gücüyle baş vurduğu temel hedef işçi sınıfıdır. Bu sınıfın hak ve hürriyetleri, hareketi, örgütleridir.

3- Faşizm, işçi sınıfı ardından bütün emekçi sınıfların, halk kitlelerin, ilerici tabaka ve grupların demokratik hak ve özgürlüklerini kısıtlar, yok eder.

4- Faşizm şoven ve ırkçı bir milliyetçiliği körükler ve buna dayanan bir şiddet ve tahakküm politikasını güder."

Konuşma metninde faşizmin tarifine giren bu dört unsurun açıklanması yapılırken Kürt halkı konusunda da şöyle deniliyordu.

□ "Anayasamız Türk'ün tarifini, Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olmayı inhisar ettirdiği halde, dil farkı gözetmeksizin yurttaşları eşit saydığı halde, yurttaşlarımız olan ve sayıları milyonlara varan kürt halkına ırkçı-şoven bir milliyetçilik anlayışı ile baskı yapılmakta, Anayasa ve insanlık dışı muameleler reva görülmektedir. Kürt halkının Anayasanın tanıdığı demokratik özgürlüklerden, eşitlikten yararlanması önlenmektedir."

DOĞU'NUN GERİ KALMIŞLIĞI KONUSUNDA

□ "... İddianame, meseleyi sadece bir bölgesel kalkınma sorunu olarak ele almayışımızı da kendi başına bir suç sayıyor ve bize "itiraf"lar atfediyor. Oysa ortada itiraf edecek bir husus yok, bizim sarih beyanlarımız vardır... Neden sadece mesele bir ekonomik kalkınma meselesi değildir? Çünkü, Doğu bölgesindeki yurttaşlara Anayasa'nın 12. maddesinin emrettiği ve demokrasinin gerektirdiği eşit muamele yapılmamaktadır. Anayasanın 12. maddesi "Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç din ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin kanun önünde eşittir." hükmünü koyduğu halde doğu bölgesindeki Kürtçe konuşan yurttaşlarımız bundan dolayı ters muamelelere, baskılara maruz bırakılmaktadır.

1970 yazında Doğu illerinde kaçak silah ve suçlu arama gerekçesiyle yapılan komando hareketleri ve bu konuda gazetelerde çıkan haberler ve seri halinde röportajlar bu ayrım gözeten muamelelerin ne derecelere kadar vardığını gözler önüne sermiştir. Bu utanç verici, mutlaka önlenmesi gereken bir durumdu. Meseleyi derhal senatörümüz vasıtasıyla İçişleri bakanına tevcih olunmuş yazılı soru şeklinde senatoya götürdük. Daha sonra temmuz ayında memleketin karşılaştığı ciddi sorunlar konusunda Cumhurbaşkanına sunduğum raporda bu sorunu da ele alarak bu çeşit hareketlerin anayasaya aykırılığını belirttim.

... Bütün mesele, birlik ve bütünlüğün baskı ve şiddet yöntemleri ile zorla muhafaza edileceği midir, yoksa Anayasal hak ve özgürlükler eşitlik esası üzerinde mi perçinleştirileceğidir.

... Anayasanın başlangıç kısmındaki, milletin bütün fertlerinin kaderde, kıvançta ve tasada ortak bölünmez bir bütün olması ilkesi de, doğu illerinde uygulanagelmiş ayırım gözeten muamelelerin, baskı ve şiddet yöntemlerinin son bulmasını, Anayasal hak ve özgürlüklerde eşitliğin fiilen sağlanmasını gerektirir." □

Kaynak: Ağustos 1971, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Mahkemesindeki savunmadan.

ANAP'IN OYUNU BOZULMALIDIR

İKTİDAR Partisinin 12 Eylülcü rejimin ömrünü 1992'ye kadar güvenceye almak amacıyla planladığı kaptıkaçtı erken seçim, oldukça hareketli günler yaşamamıza neden oluyor.

Önce Anayasa Mahkemesi erken Seçim Yasası'nın önseçimle ilgili maddesini iptal etti. Ardından Yüksek Seçim Kurulu, Özal'ın seçimi yine 1 Kasım'da yapabilmek için düzenlemeye çalıştığı yasaya karşı hile hazırlıklarını bozarak, sorunun ancak yeni bir yasayla çözümlenebileceğini açıkladı ve Meclis'in toplanmasını zorunlu hale getirdi. Böylece ANAP'ın şu andaki meclis çoğunluğuna dayanarak kendisi için en elverişli seçim koşullarını yaratmaya yolaçan gözükaralığı, yaşadışılığı ve hileyi "yasalaştıran" tutumuna karşı mücadelede yeni bir olanak daha elde edildi.

Bu gelişmelerde üzerinde durulması gereken, hukuk kurumlarının tutumudur. 12 Eylül'den bu yana "devletin yüce menfaatleri" adına mahkemelerden en üst hukuk kurumlarına kadar yasalara değil, siyasal konjonktüre denk düşen davranışlar gösterilmesi olağan hale geldi. Bu da devlet gücünü elinde tutanların isteklerinin her alanda denetimsiz bir biçimde geçerli olması anlamına gelmekteydi. Anayasa Mahkemesi'nin ve Yüksek Seçim Kurulu'nun son tutumları bu çizgiye denk düşmedi. Bu nedenle de kimi kesimlerde beklenmeyen bir sonuçtu ve şaşırtıcıydı.

Bu durum son yıllarda yaşanan çok yönlü sürecin sonucudur. Önemli ölçüde 12 Eylül'den zarar gören muhalefet güçlerinin toparlanmasına ve etkinliğinin artmasına bağlıdır. Bu sonuçta da görüldüğü gibi, yasadışılığa varan bir keyfiliğin geriletilerek yasallığın güçlenmesi rejimi zayıflatmakta ve ona karşı mücedelede yeni olanaklar yaratmaktadır. Bu nedenle rejim karşıtı güçlerin, özellikle de demokratik ve sol güçlerin, yasallığın keyfiliğe karşı geçerli kılınmasına mücadele hedefleri içinde özel bir yer vermeleri zorunludur.

Anayasa Mahkemesi'nin ve Yüksek Seçim Kurulu'nun kararlarıyla elde edilen yeni olanağın seçime katılan muhalefet partileri için özel bir anlamı vardı. Bu partiler, kararsızlıkları ve dağınıklıkları nedeniyle engel olamadıkları ANAP'ın kaptıkaçtı seçim oyununu bozabilmek için bir şans daha kazanıyorlardı.

Bu olanak kullanılamadı. ANAP'ın seçimin demokratikliğini yokeden tutumuna engel olabilecek bir hat oluşturulamadı.

Erken seçimin emperyalizmin ve işbirlikçi tekellerin hesapları açısından taşıdığı önem ortadaydı. Bugüne kadar yapılanların korunması ve aynı yönde yeni adımların atılabilmesi için ANAP'ın kazanması gerekiyordu. Bu uğurda ne gerekiyorsa yapılmalıydı. Bir anlamda mevcut rejim savunucuları cephesinde gözükara bir tutum görülmekteydi.

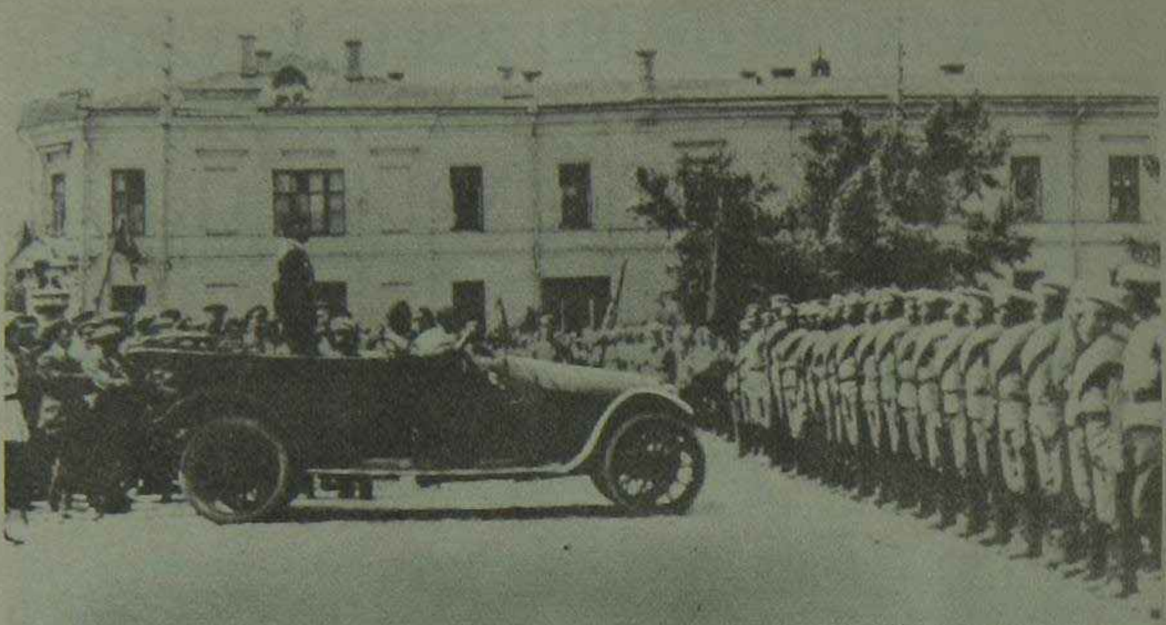
SHP'nin tutumu kilit durumundaydı. Muhalefeti birleştirebilir, geliştireceği kararlı taktiklerle ANAP'a geri adım attırabilirdi. Ancak SHP bu olanakları kullanamadı, üstüne düşeni başaramadı.

ANAP'daki küskünlerin durumu abartıldı. Bu yönüyle Meclis yine aynı Meclis'di. Muhalefet, Meclis aritmetiğinin değişebileceği gibi dayanaksız olanaklarla değil, kendi gücüyle sonuç alabilirdi. Bunun da yolu, ortak bir tutumla ANAP'ın düzenlediği oyunuyla başbaşa bırakılabileceğinin kanıtlanmasından geçiyordu.

Bu gelişmeler süresince SHP'nin davranışlarında iki faktör etkili oldu: Birincisi, seçimden kaçıyor durumuna düşmek istemedi. İkincisi, demokrasi açısından sakıncalı gördüğü için, gelişmelerin siyasal bir bunalıma dönüşmesine engel olmak istedi. Ancak, gözardı edilemeyecek yönleri de olsa, son tahlilde tek yönlü bir politikanın esiri oldu ve politikasının zaafları ağır bastı.

Bu politika gerektiğinde diğer partilerle birlikte seçime katılmamayı içermediği için, ANAP'ın gözükara gidişini engelleyecek bir güce kavuşamadı. Sonuç olarak ANAP'ın yasalara ters tutumunun kanıtlandığı ve seçimi kapıp kaçmaya çalıştığının açığa çıktığı bir süreçte ANAP'a geri adım attırılamadı.

Şimdi yapılması gereken, 29 Kasım'da ANAP'ın oyununun bozulması için bütün olanakları kullanmak. ANAP'ın yenilmesi için bütün güçleri seferber etmek. Demokratik ve sol güçler ortak siyasal hedefler çerçevesinde birleşerek seçim platformunda bu hedefleri yaygınlaştırabilirler. Yine bu çerçevedeki sınırlı seçenekler içinde SHP'ye destek vererek, olabilecek en iyi ve mümkün sonuç alınabilir.

Kızıl Ordu'nun Türk heyeti onuruna yaptığı geçit töreni, Kazan, 1920

Ekim Devrimi ve Türkiye

"Genç Türkiye devleti, Sovyet Rusya'nın diplomatik desteği sonucunda dış politik ilişkilerini genişletti, uluslararası forumlara katılma olanağı buldu. Buna karşılık, 1932 Cenevre Uluslararası Silahsızlanma Konferansı'nda olduğu gibi, Sovyetlerin barışçı önerilerini de Türkiye hararetle destekliyordu."

CELAL A.KANAT

BU YIL 7 Kasım'da, Ekim Devrimi 70 yaşına basacak. 1917 Ekim Devrimi'nin, salt tarihçi gözüyle bakıldığında bile, dünya çapında önem taşıyan bir olay olduğu ortadadır. Dünya tarihini ikiye ayıran; bir anlamda, insanlığın tarih-öncesine son veren bir dönemeçtir o. "Dünya sosyalist devriminin başlangıcıdır."[1] Uluslararası işçi sınıfı hareketi, bu tarihsel olayla birlikte, tümüyle yeni bir aşamaya sıçramış, uluslararası politika ve diplomasi sahnesine ilk kez olarak çıkmıştı. Ulusal kurtuluş hareketleri, Ekim Devrimi sonucunda ortaya çıkan genç Sovyet devletinin kişiliğinde, kararlı ve ardıcıl bir bağlaşığa kavuştular. Artık onlar için emperyalizm yenilmez bir güç olmaktan çıkmıştı; ona karşı savaşım, bu savaşımda gerekli birliği sağlamak ve kazanımları koruyup, geliştirmek, eskisine göre çok daha kolaylaşmış oluyordu. Ve Ekim Devrimi, genç Sovyet devletine karşı yönelen emperyalist saldırı politikasına karşı uluslararası eylemlerde ve dayanışmada anlatımını bulan ve daha sonraları, yeni boyutlar kazanarak güçlü bir barış hareketine dönüşen geniş, demokratik yığın hareketlerine de eşsiz bir atılım kazandırdı.

Yankıları böylesine geniş ve anlamlı olan Ekim Devrimi, yakın komşu Türkiye üzerinde nasıl bir etki yaptı?

Resmi, okullarda okutulan tarih kitaplarına bakılacak olursa, Ekim Devrimi sanki başka bir dünyada gerçekleşmiş, ülkemizdeki durum ya hiç etki yapmamış ya da pek az ve genelde olumsuz bir etki yapmıştır! Ama, resmi el kitaplarından çıkıp, gerçek tarihsel olgulara yönelindiğinde, durumun çok farklı olduğu ve Ekim Devrimi'nin Türkiye üzerinde köklü etkiler yaptığı görülmektedir. Burada, bu etkilerin en bellibaşlı olanları özetlenecektir.

EKİM DEVRİMİ VE TÜRKİYE ÜZERİNDEKİ POLİTİK ETKİSİ

1917 Ekim Devrimi'nin ülkemizdeki en belirgin etkilerinden biri, ülkenin o dönemdeki verdiği ulusal kurtuluş savaşı üzerinde oldu. Buna **ulusal-politik etki** diyeceğiz.

Bu etkinin çapını tam anlamıyla değerlendirebilmek için, Türkiye'nin o yıllarda yaşadığı koşulları anımsamak gerekiyor. Ülkeye dalan emperyalist saldırganlara ve kuklalarına karşı, bir ulusal kurtuluş savaşı örgütlenmektedir. Emyeryalist Batı devletleri Türkiye'yi paylaşma isteğinde iken, devrimden sonra Sovyet hükümeti, eskiden Çarlığın yaptığı gizli anlaşmaları açıklamış ve bunları geçersiz ilan ederek, böylesine pis bir savaşta yer almayacağını, tersine ulusal kurtuluş hareketini destekleyeceğini açıklamıştır. Daha devrimin ertesi günü, 26 Ekim (yeni takvimle 8 Kasım) tarihinde yayımlanan Barış Kararnamesi'nde Sovyet devleti şöyle diyordu; "Hükümet, boyunduruk altına alınmış zayıf milliyetlerin güçlü ve zengin uluslar arasında nasıl paylaştırılacağı sorunu konusundaki bu savaşı sürdürmeyi, insanlığa karşı işlenen suçların en büyüğü olarak görür..." Ve şunu da ekliyordu; "Hükümet, bu gizli anlaşmalarda, çoğu kez olduğu gibi Rus toprak sahipleriyle kapitalislerine çıkar ve ayrıcalık sağlamak ve Büyük Rusların gaspettiği şeyleri korumak ya da genişletmek amacı güden ne varsa hepsini şu andan başlayarak, kayıtsız koşulsuz geçersiz ilan eder."[2] Bu tutum, yokolmanın eşiğine gelen ülkemizin ulusal kurtuluş savaşına eşsiz bir katkı oluşturmuştur.

Ekim Devrimi'nin Türkiye üzerindeki ulusal-politik etkisi, kendisini en somut biçimde Sovyet devletinin politik tutumunda ortaya koymuş olmakla birlikte, yalnızca bununla sınırlı kalmadı. Ekim Devrimi düşüncelerinden esinlenen ve uluslararası işçi hareketinin o dönemdeki en üst temsilcisi olan Üçüncü Enternasyonal'in politik desteğinde de somutlandı: Enternasyonal, yaptığı bir çağrıda, "Türkiye halkının cellat bağlaşık sürülerine karşı verdiği yiğit savaşımı özel bir sempatiyle izlediği"ni açıklıyordu. Enternasyonal, "dünyanın tüm ilerici işçilerinin, özellikle de Sovyet Rusya işçilerinin dikkatini, sürekli olarak, Türkiye işçi ve köylülerinin devrimci savaşımına çekmiş ve onları bu savaşımı desteklemeye çağırmıştır."

Sovyet devleti Anadolu'ya silah, cephane, donatım, ilaç, para ve benzeri maddeler göndererek, bu çağrıya en somut ve en coşkun biçimde yanıt vermesini bildi.[3] Bu koşullarda, ulusal kurtuluş savaşının önderi Mustafa Kemal'in, V.I. Lenin'e 26.4.1920 tarihli mektubunda şunları yazmasına şaşmamak gerekiyor: "Türkiye, Sovyet Rusya'yla birlikte emperyalist hükümetlere karşı savaşmak zorundadır... ve Türkiye'ye saldıran emperyalist düşmanlarla mücadelede Sovyet Rusya'nın yardımına umud bağlamaktadır."[4]

Ekim Devrimi'nin Türkiye üzerindeki bir başka önemli etkisi de, Sovyet devletinin **dış politikasında** görülebilir.

O yıllarda, Ankara Hükümeti uluslararası alanda yalnızca **tek bir** büyük devletle ilişki içindeydi: Sovyet Rusya. Batılı devletler ülkeyi parçalamaya çalışırlarken, Sovyet devletinin bu yaklaşımı Türkiye'de büyük bir coşku uyandırdı. M.Kemal Çiçerin'e yazdığı 29.11.1920 tarihli mektubunda bu coşkuyu şöyle dile getirir: "Kendi zincirlerini koparmakla yetinmeyip, iki yılı aşkın süreden beri bütün dünyanın kurtuluşu uğrunda eşit olmayan bir mücadeleye girişen ve zulmün ebediyen dünya yüzünden kaldırılması için şevkle bahtsızlık ve acılara katlanan Rus halkına karşı Türk halkının duyduğu hayranlığı size bildirmekle büyük bir haz duymaktayım."[5] **16 Mart 1921 Dostluk ve** Kardeşlik Antlaşması bu ruhla hazırlandı. 13 Ekim 1921 Türkiye ve Kafkasötesi Cumhuriyetler Dostluk Antlaşması bu yaklaşımla imzalandı. 2 Ocak 1922'de Türkiye-Ukrayna Dostluk ve Kardeşlik Antlaşması da bu tutumun bir sonucuydu.

Genç Türkiye devleti, Sovyet Rusya'nın diplomatik desteği sonucunda dış politik ilişkilerini genişletti, uluslararası forumlara katılma olanağı buldu. Buna karşılık, 1932 Cenevre Uluslararası Silahsızlanma Konferansı'nda olduğu gibi, Sovyetlerin barışçı önerilerini de Türkiye hararetle destekliyordu.

Bu tür ilişkileri kendisi için zararlı bulan uluslararası emperyalist çevreler, iki devletin arasını açmak, gerginlikler yaratmak için çok çaba harcadılar. 1922'de Lord Curzon, Dışişleri Bakanı Y.K.Tengirşenk'e "Bolşevikler Ankara'ya maddi yardımda bulunuyorlar. Para ve silah veriyorlar ve verdiler" diyor ve ekliyordu: "Sovyetler'le aranızdaki içten ilişkiler bizi kaygılandırıyor." Emperyalistler hem Türkiye'ye hem de Sovyet Rusya'ya yoğun diplomatik baskı yapmalarına karşın, bu dayanışmayı kıramadılar. Uzun bir süre yaşayan bu dostluk ve dayanışmanın gerçek niteliğini, M.Kemal şöy-

Lenin istasyonda karşılanıyor, 16 Nisan 1987.

İnönü, SSCB Dışişleri Halk Komiseri Maksim Litvinov tarafından karşılanıyor. Moskova, 1932.

“Ulusal kurtuluş hareketinin önderleri ne Bolşevik, ne de sosyalistti. Sovyet ülkesi onları "sosyalist" sandığı için değil, antiemperyalist oldukları için ve bu ölçüde destekledi. Lenin, Aralof'a, "Mustafa Kemal Paşa tabii ki bir sosyalist lider değildir. Ama görülüyor ki, iyi bir teşkilatçı... Kabiliyetli bir lider, milli burjuva ihtilalini yönetiyor. İlerici, akıllı bir devlet adamı", diyordu."

le dile getirir: "Türk-Sovyet dostluğu uluslar arası barış için şimdiye kadar yalnız hayır ve fayda getirmiştir. Bundan sonra da yalnız hayırlı ve faydalı olacaktır." (1935)

EKİM DEVRİMİ VE TÜRKİYE ÜZERİNDEKİ İDEOLOJİK ETKİSİ

Ekim Devrimi'nin ülkemizdeki temel etkilerinden bir bölümü de, **ideolojik-sınıfsal etkiler** diye nitelenebilir.

Ekim devrimi, Türkiye'de de işçi sınıfı hareketi için bir esin ve güç kaynağı oldu. İşçi sınıfı, emperyalizme karşı savaşımın ön saflarında yerini aldı. İmalat-ı Harbiye, demiryolu, tersane, tütün, dokuma, vb. işçilerinin bu dönemdeki eylemleri özel bir ün kazandı; öncü işçilerin de etkin bir yer aldığı müfrezeler, gerilla grupları oluşturuldu.

İşçi sınıfı bu dönemde ulusal kurtuluş savaşını başa almakla birlikte, toplumsal kurtuluş için de eylemlerini yoğunlaştırdı. İşçi direnişlerinde ve grevlerinde önemli gelişmeler olurken, ilk devrimci politik örgütlenmeler de oluşmaya başladı. İstanbul ve Ankara başta olmak üzere ülkenin çeşitli yerlerinde politik çekirdekler belirginleşti. Çarlık Rusya'da tutsak bulunan ve önemli bir bölümü Ekim Devrimi'ne katılan Türkiyeli devrimciler, Mustafa Suphinin önderliğinde örgütlendiler. Daha sonra, 1920 Eylül'ünde, ülkenin çeşitli yöre ve bölgelerinden gelen temsilcilerle birlikte Bakü'de toplandılar ve Türkiye Komünist Partisi'ni kurdular. Ankara'da Türkiye Halk İştirakkiyun Fırkası'nı, İstanbul'da Aydınlık çevresini örgütleyenler Ekim Devrimi'nin doğrudan etkisi altındaydılar.

Ekim Devrimi yalnızca işçi sınıfı üzerinde değil, değişik biçimlerde de olsa, öteki sınıf ve katmanlar üzerinde de etkiler yaptı. Ülkenin yaşadığı koşulların da etkisiyle, aydınlar arasında Lenin'e ve Ekim Devrimi'ne karşı sempati genişledi. M.Kemal, bunu Aralof'a şöyle anlatır: "Biz subaylar, hatta sade subaylar değil, bütün ilerici aydınlarımız, Büyük Ekim Devrimi'nin ilk günlerinden beri Bolşeviklerin izledikleri politikaya büyük ilgi gösterdik. Biz Lenin'in Rusya'nın ezilmiş halklarının kurtuluşunu sağlayacak bir politika güttüğünü biliyorduk."

Esas olarak eşraf ve tüccarlardan oluşan ulusal burjuvazi, Ekim Devrimi'nden farklı biçimlerde etkilendi. Ekim Devrimi'nin fikirleriyle tam olarak uyuşmamakla birlikte, emperyalizme ödün vermemek konusunda görece daha kararlı bir kesimin yanısıra; ikiyüzlü bir tutum takınıp, zafer belirginleştiği ölçüde de, emekçi sınıfların çıkarlarına ters düşme ve emperyalistlerle uzlaşma eğilimi gösteren ayrı bir kesimin de ortaya çıktığı görüldü. Buna karşın, böylesi bir devrimin varlığı, ulusal burjuvazinin ulusal kurtuluş savaşına olumlu bir tutum takınmasında, onu mali yönden desteklemesinde belirleyici oldu; bu devrimin yarattığı destek ve umut olmasaydı, ulusal burjuvazi arasında, çok daha keskin ve zamansız bir ayrışmanın ortaya çıkması olasılıydı.

Öte yandan, Padişah ve çevresi, İstanbul Hükümeti, büyük toprak ağaları ve işbirlikçiler Ekim Devrimi'nden büyük bir telaşa kapıldılar. Onlara göre, emperyalizme karşı direnmek "Bolşeviklik"ti! Sultan Vahdettin, 21.3.1921'de Sir H.Rumbold'a şöyle diyordu: "Milliyetçi liderler bir hükümet değildir, bir isyancı ve ihtilalci topluluğudur. (...) İzledikleri politika ve inançları bakımından onlar, Bolşeviklerden başka birşey olamazlar."

Oysa ulusal kurtuluş hareketinin önderleri ne Bolşevik, ne de sosyalistti. Sovyet ülkesi onları "sosyalist" sandığı için değil, antiemperyalist oldukları için ve bu ölçüde destekledi. Lenin, Aralof'a, "Mustafa Kemal Paşa tabii ki bir sosyalist değildir. Ama görülüyor ki, iyi bir teşkilatçı... Kabiliyetli bir lider, milli burjuva ihtilalini yönetiyor. İlerici, akıllı bir devlet adamı," diyordu.

Ne var ki, Sovyet devletinin tutumunu yanlış değerlendirenler de çıktı. Onlar, yönetimdeki kimi öğelerle birlikte, kendilerini "komünist" gibi göstermeye, sahte örgütlenmeler yaratmaya, hatta uluslararası örgütlere "komünist" delegeler göndermeye bile kalkıştılar. Öznel nedenler ne olursa olsun, bu tür girişimleri bile, Ekim fikirlerinin ne ölçüde yaygın ve etkileyici olduğunun bir kanıtı olarak değerlendirme bağlamında ele almak mümkündür.

Öte yandan, devrimci fikir ve örgütlerin etkinliği, gerici öğelerin daha şiddetli bir anti-komünizme kaymasıyla atbaşı gitti. Bu yönde kimi eylemlere gidildi, insanlar öldürüldü, örgütler yasaklandı, zindanlar dolduruldu, baskılar ağırlaştırıldı. Bu süreç, ulusal kurtuluş savaşımının kalıcı sonuçlara ulaşamamasında ve onun iki temel gücü -işçi sınıfı ve ulusal burjuvazi- arasında ciddi ayrılıklar doğmasında büyük bir etki yaptı.

EKİM DEVRİMİ VE TÜRKİYE ÜZERİNDEKİ EKONOMİK ETKİSİ

Ekim Devrimi'nin ülkemizdeki **ekonomik etkileri**, politik ve ideolojik etkilerine göre daha dolaylı ve daha uzun erimde sonuç verici oldu. Bunun en önemli nedeni; o yıllarda ulusal kurtuluş savaşı vermekte olan Türkiye'nin, önceliği, ekonomiyi geliştirmek ve önemli ölçüde çökmüş olan iç ekonomik yaşamı canlandırmaktan çok, askersel ve politik ilişkilere vermek durumunda olmasıydı. Başka bir neden de, o yıllarda bile ülkenin ekonomisinde söz sahibi olan kesimlerin Batıya yönelik olmaları, Batı ülkeleriyle uzun bir ekonomik-ticari ilişkiler ağına sahip bulunmalarıydı. Sözgelimi 1924 yılında bile, ülkemiz dışsatımında Almanya, Avusturya, Hollanda, İngiltere, Fransa ve ABD'nin toplam payı yüzde 72, dışalımda ise yüzde 65 gibi, belirleyici düzeylerde bulunuyordu. Aynı yıl Sovyet devletinin payı ise, dışsatımda yüzde 1, dışalımda yüzde 3'ü aşmıyordu. Sovyet ülkesinin, Birinci Dünya Savaşı ve iç savaş yıllarında yıkılmış olan bir ekonomiyle karşı karşıya bulunması da bu yönde rol oynadı. Ancak, emperyalist güçlerin tek yanlı çıkar peşinde koşması ülkedeki kimi yurtsever öğeleri rahatsız ederken, Türkiye'de tarım (Buğday Bunalımı) ve sanayide boyveren bunalımlar ve uluslararası kapitalizmin tarihindeki en büyük bunalımı yaşamaya başlaması (1929-33) Türkiye ile SSCB arasında güçlü ekonomik-ticari ilişkilerin kurulmasını ve böylece, Ekim Devrimi'nin ülkemiz üzerinde bu alandaki dolaylı etkilerini göstermesini sağladı. 1930 yılında, SSCB'nin ülkemiz dışsatımındaki payı yüzde 5'e, dışalımındaki payı da yüzde 7'ye çıktı.

Ekonomik planların hazırlanması ve uygulanması yıllarında, sanayileşme hamlesi sırasında bu etki görülmedik bir düzeye çıktı. Birinci BYKP geniş bir Sovyet uzmanlar grubunun yardımıyla hazırlandı ve Sovyetler, bu planda yeralan sanayi kuruluşlarının yapımı için mali ve teknik yardımda bulundular. 1938 yılında Sovyetler'den alınan borçların toplamı 14 milyar TL'yı bulmuştu.[6] Sovyet kredisi, 1934-39'da Türkiye sanayiine yatırılan sermayenin üçte birini oluşturuyordu. Kayseri ve Nazilli tekstil kombinaları, oto tamir atölyeleri Sovyet yardımıyla kurulan ilk ekonomik kuruluşlar oldu. Bunların önemi, ülkenin ekonomik ve politik bağımsızlığını zedelemeyecek koşullarda gerçekleştirilmeleri ve bedellerinin, elverişli biçimde, çoğu kez, geleneksel mallarla ödenmesindeydi. Ne var ki, ülkedeki herkes bağımsızlık konusunda böylesine duyarlı değildi ve grupsal, sınıfsal çıkarları önde tutanlar da vardı. Zamanla bu tür öğelerin rolünün artmasına neden olarak, "Türk yönetimi başı sıkıştıkça kuzey komşusuna başvur(an), Batıyla ne zaman siyasal ve ekonomik çıkar birliği oluşturma olanağı bulmuşsa ondan uzaklaş(an)"[7] bir çizgi tutturdu.

Ancak, tüm dünyada da görüldüğü gibi, emperpalizme kaptırılan kol bir daha geri alınamıyor, tersine, bütün vücudun yokolma tehlikesi ortaya çıkıyordu. İşte bu olgu, ülkemizi ulusal kurtuluş günlerinden bugüne, şimdi içinde bulunduğu açmaza getirdi.

Herşeye karşın, Ekim Devrimi'nin ülkemizdeki etkilerinin kalıcı olmadığını söylemek kesinlikle mümkün değil. Ekim fikirleri hala canlı ve güçlüdür. □

(1) V.I. Lenin, **Collected Works**, C.35, s.170
(2) V.I. Lenin, agy, C.26, s.250, vd.
(3) Bu yardıma ilişkin çeşitli listeler aşağıdaki çalışmalarda yayınlanmıştır: A.Şemsutdinov ve Y.A. Bagirov, **Bir Karagün Dostluğu: Kurtuluş Savaşı Yıllarında Türkiye-Sovyetler Birliği İlişkileri**, İst. 1979, s.233-42, D.Avcıoğlu, **Milli Kurtuluş Tarihi**, C.II, İst.1974, s.847 dipnot; T.C. Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı, **Türk İstiklal Harbi**, C.VII, Ankara 1975, s.166-74, 262-66, 313-16, 347-49, 405-06.
(4) Akt. Şemsutdinov, agy.
(5) Akt. R.N.İleri, **Atatürk ve Komünizm**, s.240
(6) Y.S.Tezel, **Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi 1923-50**, s.192
(7) D.Ergil, **Milli Mücadelenin Sosyal Tarihi**, s.342

Devrimci askerler, Petersburg, 1917

Ekim'den öğrenmek

HALİL DAĞLI

EKİM DEVRİMİ 70.yılına giriyor. Aradan geçen bu 70 yıl, Ekim Devrimi'nin temel mantığını, nedenlerini, yöntemini ve sonuçlarını, hangi koşullarda ve hangi güçlerle gerçekleştirildiğini, uluslararası çaptaki önemini ve yol açtığı tarihsel dönüşümleri düşünmek, anlamak ve yaratıcı biçimde uygulamak açısından pek de kısa sayılamayacak bir zaman aralığıdır.

Bize gelince, hepimizin bu zor görevi başarıyla yapmış olduğumuzu söylemek zordur. Kuşkusuz, bu işin kolay bir yanı yoktur. Ne var ki, Türkiye solunun devrimci potansiyeli, bu hareketin şimdi içinde bulunduğu durumun oldukça üstündedir. Ülkemizdeki devrimci hareketin büyük bir kesimini olumsuz etkileyen, onun gerçekten devrimci bir atılıma, devrimci bir yeniden-yapılanmaya geçmesini zorlaştıran koşulların anahtarı nerededir? İnsanlarımız çalışkandır, insanlarımız özverilidir ve insanlarımız, darağacını ve işkenceleri göze alabilecek ölçüde yiğittir. Devrimci harekete katılan, ayrımsız tüm öğeler, ülkemizin içinde yaşadığı cenderenin ona layık olmadığını görerek, ülkeyi ve toplumu düzlüğe çıkartmak için, gerekirse, en inanılmaz özverilere girişebilirler.

Öyleyse neden, neden, devrimci hareketin büyük bir bölümü, belirleyici bir nitel dönüşümü gerçekleştirmekte zorluk çekiyor?

Bunun kuşkusuz nesnel temelleri vardır. Ülkemizin sanayiini, tarımını ve öbür ekonomi kesimlerini önemli ölçüde etkileyen çokyapılılık, üretim sürecindeki değişim ve kaymalarla rezonans içinde bulunan toplumsal hareketler ve bu arada da, devrimci hareket üzerinde belirli sonuçlar doğuruyor. Bu etkiler ve sonuçlar, çok önemli olmakla birlikte, burada sözkonusu edilmeyecektir.

Burada sözkonusu edilecek olan, devrimci hareketi etkileyen öznel koşullardır.

Devrimci kadrolar, sayısı belirsiz ve daha da kötüsü, sayısı giderek artma eğilimi taşıyan gruplar, akımlar arasında bölünmüşlerdir. Anlaşılabilir ölçüler içinde ve anlaşılabilir nedenlere bağlı olmak koşuluyla, bu tür gruplaşmalarda "korkulacak" bir yan olmadığı düşüncesindeyiz. Ne var ki, asıl endişe vermesi gereken yan; bu grup ve akımların büyük çoğunluğunun, en yaşamsal sorunlar da içinde olmak üzere, hemen her konuda, aralarında yeterli ve yapıcı bir diyalog kurmakta, bunun da ötesinde ortak bir devrimci politik kültür üretmekte ve devrimci bir sentezi gerçekleştirmekte zorluk çekmesidir.

Bu bakımdan, Ekim Devrimi'nin 70.yılı bir vesile oluşturmalıdır. **Ekim'i kutlamanın en iyi biçimi, Ekim'in ruhunu öğrenmek, onun yöntem bilimsel önemini kavramak ve bu ruhu, bu yöntemsel zenginliği yaratıcı tarzda uygulamaktır.**

Ekim'i öğrenmek, devrimin en hareketli günlerinde Lenin'in kitlelerle olan ilişkisini, **kitlelerin istemlerine karşı duyarlılığını** anlamak demektir. Biz, diyordu Lenin, proletaryanın partisi olarak en demokratik partiyiz ve kendimiz benimsemesek bile, yığınların istemlerini gözönüne almak zorundayız. Ekim'i gerçekleştiren partiyi, öbür tüm partilerden ayıran şeylerden biri de, öteki partilerin yığınların istemlerine şu ya da bu ölçüde karşı çıkmalarına karşın, Bolşevik partisinin bu istemlere bütünüyle sahip çıkabilmesidir. Yeni Ekonomik Politika (NEP) böyle düzenlendi, köylülere toprak böyle dağıtıldı, Sol Sosyalist-Devrimcilerle ve Menşeviklerin bir bölümüyle işbirliği olanakları böyle araştırıldı..

Ekim'i öğrenmek; mantıklı bir açıklamaya sahip olması ölçüsünde, belli sınırlar içinde, ayrılıklardan korkmamak, ama ayrı gruplar ve akımlar arasında **diyalog ve eylem birliği yollarını kesmemek** demektir. V.I.Lenin'in, kendisine, suikast düzenleyebilecek ölçüde "yakın" olan ve Alman elçisine silahlı bir saldırı örgütleyerek, devrimci Rusya'nın güçlenemeden boğulması tehlikesine yol açabilecek derecede körleşmiş Sol Sosyalist-Devrimcilerle oluşturduğu eylem birliği, Partisinin ve onun ustalığını ve yeteneğini kanıtlamaktadır.

"Ekim Devrimi ve deneyimleri tüm insanlığın kazanımları olarak yaşamaya devam ediyor. Ekim Devrimi, eskiyi yeni perspektifte görmek isteyenlere ışık tutuyor. Çünkü Ekim Devrimi'yle kurulan proletaryanın iktidarı tarihin sınavından yüzakıyla geçti."

Lenin ve arkadaşları neden böyle davrandılar? Çünkü, ülkenin koşulları, olabilecek en geniş birliği zorunlu kılıyordu. Çünkü, rastlantısal olarak bu tür akımlara kaymış olan on binlerce insana, daha baştan yolları kapatmamak ve onlara, Bolşevik Parti'nin yaklaşımlarını, yapıcılığını anlatmak gerekiyordu. Lenin, bu akımların tabanındaki dürüst, atılgan ve iyi niyetli öğeleri ülkenin gözden çıkaramayacağını çok iyi biliyordu.

Ekim'i öğrenmek, **kitlelerden öğrenmeyi bilmek ve kitleleri harekete geçirme sanatında ustalaşmak** demektir. Eğer emekçi kitleler, devrimci kadrolara "somut sorunlarda birleşin" diyorlarsa, onlara hâlâ "neden ayrılmamız gerektiğini" anlatmak çabası anlamsız ve boşuna olacaktır. Böyle bir çaba, yalnızca öbür akım ve gruplarla ayrılığı değil kitlelerle ayrılığı da getirecektir. Kitleler demokratik istemler, temel hak ve özgürlükler, ulusal varlığımızı tehlikeye düşüren emperyalist planlar, üsteleyen ekonomik bunalım, artan işsizlik ve yoksulluk, genel af ve işkencecilerden hesap sorulması gibi temel konularda eylem birliği bekliyorsa, onlara falan ya da filan "kuramsal" konudaki ayrılıklardan değil, birliğin gerçekleştirilme biçimlerinden sözetmek, bunu yaşama geçirecek yollarını göstermek gerekir. Hiçbir "kuramsal" ayrılık, yukarda anılan konulardaki birleşmemenin gerekçesi olamaz; böyle bir gerekçe yoktur!...

Kuşkusuz herkes, her akım, her grup sonul çözüm konusunda aynı şeyi önermeyecektir. Ama bu, şimdiki durumun yerine daha demokratik bir yaklaşımın, daha ulusal (yurtsever) bir çözümün getirilmesini hiç de engellemiyor. Kitleler bunu, kendi yaşamlarında, çok iyi biliyorlar.

Bir grubun, bir akımın demokrasi yönündeki bir istemine karşı, iki kat daha "devrimci" bir istemle çıkmak, şimdiki durumda birliği değil, ayrılıkları kökleştirmeyi getirecek olan bir çocukluk hastalığından başka bir şey değildir.

Ekim'i öğrenmek, **devrimci yükseliş döneminde olduğu kadar, gericilik döneminde de devrimci bir tutumu almayı bilmek**, demektir. Ve devrimcilik, herkesten daha keskin belgiler atmak değil, kitleler hangi somut istemler etrafında, mümkün en geniş ölçüde toplanabileceklerse, o istemleri öne çıkartmak gerekir. Böylesi bir ruhla algılanmış en "ılımlı", ama en gerçekçi bir "reform programı", reformist değil, devrimci bir program işlevi görecektir. Devrimcilik, kısır propagandacılık demek değildir. Devrimci reformlara sırt çeviren kişi değil, devrimci bir anlayışla, gerekli reformlara herkesten fazla sahip çıkan, böylece yığınları dar reformizmin eline bırakmayan kişidir. Devrimci, olabildiğince, geniş kitleyi harekete geçirebilen, bu yolda, en gerçekçi programı hazırlayabilen ve uygulayabilen kişidir. Devrimci, gerçekliği yadsıyan kişi değil, gerçeklikten hareket ederek onu dönüştürebilen kişidir.

Türkiye solu, uzun geçmişi olan bir harekettir. Özellikle son on yıllarda yoğun bir deneyim birikmiştir. Ulusal çapta olduğu kadar, uluslararası ölçüde de tanınan, saygın önderlere sahiptir. Kadroları, yaşamın her alanında çetin sınavlar vermiş, işkence odalarında, ceza ve tutukevlerinde, cellat karşısında örnek bir tutum gösteren insanlarla doludur. Yalnızca bir grubun, bir akımın değil, tüm devrimci hareketin onuru olan bu insanlar, yaşam ve özgürlüklerini boşa harcamadılar. Onların çabası, başka şeylerin yanı sıra, bütün nüanslarıyla, devrimci sol hareketi olgunlaştırmış olmalıdır. Ve şimdi bu olgunluğun ilk belirtilerini görüyor, ilk ürünlerini topluyoruz. **Burada gerekli olan, artık, tüm devrimcilerin bu olgunluğa ulaşabilmesidir.**

Bu konuda, sol yayınlara da büyük görevler düşüyor. Ekim'i öğrenmek, onlar için, yalnızca Ekim Devrimi'nin kuramsal yönlerini ele almak değil, Ekim ruhunu genel geçer bir norm durumuna getirmek anlamına da geliyor. Buradaki temel, bizce şu olmalıdır: Eldeki tüm güçler, hangi çizgi ya da gruba yakın olurlarsa olsunlar ülkemizdeki durumun dayattığı asgari somut görevlere en iyi nasıl hazırlanabilirlerse, bu görevleri en yığınsal biçimde nasıl yerine getirebilirlerse, şimdiki aşamanın gerektirdiği en geniş birlik nasıl sağlanabilirse, öyle bir yaklaşımı esas almak. **Ayrılık ve farklılıkları değil, ortak yanları öne çıkarmak!** Falan ya da filan grubun geçmişi nasıl değerlendirdiği, şu ya da bu kuramsal sorunu nasıl çözümlediği değil; öncelikli olarak, sözgelimi genel af sorununda, sözgelimi seçimlerde ve seçim sonrasında tüm muhalefetin ortak bir tutum geliştirmesi konusunda, sözgelimi Güneydoğu'daki, cezaevlerindeki insanlık dışı uygulamaların ortaklaşa nasıl önlenebileceği konusunda, vb. görüş alışverişi yaplam, ortak politikalar geliştirmek bir hareket noktası olmalıdır. Bu, kuşkusuz, kuramsal sorunlara ilişkin değerlendirmelerin bütünüyle unutulması anlamına gelmiyor; ama, bu tür özgün noktalarda, **mutlaka her şeyi kendimizin bildiğini, tüm doğruların yalnızca bizim tekelimizde olduğunu sanmak gibi bir çocukluktan uzak kalarak, daha geniş çaplı, daha önyargısız ve asıl önemlisi, ayrılıkları keşfetmeyi, muhatabımızı çürütmeyi, onunla alay etmeyi değil, somut konularda eylembirliğini gözeten bir yaklaşımı rehber edinmemiz** anlamına geliyor. Bizim de yanlışlıklar yapabileceğimiz, ama yığınların ve tarihin bunları düzelteceği asla unutulmamalıdır.

Ekim Devrimi'nin görkemi, onun hiç yanlışsız gerçekleştirilmiş olmasında değil; tarihte yepyeni bir çağ açmasında, 70 yıl sonra bile kendini cesaretle yenileyebilen bir yapıyı yaratmasında ve yığınların özlemlerini sürekli öne çıkarmasındadır. □

Ekim Devrimi iktidar ve çoğunluk

SİNAN TUNA

Ekim Devrimi ve deneyimleri tüm insanlığın kazanımları olarak yaşamaya devam ediyor. Ekim Devrimi, eskiyi yeni perspektifte görmek isteyenlere ışık tutuyor. Çünkü Ekim Devrimi'yle kurulan proletaryanın iktidarı tarihin sınavından yüzakıyla geçti. 1917'den sonra olağanüstü ağır koşullarda yürütülen içsavaşta, kapitalist sistemin ablukası altında , Nazi saldırganlığına karşı savaşta, emperyalist sistemin her olanağı ve yolu kullanarak sürdürdüğü antisovyetizme karşın varlığını korudu ve sürekli gelişip güçlendi. Bu, Ekim Devrimi'yle kurulan proletarya iktidarının sağlamlığını kanıtlamaktadır.

* * * *

1917 ŞUBAT'ında işçi sınıfı genel grev ve direnişlerle çarlığa karşı başkaldırdı. İşçilerin üzerine yollanan askerler ateş açmayı reddettiler ve halkın saflarına geçtiler. İşçilerin ve askerlerin birleşmesi ayaklanmanın gücünü artırdı.

Şubat Devrimi ile Çar devrildi. Devrimi gerçekleştiren işçi ve askerler Sovyetleri kurdular. Sovyetler gerçek gücü elinde tuttuğu halde, burjuvazi Geçici Hükümet'i oluşturdu. Böylece ikili bir iktidar oluştu.

Hızla bütün ülkeye yayılan Sovyetler birbiri ardına önemli kararlar aldılarsa da, çarlık devlet aygıtı işbaşında kaldı. Burjuvazinin bu aygıtı tasfiye etmek gibi bir amacı yoktu. Geçici Hükümet ve otokrasiden yana güçler ikili iktidara son vermek, Sovyetleri ortadan kaldırmak için fırsat kollamaya başladılar.

Böylece ortaya şu sorun çıktı: Devrimi kim yönetecek? Burjuvazi mi, yoksa proletarya mı? Duma mı, Sovyetler mi?

Lenin'in sözleriyle, "Devrimi proletarya yaptı. Proletarya kahramanlık gösterdi, kanını akıttı, yoksul emekçi halkın en geniş yığınlarını arkasından sürükledi." Ancak burjuvazi hiçbir biçimde oluşmasına katkıda bulunmadığı devrimin sonuçlarına sahip çıkmaya çalışmaktaydı.

Lenin, Şubat Devrimi'nin sonuçlarını değerlendirerek İşçi ve Köylü Sovyetler Cumhuriyeti'nin kurulmasını önerdi. Çünkü devrimin sahibi ve fiilen iktidarı elinde tutan proletaryanın ve köylülüğün bu iktidarını bütünlemek yerine, parlamenter cumhuriyete dönmek, geriye doğru bir adım atmak olacaktı. İlk defa 1905 Devrimi'nde ortaya çıkan Sovyetler, o güne kadar eşi görülmemiş bir oluşumdu. Emekçilerin doğrudan girişiminin sonucuydu ve onların dolaysız iktidar aracıydı.

Lenin ve Bolşevikler Paris Komünü ve diğer devrimlerin yanılgılarından ders aldılar. Devrimde gericiliğin toparlanmasına fırsat veren toyluklara yer yoktu. Her kararsız tutum ve bekleyiş devrimci halk güçlerinin kanla boğulması için düşmana olanak tanımak demekti. Lenin 1917 Eylül'ünde durumu şöyle tanımladı:

"Orta vade yoktur; deneyler bunu iyice gösterdi: ya bütün iktidar Sovyetleri ve orduyu tam olarak demokratikleştirmek ya da Kornilovcu'luk". "Oyalanmak, ölüm demekti."

Emekçi yığınların o günkü acil talepleri; halklara barış, köylülere toprak, büyük arazi sahiplerinin tüm mülkiyetine el koyma, kapitalistlerin üretimi baltalamasına karşı baskı, ürünlerin üretim ve dağıtımının Sovyetlerce denetlenmesi, ancak iktidarın işçi ve köylülerce ele geçirilmesi ile başarılabildi.

Lenin ve Bolşevikler bu amaçla ayaklanmış işçi, asker ve köylü yığınları içinde yoğun bir çalışmaya girişti.

Bolşevikler "Bütün İktidar Sovyetlere" hedefini öne sürdüler. Küçükburjuva partilerinin burjuvazi ile dayanışmayı bırakarak Sovyet iktidarını benimsemesini istediler. Bolşevikler bu hedefi önermekle yalnız kendi çıkarlarını düşünmüş olmuyorlardı. Çünkü ilk öneriyi yaptıkları Nisan ayında da, yineledikleri Eylül ayında da Sovyetlerin çoğunluğu büyük ağırlıkla "ılımlı" sosyalistlerin elindeydi.

Ancak Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler kitlelerin talebi haline gelmiş bu hedefi benimsemediler. Tam tersine "Sovyetlerin görevi bitmiştir" diye açıkladılar. "Sovyetler gittikçe ortadan silinmeye mahkumdur... Sovyetlerin görevi bitmiştir, bundan böyle barışcı araçlar kullanacakolan serbest ve başarılı bir halkın önünden, Sovyetlerin bütün devrimci mekanizmalarıyla birlikte çekilecekleri gün yaklaşmaktadır" (İzvestiya, 28 Eylül 1917)

Böylece Bolşeviklerin başını çektiği devrimci güçler ile karşı devrimci güçler arasında kesin bir kutuplaşma doğdu. Bu süreç, giderek muazzam hız kazandı ve derinleşti. 1917 Ekim'i yaklaşırken emekçi kitlelerin büyük çoğunluğu bunun bilincine vardı.

Bolşevik Partisi'nin Nisan 1917'de 80 bin olan üye sayısı Ağustos'ta 240 bine yükseldi. Temmuz 1917'de Sovyetler'in I.Kongresi'nde 822 oy hakkı olan delegenin 106'sı Bolşevik iken, Kasım'da yapılan Sovyetlerin II.Kongresi'nde 675 oy hakkı olan delegenin 343'ü Bolşevik'ti. On milyonluk ordu içindeki asker Sovyetlerin beş milyon askeri temsil eden bölümü Bolşevikleri desteklemekteydi.

Lenin Ekim ayında, halkın büyük çoğunluğu bizimledir, diye açıkladı.

24 Ekim (7 Kasım)'de Geçici Hükümet devrildi. Sovyetlerin II. Kongresi bütüniktidarın Sovyetler'e geçtiğini açıkladı. Bir ay içinde toplanan Olağanüstü Köylü Kongresi de, Köylü Sovyetleri Kongresi de yeni iktidarı tanıdı ve temsilcileriyle Sovyet Hükümeti'ne katıldı.

Devrimci iktidar Ocak 1918'de toplanan ve Sovyet Cumhuriyeti'ni tanımayan Kurucu Meclis'i feshetti. Çünkü Geçici Hükûmet'in kararı ile seçilen, temsil niteliği tartışmalı karşı devrim için atlama tahtası olabilecek bu meclis halkın iradesini yansıtmaktan uzaktı.

* * *

Devrimci işçi sınıfının önüne başlıca iki görev dikildi:

Birincisi, yitirdiklerini **zor** kullanarak geri almaya uğraşan sömürücü sınıfların direnci karşısında iktidarın savunulması.

İkincisi, geniş halk yığınlarıyla bağlaşıklığın iktidarın ele geçirilmesi temelinde değil de, iktidarı savunma ve sosyalizm kuruculuğu temelinde **pekiştirilmesi.**

Bu iki özellik aynı zamanda proletarya diktatörlüğünün de özünü oluşturmaktadır.

Böylece dünyanın ilk ve güçlü sosyalist ülkesinin kuruluşuna başlandı.

YANLIŞ GENELLEMELER

EKİM Devriminin özelliklerinin kavranmasında dün olduğu gibi, bugün de yaşamsal önemde yolaçıcı sonuçları vardır.
Ekim Devrimi öylesine güçlü ve sarsıcı bir etki yarattı ki, burjuvazinin alaşağı edilmesi ve proletarya diktatörlüğü kurulmasının somut biçimleri ile dünya devrim sürecinin izleyeceği yol ve biçimler birçok kez özdeşleştirildi.

Devrimin düşmanları Rusya'da devrimin kendi özelinde işçi sınıfı iktidarının aldığı somut biçimleri devrimci güçlere saldırmak için kullanırken, devrimci güçler de zaman zaman Ekim Devrimi'nin somut biçimini mutlaklaştırdılar. Ülkelerindeki devrim sürecinin özgünlükleri ni bu biçimlere uydurmaya çalıştılar. Bu durum 20.yüzyıla damgasını vuran, günümüzdeki bütün süreçleri ve olguları etkileyen gözkamaştırıcı ve çağaçıcı bir devrimci eylemin sonucuydu.

Örneğin Komintern'e üye partiler devrimin Sovyetler biçiminde ve tek partiyle gerçekleşeceği görüşünü benimsediler. Bu nedenle 1946'da Doğu Avrupa ülkelerinde faşizmin yenilgisi ertesinde gerçekleşen işçi sınıfı iktidarları, gelişme özellikleri nedeniyle Ekim Devrimi'ne benzemedikleri için, sosyalizme proletarya diktatörlüğü olmadan da geçilebileceği düşüncesini doğurdu. Bu görüşü yalnızca komünist ve işçi partileri liderleri öne sürmediler. Stalin de bu gelişmeleri, sosyalizme geçişte proletarya diktatörlüğünden farklı bir yolun gelişmekte olduğu biçiminde düşündü.

Yanılgı, Ekim Sosyalist Devrimi'nin dünya çapında geçerli genel çizgileriyle yine bu devrimin kendine özgü özelliklerini ve somut biçimlerini karıştırmaktan kaynaklanıyordu. Bu nedenle Ekim Devrimi'ni ayrıntıda aynen yinelemeye, taklit etmeye kalkanlar da, sosyalist devrimin yasallıklarının genel geçerliliğini reddederek onu bir istisna sayanlar da hep yanıldılar.

Ekim Devrimi'nin gerçekleşme biçimi ve Sovyet iktidarının özgüllükleri öne çıkarılarak, bazen temel gerçeklerin üzeri örtülüyor. Sovyet iktidarının emekçi yığınların çoğunluğuna dayandığı, demokrasi güçlerinin geniş bağlaşıklığı temelinde yükseldiği unutuluyor. Keskin ulusal ve uluslararası sınıf savaşımının getirip dayattığı zorun ölçüleri derin demokratik bir öze sahip olduğu gerçeğinin üzerini örtüyor.

Bolşevik Partisi keskin çatışmalarla ilerleyen devrim sürecinde sahip oldukları işçilerin, askerlerin ve köylülerin büyük çoğunluğunun desteğini belirli oylamalara bağlamadı. Örneğin Geçici Hükümet'i devirmek için Sovyetler'de kesin biçimde sahip olduğu çoğunluğun bir de oylamayla açığa çıkmasını beklemedi. Çünkü kazanmak için devrimci inisiyatifi ve kararlılığı yaratıcı biçimde kullanmak şarttı. Ve olanaklar hayranlık uyandıracak biçimde başarıyla kullanıldı.

"ÇOĞUNLUK" ÜZERİNE TARTIŞMALAR "ÇOĞUNLUK" NEDİR ?

Lenin'in ve Bolşevik Partisi'nin "çoğunluk" sorununa yaklaşımları da Ekim Devrimi'nin özgüllükleri nedeniyle yanılgılı değerlendirmelere konu oluyor. Sol güçler içinde devrim sürecinde partinin devrimciinisiyatifiyle"çoğunluğun kazanılması" konularında birincisi yönünde abartmalı yaklaşımlar görülüyor

Bu abartma, bir başka deyişle "halkın ezici çoğunluğunu kazanma"nın öneminin kavranamaması Komünist Partiler'in yeni kurulup geliştiği 1920'lerde oldukça yaygındı. Bu durumun nesnel nedenleri bulunmaktaydı. Partilerin hepsi I.Dünya Savaşı'ndan sonra yükselen devrimci dalga içinde doğdular. Ayrıca devrim savaşımına ihanet etmiş önderliklerin hakim olduğu sosyal demokrat partilerden koparak oluştular. Bu reformist sağ çizgilere tepkilerin güçlü izlerini taşımaktaydılar. Yine hepsi Bolşevik Partisi'nin çizgisini örnek alıyordu. Ancak henüz Leninizm'in teori ve pratiğini bilmekten ve kavramaktan oldukça uzaktılar.

Ekim Devrimi'nin eksik kavra-

"Devrimle, işçi sınıfının önüne başlıca iki görev dikildi: Birincisi, yitirdiklerini zor kullanarak geri almaya uğraşan sömürücü sınıfların direnci karşısında iktidarın savunulmasıydı. İkincisiyse, geniş halk yığınlarıyla bağlaşıklığın iktidarın ele geçirilmesi temelinde değil de, iktidarın savunma ve sosyalizm kuruculuğu temelinde pekiştirilmesiydi."

nışının ürünü olan "sol" yaklaşımlar ile Leninist "çoğunluk" kavramı Komintern'in III. Kongresi'nde karşı karşıya geldi. Lenin bu kongrede partilerin çoğunluğu nasıl anlamaları gerektiğini ısrarla ve defalarca anlattı.

1921 Haziran'ında toplanan III. Kongre savaş sonrası devrimci atılımın yavaşladığı ve burjuvazinin güçlerini toparlayarak saldırıya geçtiği bir dönemde yapılmaktaydı. Bu saldırı ancak kitlelerin acil talepleri ve ekonomik çıkarlarını savunmak temelinde işçi sınıfının farklı gruplarının eylem birliğinin sağlanmasıyla göğüslenebilirdi. Ancak "sol"lar devrimci dalgadaki düşüşü görmüyorlar, emekçi yığınların kazanılmasının önemini kavramayarak etkin bir azınlığın yürüteceği "saldırı kuramı"nı öneriyorlardı. Bu kuramın Alman, Macar, Çekoslovak, İtalyan, Avusturya, Fransız partileri üyeleri arasında yandaşları vardı. Bolşevik Partisi'nin bir kısım liderlerinin tutumları da "sol"lara destek oluyordu.

Kongre öncesinde Alman Birleşik Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin Sosyal Demokrat ve Bağımsız Sosyal Demokrat Partileri, Komünist İşçi Partisi ve işçi sendikalarını, işçilerin ve işçi olmayan kitlelerin acil talepleri için ve gericiliğin artan saldırılarına karşı ortak bir kavgaya çağıran "Açık Mektup"'u yayınladı. Belge Alman işçileri arasında geniş bir yankı yarattı.

"Sol"lar açık mektubu reformizmin batağına saplanmak olarak değerlendirdiler. Diğer yandan Komintern Yürütme Kurulu Başkanı Zinoviev açık mektubun önerdiği taktikleri tümüyle uygulanamaz olmakla suçladı. Komintern Yürütme Kurulu üyesi Bukharin de ABKP'nin gerçek mücadeleden kaçtığını ve yapay planlar kurduğunu söyledi.

Lenin ise açık mektubu şöyle değerlendirdi:

"Örnek bir politik adım... Bu bir örnektir, çünkü işçi sınıfının çoğunluğunu kazanmanın pratik bir yöntemine ilişkin ilk eylemidir."

Kongreye iki kez sunuldu. Birincisi, Bela Kun ve ABKP-MK üyesi Thalheimer'in yeni bir eylem dönemine geçilmesini öneren "saldırı kuramı" idi. Lenin bu görüşleri kesin olarak reddetti.

Tez taslaklarının ikincisi ise, Bolşevik Partisi delegesi Radek tarafından hazırlandı. Radek kendi taslağında "sol"ların baskısıyla, **"işçi sınıfının çoğunluğunu kazanma"** önermesini çıkartarak, yerine **"işçi sınıfının toplumsal olarak kararlı kesimlerini kazanmak"** tanımlamasını koymuştu.

Lenin bu tavizi sert biçimde eleştirdi.

"...işçi sınıfının tam anlamıyla **çoğunluğunu** 'bilimsel sosyalizmin ilkelerine' kazanmanın gerekliliğini zayıflatmak, maskaralığın en üst noktasıdır... Herhangi bir yerdeki komünist partilerin hiçbiri, henüz sadece örgütsel önderlik açısından değil, bilimsel sosyalizmin ilkelerine de işçi sınıfının çoğunluğunu kazanamamıştır. Bu, her şeyin temelidir. Tek mantıklı taktiğin bu özünü 'zayıflatmak' müthiş bir sorumsuzluktur."

Lenin, III. Kongre'nin genel havasına hakim olan "sol" yaklaşımlara karşı savaş açtı. Lenin'e göre, komünist partiler, kendilerini proletaryanın **politik olarak en uyanık kesiminin** dar çemberi içine sıkıştıramazlardı. Lenin, kitlelerin bize yaklaşmasıyla işçi sendikalarını kazanmalıyız diyordu. "Mesele herşeyden önce çoğunluğu kazanmaktır."

Alman, Avusturya ve İtalyan delegelerinin imzasıyla Kongre'nin yayın organında tez taslaklarında değişiklik yayınlandı. Bu yazıda "saldırı kuramı"nın benimsenmesi, taslaktaki **partilerin işçi sınıfının çoğunluğunu bilimsel sosyalizmin ilkelerine kazanmaları ile ilgili cümlesinde yer alan "çoğunluk" sözcüğünün çıkarılması...** öneriliyordu.

Lenin "bu eğilime karşı acımasız bir savaş verilmesi zorunludur, yoksa ne komünizm kalır ne de enternasyonal" sözleriyle Komintern'i tehlikeye karşı uyardı. III. Kongre'de büyük önem taşıyan konuşmasında şöyle dedi:

"Hemen hemen tüm proleterlerin örgütlü olduğu Avrupa'da işçi sınıfının çoğunluğunu kazanmak zorundayız ve bunu anlamayan biri hareket açısından kaybedilmiştir... Rusya'da biz küçük bir partiydik, ama ülkedeki İşçi ve Köylü Temsilcileri Sovyetleri'nin çoğunluğu bizimle birlikteydi... Sizin böyle bir şeyiniz var mı? Bizim yanımızda o sırada en azından on milyon insan demek olan ordunun hemen hemen yarısı vardı... Eğer büyük bir partimiz olmamasına karşın Rusya'da zafer kazandığımız söylenirse, bu sadece, devrim hazırlığının nasıl olacağını kesinlikle kavrayamamış olduklarını kanıtlar... ve mücadele sırasında emekçi halkın çoğunluğu —sadece işçilerin değil, tüm sömürülen ve ezilenlerin çoğunluğu— bizim yanımızda olduğu kanıtlanırsa, o zaman gerçekten zafer kazanırız... Devrim sırasında "kitleler" kavramı çoğunluğu kapsar ve bu çoğunluk yalnız işçilerin değil, tüm sömürülenlerin çoğunluğudur... iktidarı kazanmak ve savunmak için gerekli olan sadece işçi sınıfının çoğunluğu değildir... Emekçi ve sömürülen kırsal nüfusun da çoğunluğudur."

Lenin'in konuşması kongrede büyük bir etki yarattı. Kuusinen'in sözleriyle, "Kongre Lenin'in yanında yer aldı".

III. Kongre tartışmaları partilerin kitleleri kazanma mücadelelerinin önemi ve çoğunluğun kazanılmasının nasıl anlaşılması gerektiği konusuna önemli açıklıklar getirdi. □

Yazıda geçen alıntılar için kaynaklar, Komünist Enternasyonal'in Kısa Tarihi (Bilimler Akademisi), Dünyayı Sarsan On Gün (John Reed) ve Devrimler Devrimi (Elleinstein)'dir.

"Amacımız halkı daha bugünden demokrasinin mimarı haline getirmek, toplumun her alanını demokratikleştirmek, halkın katıldığı demokratik bir politik rejimi yaşama geçirmektir..."

TİP Genel Başkanı Behice Boran ile TKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu: 8 Ekim'de düzenledikleri basın toplantısında, TBKP'nin politik ve programatik yaklaşımları konusunda ayrıntılı açıklama yaptılar. Brüksel'de düzenlenen basın toplantısında, Boran ve Kutlu gazetecilerin çeşitli konulardaki sorularını da yanıtladılar.

"Türkiye'nin önünde bugün demokrasiye geçilip geçilemeyeceği sorunu duruyor. Biz halkımızın demokrasi isteğine yanıt vermede en başta kendimizi sorumlu hissediyoruz. TKP ve TİP birleşmesiyle bu sorumluluğun gerektirdiği bir adımı attığımız kanısındayız" diye başlayan ortak basın açıklamasında, şu görüşlere yer veriliyor.

"Genel olarak solun, özel olarak de devrimci solun bölünmüşlüğü ve demokrasi mücadelesinde oynayabileceği rolü yeterince oynayamamamız herkesin kabul ettiği bir olgudur. TKP ve TİP birleşerek bunun tersinin mümkün olduğunu göstermeyi amaçlıyor.

TBKP, alışılmamış yeni bir kimlikle ortaya çıkıyor. Bu yeni kimlik güncel olarak halkın sorunlarına bugünden gerçekçi çözümler bulmak, Amerikancı, gerici, militarist güçlerin politikasına karşı, yapıcı, birleştirici, istikrarlı bir politikayı yaşama geçirme çabasıdır.

Türkiye toplumunun politik ve sosyal yenilenmeye ihtiyacı var. Halk arayış içinde, değişim istiyor. Demokratik bir gelişme yoluna koyulmak nesnel bir ihtiyaç olarak kendini dayatıyor. Öte yandan 21. yüzyıl eşiğinde yeni bir dünya oluşuyor. ABD ve SSCB arasında varılan prensip anlaşmasıyla nükleer silahlarda uzun tartışmalardan sonra ilk kez indirime gidilmesinin yolu açılmıştır. Uluslararası bir güvenlik anlayışının ve yeni bir ilişkiler sisteminin filizleri beliriyor. Türkiye barışı güçlendiren bir etmen olarak bu dünyada yerini almalıdır. Ulusal güvenlik anlayışını, dış politikasını oluşan bu yeni dünyaya uygun yeniden belirlemesi lazımdır.

Bütün bunları başarabilmek için demokratik istikrar gerekiyor. Sosyal demokratlardan komünistlere, Kürt demokratlardan Kemalistlere, devrimci soldan çevrecilere kadar en geniş sol güçlerin yapıcı katkısı sağlanmadan, sol güçler ile diğer demokrasi güçleri arasında bir mutabakat temelinde demokratik işbirliği gerçekleşmeden bu amaca ulaşılamaz. Yeni program tasarımızla biz sol güçlerin bugünkü kritik durumda oynayabilecekleri yapıcı rolü kendi komünist görüş açımızdan formüle ediyoruz."

Ortak basın açıklamasında da-

Boran ve Kutlu basın toplantısı sırasında, Brüksel.

ha sonra TBKP'nin yeni program tasarısında demokrasinin önemi üstünde durularak, şöyle devam ediliyor:

"Yeni program tasarımızda demokrasi fikri kilit bir rol oynamaktadır. Bugün kapitalizm çerçevesinde demokratik bir alternatif politika öne sürüyoruz. Demokrasiyi koruyup güçlendirmeden sosyalizme geçişin yolunun açılamayacağına, sosyalizme ancak demokrasi yolundan geçilebileceğine ve sosyalizmin ancak demokrasinin gelişmesiyle gelişebileceğine inanıyoruz.

Amacımız halkı daha bugünden demokrasinin mimarı haline getirmek, toplumun her alanını demokratikleştirmek, halkın katıldığı demokratik bir politik rejimi yaşama geçirmektir. Biz temel amaç olan sosyalizmin demokratik kültürünü bugünden toplumda olabildiğince yaygınlaştırmaya çalışacağız.

Demokrasiyi kazanmanın önünde güçlü bir baraj var. Emperyalizmin ve büyük ve tekelci sermayenin tam desteğine sahip olan ANAP yönetimi, Evren ile ve ordu üstyönetimi ile işbirliği içinde, hem kaba kuvvete ve tehdide başvurmakta, hem de çeşitli kesimlerin çıkar ve beklentilerini, korku ve endişelerini kendi doğrultusunda kanalize edebilmektedir. Bu güçlü barajda gedikler açmak, demokratikleşme sürecini başlatmak, ancak geniş muhalefet güçlerinin demokratik işbirliği ile mümkündür.

Şimdi 1 Kasım'daki genel seçimlerde demokratik bir sonuç alabilmek için böyle bir işbirliğini yaşama geçirmek zorunludur. Demokratikleşme açısından kritik bir dönemdeyiz. Seçimlere katılma hakkına sahip demokratik nitelikte muhalefet partileri arasında bir seçim ittifakı kurulabilir. Bu muhalefet partilerinin programlarında asgari demokratik müşterekler vardır. Devrimci solun, sendikaların, öteki meslek örgütlerinin, aydınların asgari istemleriyle bunların demokratik müşterekleri çakışmaktadır. Biz demokratikleşmeyi başlatmanın ve bunun önündeki ciddi bir engel olan ANAP'ı yenilgiye uğratmanın, bugünkü koşullardaki tek yolu olarak gördüğümüz böyle bir seçim ittifakını vargücümüzle destekleyeceğiz. Bütün seçmenleri 1 Kasım'da ANAP'a oy vermemeye, oylarını demokrasiden yana muhalefet partilerinde yoğunlaştırmaya çağırıyoruz.

Giderek daha geniş çevrelerin baskı politikasıyla çözülemeyeceğini görmeye başladığı Kürt sorununa program tasarımızda yazılan barışçı, demokratik ve adil bir çözümün getirilmesi güncel bir önem taşıyor.

Partimiz sekter, içine kapanık bir parti olmayacaktır. İşçi sınıfını yalnızca kendimizin temsil ettiği, gerçeğin yalnızca bizim tekelimizde olduğu iddiasında değiliz. Öteki politik güçlerin, aydınların, emekçilerin görüşlerinden her zaman yararlanmaya çalışacağız. Türkiye'nin sahip olduğu barışçı, demokratik ve hümanist fikir potansiyelinin politik sisteme, parlamentoya, ülke yönetimine yansıtılması için çaba göstereceğiz."

Yeni program tasarasının demokratik kamuoyunun da tartışmasına açıldığı üstünde duran basın açıklaması, bu konudaki yaklaşımı şöyle açıklıyor:

"Canlı bir tartışmadan yanayız. Bunun için eskisinden çok daha belirgin olarak partimizde demokrasi, iç yaşamın vazgeçilmez normu olacaktır. Dışımızdaki güçlerle her zaman yapıcı bir görüş değiş tokuşundan yana olacağız. Ülkemizin özgürce, uygarca bir politik tartışma kültürüne, yeni bir demokrasi kültürüne ihtiyacı vardır. Ülkenin sorunlarına çözüm bulma konusunda sonuç almaya yönelik diyalog ve ortak fikir üretmeden başka solu biraraya getirecek, demokrasi güçleri arasında mutabakat sağlayacak bir yol yoktur. O nedenle, yeni programımızı daha tasarı halindeyken kamuoyuna açıklıyor ve herkesle tartışmak istiyoruz. İktidara gelince de, uygulayacağımız politikaları önceden halkımızla, işbirliği yaptığımız politik güçlerle tartışmak her zaman ilkemiz olacaktır.

TBKP, komünizmin temel fikirleri çerçevesinde, yapıcılık, gerçekçilik, eleştiricilik, birleştiricilik ve demokratlığın daha bir dizi ögesiyle belirlenen çağdaş bir kimlikle ve ülkemiz komünist ve işçi hareketinin 1920'dan bu yana bütün devrimci mirasına sahip çıkarak politik mücadelede yerini alacaktır. Komünist partisinin yasaklı tutulması, 141 ve 142. maddeler, partilerimize yönelik tutuklamalar Türkiye'nin ayıbıdır.

Evren-Özal rejimi, TKP ile TİP'in birleşmesini ve komünist hareketin rolünü artırmasını önlemek için her iki partiye yönelik bir saldırıya girişmektedir. Bütün demokrasi güçlerini ve basını bu saldırılara karşı tutum almaya çağırıyoruz.

Yeni programımızı olanaklı en güçlü etkinlikle yaşama geçirebilmek için TBKP daha şimdiden legal çalışmaya adaydır." □

ABD-SSCB füze anlaşması ve olası sonuçları

"Öngördüğümüz olumsuz sonuçlar ortaya çıkarsa, Türkiye topun ağzındaki ülkelerin başında gelecektir. Türkiye, hem nükleer hem de konvansiyonel topun ağzındadır. NATO'nun kısa erimli nükleer silahlarda gerçekleştireceği bir modernizasyonda, Türkiye bu sistemlerin yerleştirileceği ilk ülkelerden biri olacaktır. Bu durumda, Türkiye'nin ABD'nin "sınırlı" nükleer savaş senaryosunun bir yıkım alanı olma olasılığı da olağanüstü boyutlarda artacaktır.

HALUK GERGER

SOVYETLER Birliği ile Amerika Birleşik Devletleri'nin ellerindeki tüm kısa (500 km-1000 km) ve orta (1000 km-5000 km) erimli nükleer füzeleri sökme konusunda anlaştıklarının açıklanması, birçok gözlemciye göre, yeni bir dönemi başlatacak önemdedir. İlk bakışta, böyle bir anlaşmanın, iki ülke arasındaki son 10 yılın gerilim, güvensizlik ve silahlanma yarışı ile yüklü ilişkilerine bir rahatlama getirebileceği, karşılıklı güven duygusu yaratabileceği ve nihayet öteki silah sistemlerinde de belirli bir indirim sürecini başlatabileceği söylenebilir. Gerçekten de, bu anlaşma imzalanırsa, ilk kez, belirli nükleer silahlar, karşılıklı rıza ile, sökülmüş olacaktır. Bunun, kendi başına, çok önemli ve olumlu bir olgu olduğu kuşkusuzdur.

Buradan hareketle, sözkonusu anlaşmanın bir doruk toplantısı ile birlikte imzalanacağının açıklanması, hemen her yerde, geleceğe ilişkin olumlu beklentiler yaratmıştır.

Bu yazıdan amaç, (şayet gerçekten imzalanırsa) bu anlaşmanın olası sonuçlarını tartışmaktır. Bu noktada hemen belirtmek gerekir ki, sözkonusu anlaşmanın (olumlu) önemini kabul etmek, olası sonuçlarının muhakkak olumlu olacağı beklentisini, sorgulamaksızın, paylaşmak anlamına gelmez. Bir başka deyişle, sözkonusu anlaşma, hemen herkesin iddia edegeldiği gibi, gerçekten çok olumlu ve radikal gelişmelerin başlangıcı olabileceği gibi, son derece tehlikeli yeni gelişmelere yol açabilecek süreçleri de yaratabilir. Konuyla ilgili iyimser bakış açısı genel kabul görmektedir. Oysa, bu yazıda daha "şüpheci" bir çözümleme yapılacaktır. Kuşkusuz, bu yapılırken, barıştan yana insanların bir yandan bu anlaşma sürecine tam destek verirken, bir yandan da, anlaşmadan sonra da, silahsızlanma için savaşımı sürdürmeleri gereği vurgulanmaktadır. Bir başka deyişle, barış hareketlerinin uyanık, diri ve mücadeleci konumunun devamının zorunluluğuna işaret edilmek istenmektedir.

Anlaşmanın genel olası sonuçlarının irdelenmesine temel bir gerçeğin altının çizilmesi ile başlamak gerekmektedir: Başta Reagan yönetimi, NATO ülkelerinin (hükümetlerinin) önemli bir bölümü bu anlaşmaya kerhen razı olmuşlardır. Dolayısıyla, anlaşmanın gerçekleşmesi, tek başına, Reagan yönetiminde ve kimi NATO üyelerinde bir politika değişikliğini ifade etmemektedir. Kamuoyunun, bir başka deyişle de dünya barış hareketinin ivme kazandırdığı toplumsal baskıların etkisi birçok NATO ülkesini anlaşmayı kabule zorlamıştır. İkinci olarak da, Reagan yönetimi, sözkonusu anlaşmanın hükümlerini, "Sovyetler Birliği bunları asla kabul etmez, edemez" beklentisiyle görüşme sürecine almıştır. Geriye dönüş çabaları sonuçsuz kalınca da, Reagan anlaşmaya, istemeyerek razı olmak zorunda kalmıştır. Dolayısıyla, Reagan yönetiminde ve birçok NATO ülkesinde, bu anlaşmaya karşın, henüz silahsızlanma yönünde içtenlikli bir politik iradenin oluşmadığı gözden kaçırılmamalıdır.

Hatta denilebilir ki, bu anlaşmayı kabule mecbur olan Reagan yönetimi tehlikeli nükleer stratejisini hâlâ gözükara bir biçimde sürdürmektedir. Daha Kasım 1986'da Reagan yönetimi SALT II anlaşmasını ihlal ederek, Sovyetler Birliği ile ABD arasındaki nükleer silahlarla ilgili tüm sınırlamaları yıkmıştır. MX füzeleri ve Trident II denizaltısı gibi son derecede kışkırtıcı sistemlerin geliştirilmesi sürmektedir. Yönetim, bu yıl, bir nükleer savaşta kullanılmak üzere hazırlanan yeni askeri iletişim teknolojisi için Kongre'den 400 milyon dolar ödenek istemiştir. Yıldız Savaşları programı için milyarlarca dolar halen harcanmaktadır. Bu arada, ABD'nin sökülecek füzeler yerine, Avrupa sahnesi için, ek nükleer denizaltılar tahsis etmesi NATO çevrelerince açıkça tartışılmaktadır. NATO'nun menzili 500 km.'ye kadar

olan nükleer sistemleri modernize edeceği bilinmektedir. İngiliz ve Fransız nükleer gücü ayrıca güçlendirilmektedir.

Bütün bu gerçekler, kimi NATO çevrelerinde anlaşmadan kaynaklanan hoşnutsuzlukla birlikte düşünüldüğünde, NATO'nun sökülecek füzelerin yerini fazlasıyla doldurацак girişimlerde bulunabileceğini göstermektedir. Dolayısıyla, sonuç olarak, sözkonusu anlaşmanın arkasından yeni ve tehlikeli bir silahlanma yarışının başlatılabileceği asla gözden ırak tutulmamalıdır. Reagan yönetimi, nükleer maceradan ve stratejik üstünlük arayışından vazgeçmiş değildir. Bu durumda, sözkonusu anlaşmayı, bu kez, başta kıtalararası nükleer sistemler olmak üzere stratejik silahları kapsayacak yeni oluşumların izleyeceği beklentisi ancak daha zorlu mücadelelerle anlam kazanabilir, gerçekçi olabilir. Aksi gelişmeler de kuşkusuz mümkündür.

Aynı biçimde, anlaşma sonrasında, konvansiyonel silahlar alanında da olumlu ya da olumsuz sonuçlar ortaya çıkabilir. Görünen odur ki, kimi NATO çevreleri, füzelerin "kaybıyla" NATO'nun konvansiyonel silahlarında arttırım yapmasının ivedilik kazandığı görüşünü dayatacaklardır. Bunun uğursuz işaretleri şimdiden ortadadır. Ayrı bir yazı konusu olacak ölçüde karmaşık olan bu konuda özetle söylenmesi gereken şudur: Konvansiyonel alanda, NATO ile Varşova Paktı arasında aslında bir denge mevcuttur ama NATO propaganda makinası bunun aksini neredeyse bir yaşam gerçeği yapma başarısını, özellikle Avrupa kamuoyunda gösterebilmiştir. Bu durumda, NATO ya daha ucuz olduğu için anlaşma kapsamı dışındaki nükleer sistemlerde yeni bir tırmanış başlatabilecektir ya da, daha güçlü bir olasılıkla, nükleer silahlanmayla birlikte konvansiyonel silahlarda da arttırıma gidecektir. İşte bu noktada da, Türkiye'yi bekleyen tehlikeler üzerinde durmak gerekmektedir.

Şayet öngördüğümüz olumsuz sonuçlar ortaya çıkarsa, Türkiye topun ağzındaki ülkelerin başında gelecektir. Türkiye, hem nükleer hem de konvansiyonel topun ağzındadır. NATO'nun kısa erimli nükleer silahlarda gerçekleştireceği bir modernizasyonda, Türkiye bu sistemlerin yerleştirileceği ilk ülkelerden biri olacaktır. Bu durumda, Türkiye'nin ABD'nin "sınırlı nükleer savaş" senaryonusun bir yıkım alanı olma olasılığı da olağanüstü boyutlarda artacaktır. Hele bu sistemler arasında, şimdikilerin aksine, Türk topraklarından Sovyetlere ulaşacak erimde sistemler de bulunursa -ki bu güçlü bir olasılıktır- o zaman sözkonusu tehlike daha da büyüyecektir. Konvansiyonel alandaki silahlanma ise, Türkiye'de askeri alana sağlık, eğitim gibi alanlardan yeni bir kaynak transferini gerektirecektir. Geniş çaplı bir silahlanmanın getireceği ekonomik yük, bir yandan Türkiye'yi dışarıya daha da bağımlı yapacak, bir yandan da yaratacağı toplumsal dengesizliklerle yeni bunalımları beraberinde getirecektir. Böyle bir bunalımın ilk kurbanının demokrasi olacağını kestirmek hiç de güç olmasa gerek. Kuşkusuz, tüm Avrupayla birlikte Türkiye'yi de yeni, ağır ve yoğun bir militarizm dalgası saracaktır.

Silahsızlanma tarihinin görkemli bir başarısı olan füzeler anlaşmasının, aynı zamanda, bu yazıda yapılan "karamsar" çözümlemelere de açık olması kuşkusuz acıdır. Ne var ki, bunun yapılması da gerekmektedir. Dolayısıyla, doğrudan barış güçlerinin ve genel olarak da insanlığın bir başarısı olan bu anlaşma, bir yandan sahip çıkılıp desteklenirken, öte yandan da onu saptıracak güçlere karşı barış ve silahsızlanma için yeni savaşımların başlangıcını da oluşturmalıdır. Ancak o zaman "karamsarlık" da, rehavet ve perspektif kaybı yaratacak "aşırı iyimserlik" de dengelenebilir ve başlangıç kazanımlarının yeni mevzilerle kalıcı yapılabileceği gerçeği unutulmaz. Umalım bu anlaşma mimarlarının amacına uygun gerçek mecrasından saptırılamasın ve her alanda kapsamlı bir silahsızlanmanın yolunu açsın, barış ereğine insanlığı daha da yaklaştırsın. □

Vanunu'nun yargılanmasına karşı protesto

İSRAİL'in nükleer planlarını açıkladıktan sonra MOSSAD tarafından kaçırılarak, vatana ihanet iddiasıyla yargılanmaya başlanan israilli teknisyen Mordechai Vanunu için İngiltere barış ve dayanışma grupları, Londra'daki İsrail elçiliği önünde kitlesel bir protesto gösterisi yaptı. Gerek Vanunu'nun kaçırılmasını gerek İsrail'in nükleer silahların yayılmasını engelleyici uluslararası anlaşmayı çiğneyerek nükleer silah elde etmesini protesto eden örgütler arasında İngiltere Nükleer Silahsızlanma Kampanyası (CND) da bulunuyordu. İngiltere'nin katolik barış grubu Pax Christi, "Vanunu'nun eylemi nükleer silahların yayılmasına karşı bir protesto idi. Pratikte protesto için normal bir yol yoktu. O nedenle Vanunu koşulların zorlaması sonucu teknik açıdan yasadışı olan bir adım atmak zorunda kalmıştır" dedi. Yukardaki resim protesto eyleminden bir görünüm.

Amerikan gizli servisleri amerikalı yazarları izliyor

WASHINGTON Post gazetesi, Amerikan gizli servislerinin pek çok Amerikalı yazarı sürekli olarak izleyerek, haklarında dosyalar düzenlediğini bildirdi. Aralarında dünyaca tanınmış Hemingway, Faulkner gibi yazarların da bulunduğu Amerikalı yazarların, geçmişte olduğu gibi günümüzde de izlendiği ve haklarında bilgi toplandığı belirtiliyor. Yazarların yapıtlarının ABD yönetimi tarafından beğenilmemesi, izlenmeler'nin gerekçesi olarak gösteriliyor. Verilen habere göre, FBI yalnızca yazarlar ve barış hareketi üyelerini izlemek için 150 bin dolayında ajan istihdam etmiş bulunuyor.

Bilindiği gibi, Beatles'ın ünlü şarkıcılarından John Lennon için de 7-8 kilo ağırlığına varan dosyalar FBI tarafından tanzim edilmişti. Lennon'un barış için şarkıları bulunuyordu.

Kolombiya'da kaçırılan çocuklardan sökülen organlar zenginlere satılıyor

İNGİLİZ basınında yeralan haberlere göre, Kolombiya'da kaçırılarak, çeşitli organları uzman doktorlar tarafından alınan çocukların sayısında artış bulunuyor. Kaçırılan çocukların özellikle gözlerinin çıkarılarak bu organların daha sonra zengin kişilere satıldığı ve bu işte dönen paranın çok büyük olduğu kaydediliyor.

Polisin çocuk kaçırma ve organlarını sökme olaylarını durduramadığı, bu işi yürüten şebekede çok ünlü cerrahların da bulunduğu belirtiliyor.

Güney Kore'de referandum

GÜNEY Korelilerin, yeni anayasa taslağının referanduma sunulması nedeniyle, 27 Ekim günü sandık başına gittikleri bildirildi. Yeni anayasa taslağı, Aralık ayında devlet başkanlığı seçimlerinin yapılmasını öngörüyor. Anayasa değişikliği, Güney Kore halkının uzun süredir yürüttüğü demokrasiye dönüş kampanyasının bir sonucu olarak yapılıyor. Güney Koreliler özellikle bu yıl içinde ülke çapında yaptıkları grev ve gösterilerle, diktatör Chun doo Hwan'ın istifasını ve demokrasiye dönülmesini talep etmişlerdi. Dergimiz baskıya girdiği günlerde, referandum sonuçları da alınmış olacak.

Regan gençliğinde hangi taraftaydı?

NEWSWEEK'in 29. sayısında yeralan bir yazıya göre, Reagan gençliğinde Sinema Aktörleri Vakfı (SAG) yöneticisi olarak muhbirlik yapmakla görevlendirilmişti. SAG faaliyetlerinde Reagan'ın rolü, -üyelik sıfatıyla FBI kayıtlarına girişi- 1984'de tümüyle açığa çıktı. Newsweek, Reagan'ın FBI'daki kimlik kodunun t-10 olduğunu da açığa çıkartıyor. Yukardaki resimde, 1946'daki grev ve lokavt için bir görüşme görülüyor.

Nikaragua ile dayanışma

DÜNYA sendikal hareketinin Nikaragua ile dayanışma eylemleri sürüyor. Finlandiya İnşaat İşçileri Sendikası'nın Nikaragua'da 50 konut inşa etmekte olduğu ve inşaatların ilk aşamasının tamamlandığı kaydediliyor. Finlandiyalı inşaat işçileri eğitimde başlamış bulunuyor. Çekoslovakya İnşaat İşçileri Sendikası da, Nikaragua'daki inşaat işçilerine ayakkabı, çizme, giysi ve çalışma anında takılan koruyucu aksesuar gönderdi. Avustralya Yapı İşçileri Sendikası'nın topladığı 3 bin dolarlık yardımın yarısı "Nikaragua için bir torba çimento" başlıklı dayanışma hesabına yatırılırken, diğer yarısıyla da çeşitli inşaat aletleri satın alındı. Portekiz, Peru, İspanya, Yunanistan ve İtalyan sendikaları da çeşitli yardım kampanyaları yürütüyor. DSF koordinasyonluğunda, yeni bir yardım gemisi de Ekim ayında Sovyetler Birliği'nden yardım yüklü olarak ayrılacak.

İran Sendikal hareketi: "Çocuklarımız sömürülüyor..."

İRAN sendikal hareketinin yayın organı "Etthad"ın bildirdiğine göre, İran'daki ekonomik bunalım ve savaş, özellikle İranlı çocukların yaşamını çok olumsuz yönde etkiliyor. İran sendikal hareketinin yaptığı araştırmaya göre, halen İran'da bir yaşın altında yaklaşık 2 milyon İranlı çocuk yetersiz besleniyor. Her 1000 çocuktan 120'si bir yaşına gelmeden ölüyor, 6 yaşın altındaki 10 milyon İranlı çocuktan sadece 77 bini kreşlere devam ediyor. Kreş ve yuvaların sağlık koşullarının da çok kötü olduğu kaydediliyor.

Kıbrıs'ta Dev-İş ile DSF ortak eğitim semineri düzenledi

KIBRIS'IN kuzeyinde Dev-İş (Devrimci İşçi Sendikaları Federasyonu) ile DSF (Dünya Sendikalar Federasyonu) ortaklaşa eğitim semineri düzenledi.

6-9 Ekim 1987 tarihleri arasında Lefkoşa'da yapılan seminerlerde, DSF Avrupa Komisyonu Sekretarya üyelerinden Turo Bergman, "Avrupa'daki Kapitalist Ülkelerdeki Ekonomik ve Sosyo-Ekonomik Durumla Başa Çıkmada Sendika Stratejisi" ve "11. DSF Kongresi'nin Batı Avrupa'nın Kapitalist Ülkelerinde Ekonomik ve Sosyal Duruma Bakışı" ile "DSF"nin Günümüzdeki Hedefleri" konularını ele aldı.

Dev-İş-DSF Ortak Eğitim Semineri'nde Dev-İş adına Zeki Erkut da, "Kıbrıs'ın Kuzeyinde Ekonomik ve Sosyal Durum ve Sendikaların Hedefleri" konusunu değerlendirdi.

Her seminerden sonra katılanların sorularının yanıtlandığı Ortak Eğitim Semineri'nde, Dev-İş'in üyelerinin yanı sıra çeşitli kuruluşların temsilcileri de konuk olarak katıldılar.

24 EKİM SAAT 12

24 Ekim Barış Dalgası amblemi.

Dünya Çevresinde Barış Dalgası

24 Ekim Cumartesi günü Japonya'nın Hiroşima ve Nagazaki kentlerinde saatler on biri ve onbir otuzu gösterirken, birden binlerce balon gökyüzüne uçuruldu, aynı anda kiliselerin çanları çalmaya, üniversite kampüslerinde ve işyerlerinde insanlar ayağa kalkıp "yaşasın barış" diye bağırdılar. Binlerce balon doğudan batıya doğru süzülmeye başladı. İkinci dünya savaşında atom bombası ile binlerce insanın öldüğü, sakatlandığı Japonya'dan Dünya çevresinde dolanacak barış dalgası batıya doğru yayılmaya başladı. Yine aynı gün saat oniki de Hindistan'daA ıerika'da,Demokratik Almanya'da, Fransa'da, İsveç'te ve dünyanın pekçok ülkesinde saat tam oniki de barış dalgası dünyayı ülkeden ülkele sarmaya başladı. Bir günlük bir turla, batıdan tekrar kaynağına, Japonya'ya dönmek üzere.

26 Ağustos'da Japonya'da toplanan Atom ve Hidrojen Bombalarına Karşı Dünya Konferansı'nda Sovyet ve Amerikan temsilcilerinin önerisiyle 24 Ekim Silahsızlanma Haftası'nı başlatacak etkileyici bir eylem olarak, atom bombasından ençok zarar gören Japonya'da saat tam oniki de Dünya'yı saracak ve birgünde dünyayı dolayıp yine Japonya'ya dönecek bir barış dalgası başlatma kararı alındı. Hızla hazırlıklara başlandı. Her ülke bu dalgayı kendi ülkesinde sembolik olarak yayacak eylemlerini Dünya Barış Konseyi'ne bildirmeye başladılar. Tabii Türkiye Barış güçleri de...

24 Ekim Cumartesi günü saat tam oniki de Türkiye Barış Derneği başkanı Mahmut Dikerdem ve yönetim kurulu üyesi Şefik Asan, aralarında Otomobil-İş, Petrol-İş, Kristal-İş, Tursan-İş sendikalarının; Makina, Kimya, Elektrik, İnşaat Odaları temsilcilerinin, yazar ve sanatçıların, dergi temsilcilerinin bulunduğu bir topluluk birlikte, Dünya Çevresinde Barış Dalgası'nı Asya ana kıtasından Avrupa ana kıtasına geçirdiler. Dalgayı oluşturan insanlar bir motorla Üsküdar'dan, Beşiktaş'a geçerek barış dalgasını Avrupa'ya ulaştırmış oldular. Daha sonra İnşaat Mühendisleri Odası'nda düzenlenen toplantıda Dikerdem "hoşgeldiniz" dedikten sonra, konukları Türkiye Barışseverler Cemiyeti kurucu ve başkanı Behice Boran ve diğer yitirilen kurucular için bir dakikalık saygı duruşuna davet etti. Sonra günün önemi, dünyada yapılan diğer etkinlikler hakkında konuşmalara geçildi. Dünya Barış Konseyi başkanı Romesh Chandna ve Yunanistan Barışı Savunma Komitesi başkanının 24 Ekim için Mahmut Dikerdem'e yolladıkları mesajlar okundu.

Nükleer silahlardan arındırılmış bir dünya için, birgünde dünyayı saran barış dalgası, dünya barış güçlerinin etkinlikleriyle zenginleşerek yayıldı ve Silahsızlanma Haftası için gerçekleşen çabalarla büyüyerek, birkez daha dünya insanlarının yeryüzünde kalıcı barış isteklerinin bir ifadesi oldu.

ORHİM-KUTYAY yayınımıza tepkiler...

Mehmet Çapar Otomobil-İş Genel Başkan Yardımcısı
"Anılan eğitim işçi sınıfına birşey vermekten uzaktır..."

Orhim ve Kutyay eğitimlerine katılmadım.

Bu tür eğitimlerin işçi sınıfına faydası olacağına inanmıyorum. Bu eğitimlerin tek amacı, Türkiye'de sendikal hareketi kontrol altına almak ve sarı sendikacılığı pekiştirmektir. Böyle bir eğitim, bizim sendikal anlayışımıza ters düşüyor.

Bize göre, sendikalarda eğitim kurumlaşmalıdır. Nasıl sendikalar toplu sözleşme yapmak için dışarıdan bir uzman kiralamıyorsa, nasıl her hukuksal durumda ayrı bir hukukçuya başvurulmuyorsa, sendikalarda da bir eğitim dairesi oluşturulmalıdır. Bu dairede kalıcı uzmanlar bulunmalı, üyelerine onları ilgilendiren konuları belli bir program içinde, belli yöntemlerle aktarılmalıdır. Bizce demokratik sınıf ve kitle sendikacılığının en önemli göstergesi budur.

Anılan eğitim, işçi sınıfına birşey vermekten uzaktır. Zaten anladığım kadarıyla eğitimleri düzenleyenlerin de böyle bir amacı yoktur. Hatta diyebilirim ki, bu eğitimler "Nasıl iyi bir işçi-sendikacı olunmaz"ı öğretmeye yöneliktir.

"Ben demokratik sınıf ve kitle sendikasıyım" diyen her sendika, üyelerini ağırlıklı olarak kendi kurum uzmanları eliyle eğitmek göreviyle yükümlüdür. Bu eğitimlerde üyelerin, ekonomik, demokratik bilinci geliştirilmeli, sendikaların toplumdaki önemi kavratılmalı, işçilerin sendikalarına karşı sorumlu bireyler olduğu anlatılmaktadır. Bir sendikanın gücünü belirleyen, yalnızca üye sayısının fazlalığı değildir. Bir sendikanın gücü, stratejik işyerlerinde örgütlü olmasıyla da ölçülemez. Bir sendikanın gücü, onun ilkelerinden kaynaklanır. Sağlam ilkeler üzerinde kurulu sendikanın, kısa sürede sayısal gücü de artacak, stratejik işyerinde de örgütlenmesi gerçekleşecektir. Demokrasi bilinci, işçilik bilinci gelişkin sorumlu üyelere sahip sendikanın kalıcılığına olan inancımız, son yıllarda yaşadıklarımızla da doğrulanmıştır.

Böylesi eğitimlerden geçirilen işçiler yalnız kendi sendikalarını değil, diğer sendikaları da tanıma fırsatı bulacaklardır. Uzlaşmacı-sarı sendikalarla, anarko sendikalizmle gerçek sendikacılık, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı arasındaki farkı daha iyi tanıyacaklar, öğrenecekler ve öğreteceklerdir. İşte gerçek sendikal eğitim anlayışı, bizim sendikal eğitim anlayışımız.

Metin Tiryakioğlu Basisen Genel Başkanı
"Seminerlerin bize kazandırabileceğine değer mi, değmez mi?"

BİZ seminerlerin kim tarafından nerede yapıldığını değil, konularını, yararlı olup-olamayacağını düşünürüz ilke olarak. Olaya bu açıdan bakmanın daha sağlıklı olduğuna inanıyoruz. Sözgelimi, bizim katıldığımız, "Memurlar ve İşçilere Konut Edindirme Yardımı Yapılması Kanunu, Uygulamaları, Alınması Gerekli Tedbirler" konulu seminer, özellikle hükümet ve işveren kesiminin görüşlerinin öğrenilmesi, bu görüşlerin bize göre eksiklik ve yanlışları ile yaratabileceği sorunların dile getirilmesi için bir olanak yaratmıştır.

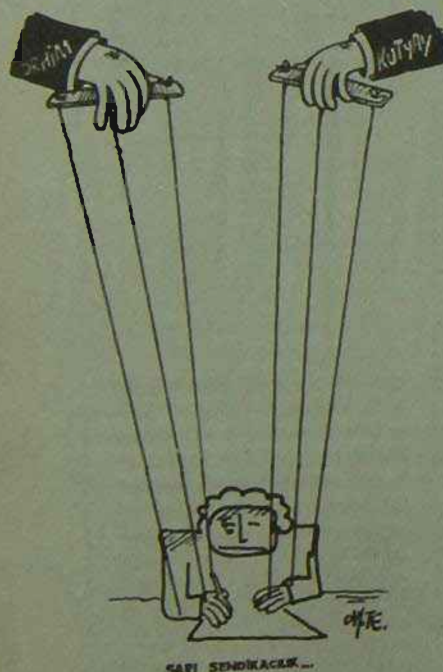
Şekilcilikten olabildiğince uzak, ama sınırlı kaynaklarımızın israfına da fırsat vermeden, salt Orhim değil, tüm seminerlerde öncelikle üzerinde durduğumuz nokta, seminerlerin bize kazandırabileceğine değer mi, değmez mi? Olumlu bir izlenim edinirsek katılırız. Bakış açımız budur.

Bu tür polemiklerin önlenebilmesinin yolu da, kanımca sendikalar camiasının gereksinim duyulan seminerleri bizzat kendilerinin düzenlemeleridir. Biz bu yolu seçmiş ve izleyen bir sendika olarak, bu tür organizasyonlar için gerekli potansiyele sendikaların sahip olduğuna inanıyoruz.

Orhim'in bir seminerindeki tebliğ ve tartışmaların "Görüşler" adıyla Orhim yayınları olarak kitaplaştırılmış biçimi. M/F Ankara Feribotu'nda (İstanbul-Ankara-İstanbul) 28 Temmuz-1 Ağustos 1986 günleri yapılan seminere katılanlar arasında ODTÜ Rektörü, Sanayi Bakanı, Koç Holding yönetim kurulu üyesi, Türk-İş genel eğitim sekreteri gibi isimler var.

Mahmut Hamitoğulları
Belediye-İş Genel Eğitim Sekreteri
"Orhim'in işlediği konular sendikamızın da işlediği konular..."

ORHİM-KUTYAY seminerlerine birkaç kez katılındı. Hükümet temsilcisi, işçi, işveren ve öğretim üyelerinin biraradа bulunmasını doğru buluyorum. Özellikle, işverenlerin sendika temsilcilerinin görevlerini bilmeleri açısından eğitimler yararlı oluyor. Eğitimin her türlüsünün yararlı oluduğuna inanıyorum. Orhim'in seminerlerine katılan hocalar, sendikamızın düzenlediği semınerlerde de ders veren hocalar. Orhim'in işlediği konular, sendikamızın da işlediği konular. Ben kendi seminerlerimizi daha yararlı buluyorum. Orhim'in seminerlerinin temelinde ticaret yatıyor. Seminer yapılacaksa, işçiye yapılsın. Ülkenin sorunları, yasaların aksaklıkları tartışılsın. Onun dışındaki konuları zaten biliyoruz. Esasen, bu işleri üniversitelerin üstlenmesi lazım.

Türk-İş'te 12 Eylül'le gelişen amerikan varlığı AAFLI-FPIA-PATHFINDER

AMERİKAN kuruluşlarının Türk-İş'teki etkinlikleri üzerine GÜN'ün Haziran (16), Temmuz (17) Aralık (22) 1986 sayılarında ayrıntılı bilgi verilmişti. 16 ve 17. sayılarımızda AAFLI'nın etkinlikleri ve işlevleri ayrıntılı olarak işlenmiş, bu yayın sendikalar üzerinde çok etkili olmuştu. Pathfinder Vakfı ve FPIA ile ilgili olarak da basında ilk kez GÜN'de bu kuruluşların çalışmaları anlatılmıştı. Bu yayın ve sendikalar içinde başlıca Yol-İş'in çabaları sonucu Aralık ayının sonuna doğru toplanan Türk-İş genel kurulunda AAFLI demokratik muhalefete bağlı delegelerce sert biçimde eleştirilmiş, ilişkilerin kesilmesi istenmişti. İlişkilerin kesilmesinin ilkesel bir tutum olarak demokratik muhalefeti oluşturan sendikaların çalışma programına girdiği bu genel kurul, Amerikan kuruluşları ile ilişkilerin sorgulandığı ilk genel kurul, Amerikan kuruluşları ile ilişkilerin ilk genel kurul olmuş ve genel kuruldan ilişkilerin kesilmesi yönünde bir karar çıkmıştı. Bu karara rağmen, Türk-İş ilişkilerde daha temkinli olan AAFLI, ile ortak "eğitim" çalışmaları yapmayı sürdürdü. Denizcilik İşletmesi Ankara gemisinde 26-27 Şubat 1987 ile 5-6 Mart 1987 tarihlerinde düzenlenen sempozyumlar buna örnektir. Türk-İş yöneticilerine genel kurulda alınan bu kararı hatırlatırken, emekten-işçiden yana tutum alan tüm aydınları da AAFLI çalışmalarına katılmamaya çağırıyoruz.

12 Mart döneminde Türk-İş'le ilişkiye geçen AAFLI, 12 Eylül'ün hemen ardından Türk-İş'le kapsamlı bir işbirliğine, tam anlamıyla bir "atılım"a girmişti. Doğrusu ilişkileri geliştirmek için bundan uygun bir zaman da olamazdı. Nüfus planlaması kuruluşları olan, FPIA daha önceden başlayan ilişkilerini sürdürürken, Pathfinder Vakfı ise 1980 sonrasında Türk-İş'le proje anlaşmasını yaptı. GÜN'ün yayınının yapıldığı Aralık 1986 ayında toplanan Türk-İş genel kurulunda eski yönetici kadronun arasındaki çelişkilerin patlak vermesi, Sadık Şide'nin Pathfinder Vakfından gelen paraların "yenilişine" ilişkin açıklamaları GÜN'ü doğrulamıştı. Bu kuruluşlar masum amaçlar gütmüyorlardı. Kişilerle olan ilişkileri "derinliğine" geliştirmenin uzmanı oldukları açıktı. Ama "Pathfinder skandalı" da patlak vermişti işte. Bu gelişmelerin sonucunda Pathfinder Vakfı ile birlikte yürütülen "nüfus planlaması" projesi, süresi dolduğundan sürdürülemedi. O işi FPIA sürdürüyor, Erzurum-Malatya-Sivas illerimizde. Neden işçilerin yoğun olarak bulunduğu illerimizde değil de etnik-coğrafi açıdan "duyarlı" illerimizde? Pathfinder Vakfı da Güneydoğu illerimizde çalışmalarını yoğunlaştırmıştı.

Türk-İş'teki Amerikan kuruluşları yalnız Türkiye'de faaliyet göstermiyorlar. AAFLI'nın benzerleri olan AALC Afrika ülkelerinde, AIFLD Güney Amerika ülkelerinde, FTUI Avrupa ülkelerinde işçileri ve sendikacıları Amerikan çıkarları doğrultusunda bir sendikacılık için eğitirken, AAFLI, içinde Türkiye de bulunan Asya'nın birçok azgelişmiş ülkesinde faaliyetini sürdürüyor. Pathfinder ve FPIA ise sayısı onları bulan diğer kuruluşlarla birlikte, beş kıtaya yayılmış olarak ABD devletinin ve çokuluslu şirketlerin finanse ettiği "nüfus planlaması" çalışmalarını yürütüyor. Hiçbir yerden dişe dokunur bir nüfus planlaması başarısı işittiremeyen bu kuruluşların ardında CIA'nın bulunduğu ise, artık olağan bilgilerden. Aynı bağ AAFLI ve benzerleri için de geçerli.

Deri işçilerinin grevi

Bir büyük okul

YAKLAŞIK dört aydır süren deri işçilerinin grevi, deri işverenlerini kendi içilerinde böldü ve farklı hesaplaşmalara itti. Deri işverenlerinin birlikte hareket etmeleri güçleştikçe, grevin uzaması olasılığı da artıyor.

İşverenlerin kendi içlerindekiçelişkiler, büyüklerin lehine, küçüklerin aleyhine çalışıyor. Büyük işletme sahipleri grevden fazla etkilenmiyorlar. Mallarını İzmir, Bursa, Uşak'daki fabrikalarında işlemeleri ve pazarı ele geçirmiş olmaları, onları son derece avantajlı kılıyor. Grevden asıl etkilenenler, 5-30 arasında işçi çalıştıran küçük işletmeler.

Üstelik İşveren Sendikası'nda söz sahibi olanlar da doğal olarak büyükler. Örneğin, ilk 10 büyük işletmeden biri olan Çapraz Deri Sanayi Sahibi Osman Güneş Deri İşverenleri Sendikası'nın başkanı. Yönetim kurulunda temsil edilen diğerleri de şunlar: Koşar Deri San., Kampana, Münir Çağl., Omurtak AŞ, Ergül Kasapoğlu, Yedikule AŞ, Nur Deri. Koşar DeriSanayi sahibi Turgut Koşar, "Ben kanun manun dinlemem, kanun benim," diyerek işçileri kışkırtıp tehdit edecek kadar ileri gidiyor. Yine Koşar Deri San. yöneticilerinden Alaattin Koşar'ın işçilere küfür etmesi sonucu, işçilerin sert tepkisiyle karşılaşması grev ortamını yeni bir gerginliğe itti.

En büyük 10 işletmenin sahipleri Kampana Deri Sanayii'nde gizli toplantılar düzenleyerek, grevci işçilerin kaderini tayin etmeye çalışıyorlar. Küçük işletmeler tabi bu toplantılara katılamıyorlar. İflasın eşiğinde olan bu işletmeler, grevin bir an önce sonuçlanmasından yanalar. Onlar işçilerin isteklerini haklı bulup, tek tek anlaşma yapmayı savunuyorlar.

Küçük işletmeler lokavt uygulamasının da grevin büyüyüp yaygınlaşmasındaki payını görerek, büyük işletme sahiplerini suçluyorlar. Büyüklerin bir yandan işçileri yoksulluğa mahkum ederken, öbür yandan da kendilerini yokoluşa sürüklediğini görüyorlar. Deri işçilerinin grevi, binlerce kararlı işçi için olduğu kadar, küçük işletme sahipleri için de son derece öğretici biçimde sürüyor.

Deri-İş de haklı olarak işverenlerin kendi sendikalarında anlaşmasından sonra sözleşmeyi sonuçlandırmak istiyor. Ayrı ayrı sözleşme yapmak için geç kalınmış durumda.

Deri işçilerinin mücadelesi zor ama, onurlu...

DÖRDÜNCÜ ayını tamamlamak üzere olduğumuz grevin bugünkü durumu zor ve çetin mücadelelere sahne olmaktadır. Gerek işveren sınıfı, gerekse işçi sınıfı bu anlamda çelişkilerin en keskinleştiği dönemi yaşamaktadır.

Biz Kazlıçeşme işçileri sorumluluğumuzun bu aşamada daha da arttığını, daha çok mücadele etmemiz gerektiğini bilincimize çıkardık. İşte bunun içindir ki, mücadelemizi en yüksek düzeyde tutmak, tüm Kazlıçeşme işçileri olarak mücadelemize daha azimli daha kararlı sahip çıkmak zorundayız. Sözleşme safhasının en kritik dönemi olması bakımından, bugünlerde mücadele bizler için apayrı bir önem kazandı.

Bizleri insanlık suçu olan lokavt uygulaması ile yıldıramayan işverenler, yeni yeni taktikler kullanarak grevi kırmak ve biz işçileri bölmeye çalışmaktadırlar. İşçi arkadaşları sendikadan istifa ettirmek için çok ilginç tekliflerde bulunmaktadırlar. Teklifimizdeki hükümlerin çok üstünde tekliflerde bulunarak, işçilerin kararlılığını ve direncini kırmaya çalışmaktadırlar. Bir önceki sözleşmeden doğan ve işverenin kanunen ödeme zorunluluğu bulunan yakacak yardımı, ikramiye farkı ve bunlar gibi kanunen hak edilmiş olan ödemeleri yapmamak, maddi olarak bizleri zor durumda bırakmak istemektedirler. Aileleri, çocukları ve kendisi hasta olan arkadaşlarımızı bugün git, yarın gel veya muhasebe servisimiz çalışmıyor gibi engellemelerle yıpratmaya çalışıyorlar. En önemlisi de, üretime yönelik grev kırıcılığı faaliyetleri artmıştır. Yasalara göre yarı mamul, hammadde, üretime yönelik araç ve gereçlerin fabrika dışına çıkarılması yasak olmasına rağmen, yasaları

çiğneyerek, grev kırıcılığı faaliyetlerine devam etmiş oluyorlar.

Safranoğlu, işyerinde, işveren çok miktarda yarı mamul malı fabrika dışına çıkarma girişiminde bulunmuş, işçiler ve sendika yetkililerinin kanuni müdahaleleri hiçe sayılarak, mal polis nezaretinde gitmesi gereken yere gitmiştir. Müdahele etme gereğini duyan işçiler, topluca gözaltına alınarak, grev gözcüleri tehdit edilerek, yarı mamul olan mallar fabrikadan çıkarılmış ve **Beykoz Kundura Fabrikası'na** ulaştırılmıştır.

Kazlıçeşme'de üretim kapasitesi olarak önde gelen **Koşar Deri Sanayii** işvereni üretime başlamış, **emniyet** düzeyinde yapılan itirazlar sonuç vermemiş, adeta göz yumulmuştur. Zeytinburnu 4. İş Mahkemesinin vermiş olduğu "üretim yapamaz" kararı, icra memurlarınca bizzat tebliğ edilmiş, iş durdurulmuş, 24 saat sonra da işveren bu kararı yine çiğnemiş, üretim faaliyetini sürdürmüştür.

Bizlerin yaptığımız haklı müdaheleye karşın, işveren mahkeme kararını tanımayacağını, kanunun kendisi olduğunu, kimsenin kendisini engelleyemeceğini söylemiştir. Yapılan itirazlar ve kanuni müdahalelerde emniyet amiri ve yetkilileri taraf tutarak işçi arkadaşlarımızı gözaltına almış, hakaret ve tehditlerde bulunmuşlardır. Emniyet, mahkeme kararı gereği üretimi durdurma yetkisine sahip olmasına rağmen, taraflı davranarak göz yummaktadır. İtiraz için karakola giden işçi arakadaşlarımız hakarete uğrayarak karakoldan kovulmaktadırlar.

Kazlıçeşme işçileri 82 Anayasası'nın antidemokratik ve tamamen kendialeyhlerineolduğunu, grev uygulama aşamasında pratik olarak yaşıyorlar. Çıkarlarımız açısından uygulanabilirliği olmayan yasalar yasa olmaktan çıkmış, suç olmuştur. Biz Kazlıçeşme işçileri, tüm bu olumsuz antidemokratik yasa ve sınırlamalara rağmen tek vücut ve tek yumruk olmuşcasına şu aşamaya kadar sürdürdüğümüz mücadelemizi, emeğimiz ve alınterimizin karşılığı olarak belirttiğimiz ekonomik ve demokratik haklarımızı almak için sonuna kadar mücadele edeceğimizi haykırıyoruz. Davamızın yalnızca Kazlıçeşme işçilerinin davası olmadığını, tüm Türkiye işçilerinin istemi olduğu başarımızın da tüm işçilerin başarısı olacağının bilincindeyiz.

Ali Ekber Barmagıç
İşçi Temsilcisi

Nur Deri Sanayii sahibi Bekir Sıtkı Çolak
"İhracatın gelişmesi için işçi ücretlerinin düşük olması gerekmektedir..."

"Grev, ülke ekonomisine büyük zararlar vermektedir. Deriler bozulma tehlikesiyle karşı karşıya. Bir koyun derisinin ortalama fiyatı 10 bin lira. Bu nedenle bazı işyerleri iflasın eşiğinde. İşverenler çaresiz. İşçi sendikası ise ideolojik davranıyor, bizlerle anlaşmak istemiyor. Oysa karşılıklı tavizlerle anlaşmak mümkün. Bizlere arabuluculuk yapsın diye sayın bakanımız Mükerrem Taşçıoğlu'na durumu izah ettik ama bizimle şimdiye kadar pek ilgilenmedi. 12 Eylül askeri müdahalesinden sonra greve giden işyerlerinde isteyen işçi çalışabilir ama gördüğüm kadarıyla Deri-İş grevlerinde böylesi bir ortam yok, bunu da Deri-İş sendikası sağlıyor. Bırakmıyorlar ki işçiler gelip çalışsınlar. Bizler Türkiye standartlarında en yüksek olan yüzde 65 gibi bir zam öneriyoruz ama sendika bu konuda direniyor, bir türlü anlaşmaya yanaşmıyor. Hatta grevlerin uzaması, Gebze'de kurulmakta olan Deri Sanayii'nide tehlikeye düşürecek nitelikte. Bu da, ülke ekonomisine büyük zararlar verecektir. İhracat düşmüştür. İhracatın gelişmesi için işçi ücretlerinin düşük olması gerekmektedir. İşçi sendikası ise bizlerin karşısına akla hayale gelmedik isteklerle çıkıyor. Bunlardan birisi, işten çıkarılan işçiye 6 ay çalışıyormuş gibi ücret ödenmesidir. Bu bizler için mümkün değil. Daha makul isteklerle karşımıza gelseler, tabiki anlaşırız."

Yukarıdaki sözlerin sahibi Bekir Sıtkı Çolak. Nur Deri Sanayii Limited Şirketi'nin iki ortağından biri. İşyerinde 40 işçi çalışıyor. İstedik ki, işverenlerin nasıl bir çalışma ortamı istediklerini kendi ağızlarından okurlarımıza ulaştıralım.

Tek Gıda-İş Demokratik İşçi Muhalefeti, işyeri komiteleri öneriyor

TEK GIDA—İŞ Sendikası içindeki Demokratik İşçi Muhalefeti, bir basın toplantısı düzenleyerek, işçi sınıfının sendikal, demokratik haklarının geri alınması için düşüncelerini açıkladı.

12 Eylül ile birlikte işçi sınıfı üzerindeki baskıların yoğunlaştığına dikkat çekilen basın açıklamasında, kısmi demokratik hakların yokedildiği, egemen güçlerin istemlerinin tek tek gerçekleştirildiği ve yasalaştırıldığı, işçilerin özgür sendikalaşma ve toplu sözleşme haklarının 2821-2822 sayılı yasalarla ortadan kaldırıldığı belirtilerek, şu görüşlere yer veriliyor:

"Bizler, işçi sınıfının sendikal birliğini sağlayacak ve egemen güçlerin saldırıları karşısında sendikaları savunma aracı haline getirecek yöneliş ve çabaları hiçbir zaman bir yana itmemek gerektiğine inanıyoruz.

Birlik konusunda önerilen çözüm yollarının mutlaklaştırılmaması gerekmektedir. Çünkü, bir ülkede sendikacılık hareketindeki gelişme ve oluşumların kaynağı işçi sınıfındaki gelişmeler, hareketlilikler ve değişmelerdir. Nasıl ki DİSK böyle bir gelişmenin ürünü ise ve DİSK bir olgu ise, bu olguyu yok sayarak veya değerlendirmeyerek yapılan önerilerin gerekli kitle desteği sağlanması beklenilmemelidir. DİSK savunulmadan DİSK olgusu değerlendirilemez. İşte bizler, DİSK'i savunarak, eksiklik ve zaaflarıyla birlikte değerlendirerek DİSK'in aşılabileceğine ve günümüze-geleceğe ilişkin yeni bir örgütlenme biçimlerinin yaratılabileceğine inanıyoruz.

Tek yönlü mutlaklaştırılan öneri ve politikalar mücadele süresinde sahiplerini açmazlara düşürebilir."

Demokratik İşçi Muhalefeti, yukarda savunulanların gerçekleştirilmesi için, işyeri komiteleri biçiminde örgütlenme öneriyor. Açıklamada, işyeri komitelerinin mücadele sürecinin temel taşları olduğu ve bu örgütlenmeler yaratılmadan ne Türk-İş'in demokratikleştirilmesinden ne de yeni yaratılacak oluşumların tabana sağlıklı biçimde dayanmasından sözedilebilir, deniyor.

İsveç Türkiye Dostlar Birliği Kuruldu

İSVEÇ Devlet Memurlar'ı başkanı Olle Sşderman, İsveç Petrol, Kimya, Çimento İşçileri Sendikası genel sekreteri ve Uluslararası Enerji, Kimya- Sendikaları Federasyonu (ICEF) başkanı Nils Kristefferson ve İş Müfettişleri Derneği (İm-Der) başkanı ve yazar Ahmet Erol'dan oluşan kurucu komite, Haziran 87'de yaptıkları çağrı, 60'ı aşkın kişi ve kuruluş tarafından kuruluş bildirgesinin imzalanmasıyla İsveç'te kuruldu. Kurucuları arasında pek çok sendikacı, gazeteci, yazar, hukukçu ve yığın örgütlerinin temsilcileri bulunun İsveç Türkiye Dostları Derneği'nin tüzüğündeki amaç maddesi aynen söyle: "İsveç-Türkiye arasında dostluk ve kültürel ilişkileri geliştirmek, her iki ülkedeki gelişmeler hakkında bilgiler yaymak, Türkiye'deki sendikal hakları, insan haklarını ve demokrasi konusundaki gelişmeleri yakından izlemek ve bu bilgileri İsveç kamuoyuna yaymak, Türkiye'deki insan hakları, demokrasi ve örgütlenme özgürlüğü üzerine verilen mücadeleye destek olmak, katkıda bulunmak. Bu amaçlara yönelik çalışmalar için Türkiye'deki sendikalar, siyasi partiler ve diğer kuruluş ve kişilerle ilişkiler kurumak, bilgi almak ve çeşitli etkinlikler düzenlemek."

Özal'ın Batı Berlin gezisinin yankıları

12 Eylül'den bu yana, politik nedenlerle vatandaşlığı ellerinden alınmış yüzlerce Türkiyeli adına B. Berlin'de bir basın toplantısı düzenlendi. Birleşmiş Milletler **İnsan Hakları Derneği** tarafından B. Berlin parlamentosu salonunda yapılan basın toplantısını Eğitim ve Bilim Sendikası genel merkez yabancılar kurulu üyesi **Safter Çınar** yönetti.

Basın toplantısına vatandaşlığı ellerinden alınmış 43 kişinin imzası ile bir açıklama sunuldu. Açıklamada, 12 Eylül 1980 askeri darbesinden bu yana 13.788 kişinin vatandaşlıkhaklarının kaybettirildiği ve bunların tümünün altında da Turgut Özal'ın imzası olduğu . BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 15. maddesinde, "herkesin bir vatandaşlık hakkı olduğunu ve kimsenin keyfi olarak vatandaşlığından yoksun bırakılamayacağını" belirtmesine ve bu bildirgenin altında Türkiye'nin de imzası bulunmasına karşın, onbinlerce insanın vatandaşlık hakkından yoksun bırakıldığı vurgulanıyor. Başbakan Özal'ın bugün Türkiye'de her şeyin normal demokratik bir işleyiş içinde olduğunu ve mahkemelerin bağımsız, doğal hakim ilkelerine uygun ve adil çalıştığı izlenimini vermeye çalıştığı belirtildi.

Basın bildirisinin son bölümünde, Türkiye'de insan haklarına saygılı ve demokratik bir rejimin hayat bulacağı ve bu rejim içinde kendilerinin de çalışma ve yaşama haklarının bulunacağına inandıkları belirtiliyor.

Bildiriye imza atan kişiler şunlar: Behice Boran, Kemal Burkay, Sümeyra Çakır, Melike Demirağ, Şanar Yurdatapan, Nihat Behramoğlu, İnci Özgüden, Doğan Özgüden, Ümran Baran, M. Melih Baran, Yücel Feyzioğlu, Fuat Saka, Hüseyin Erdem, Gültekin Gazioğlu, Kemal Daysal, Mehmet Karaca, Metin Denizmen, Turan Ata, Murat Tokman, Yaşar Arıkan, Ekrem Aydın, Bahtiyar Erkul, Yücel Çubukçu, İsmail Çoban, Recep Orduseven, İlhan Geçit, Halit Erdem, Zeki Kılıç, Aydın Yeşilyurt, A. Taner Serin, Beria Önger, Zülal Kılıç, Şerafettin Kaya, A. Muhtar Sökücü, Engin Erkiner, Aydın Uçar, Sertaç Bucak, M. Akyiğit, Haydar Işık, Aşkın Baran, Mahmut Baksı, Durdu Gevher, İhsan Aksoy.

Sargın ve Kutlu yurda dönüyor...

Türkiye Birleşik Komünist Partisi (TBKP) Basın Bürosu Türkiye ve dünya ajanslarına, gazetelerine 26 Ekim tarihinde yurtdışında yaptığı açıklamada; TİP ve TKP genel sekreterleri Nihat Sargın ve Haydar Kutlu'nun 29 Kasım'da yapılacak erken genel seçimler öncesinde yurda geleceklerini ve TBKP'nin Türkiye'de yasal olarak kurulması için çalışmalara başlayacaklarını açıkladı. Ajansların bildirdiğine göre yapılan açıklamada "TKP ve TİP'in merkez komiteleri her iki partinin birleşmesi ile oluşacak TBKP'nin faaliyette bulunmasını legal olarak başlatmak, bunun için gerekli hazırlıkları yapmak amacıyla politik göçmen olarak bulundukları yurtdışından Türkiye'ye dönmekle görevlendirmiştir," deniliyor.

Her iki partinin genel sekreterlerinin ortak bir amaç için yapacakları girişimde siyasal ve yasal risk unsurlarına karşın kararlı bir tutum izleyecekleri belirtilen açıklamada, alınan kararın muhalefet partileri, sendikalar, demokratik örgütler, aydınlar tarafından anlaşılacağına inandıkları belirtilerek; "politik görüşleri nasıl olursa olsun, tek tek her yurttaşımızın demokratik dayanışmasına ihtiyacımız vardır," deniliyor.

DÜZELTME

GÜN'ün Ekim (32) sayısında yeralan "Geçmişi Değerlendirirken" başlıklı **Dergiler** bölümünde, anlamı farklılaştıracak dizgi yanlışları olmuştur.

Ertuğrul Kürkçü'nün Türkiye Sorunları Disizi-2'de yeralan söyleşisine ilişkin bölümlerdeki yanlışlar ve doğruları aşağıdaki gibidir:

45. sayfa, 3. sütun;

"Yaşadığı yıldırım süreç içinde fazlasını bilip öğrenmeye, kafa yormaya vakti de olmadı zaten" yerine,

"Yaşadığı yıldırım süreç içinde fazlasını bilip öğrenmeye, kafa yormaya vakti de olamazdı zaten" olacaktır.

46. sayfa, 2. sütun;

"...Ve olay TİP'in itibarını sarsmak gibi..." yerine,

"...Ve olay TİP'in itibarını sarsmak **amacıyla**..." olacaktır.

46. sayfa, 2. sütun;

"...Kürkçü'nün gençlik içinde hegemonya sağlamanın yanlış ve zararlı yöntemlerinin nereden kaynaklandığını bilmemiz gerekir" yerine,

"...Kürkçü'nün gençlik içinde hegemonya sağlamanın yanlış ve zararlı yöntemlerinin nereden kaynaklandığını **bilmesi** gerekir" olacaktır.

46. sayfa, 3. sütun;

"Kürkçü'nün söyleyişi yer yer..." yerine,

"Kürkçü'nün **söyleşisi** yer yer..." olacaktır.

Ayrıca, "Görüş ayrılıkları solun birliğini engellemez" başlıklı yazının 4. sayfa, 3. sütunun son cümlesindeki yanlış ve doğru da şöyledir:

"...Bu sol içi tartışmalarda kanallarda çokzayıftır..." yerine,

"...Sol içi tartışmalarda **diyalog ve işbirliğinin kendisi olmadığı gibi**, kanalları da çok zayıftır..." olacaktır.

Düzeltir özür dileriz.

Devlet Malzeme Ofisi grevi 90. gününde

"Birlik ve dayanışma içinde bütün bu olumsuzlukları aşacağımıza olan inancımız tamdır."

ANKARA Asfaltı üzeri, Göztepe'de kurulu Devlet Malzeme Ofisi'nin Basım Müessesesi Müdürlüğü'nde, Ağustos ayı başında başlayan grev, tüm işçilerin katılımı ile coşkuyla sürüyor.

İşyerinde çalışan 184 işçiden 106'sının asgari ücret alarak çalıştırıldığı Devlet Malzeme Ofisi'nde, geri kalan işçilerin aldıkları ücret ise asgari ücretin biraz üzerinde. İstenen ücret zammının aylık tutarının, 3,5-4 milyon civarında olduğunu belirten işçiler, işverenin buna karşın aylık üretim kaybının 300-400 milyon kadar olduğunu ve bu çelişkili tutumu anlamakta güçlük çektiklerini söylüyorlar.

1986 yılı içinde yayımlanan istatistiklere göre; bu işyeri KİT'ler içinde kârlılık bakımından 3. sırada bulunuyor. Aynı yıl içindeki üretim artışı ise yüzde 71,6. Rakkamlar bu kadar açık olmasına karşın anlaşılmaz bir inatla işveren grevin devam etmesi için elinden gelen her şeyi yapıyor.

13 yıllık işçi Mahmut Mülhan Kamu İşverenleri Sendikası'nın katı tutumuna değinerek, "İşveren sözleşmeyi müzakere etmeden kestirip attı. Sendikamıza da, bildiğiniz yere gidin dedi. Grev süresince sürdürülen görüşmelerimizde de, sadece asgari ücretin üzerinde zam vermeyi kabul etti. Bizim bu grevi bitirmemiz asla söz konusu olamaz" diyor.

Alişan İnal ise, mevcut iktidarın kamu işyerlerinde tek tip sözleşmeyi yerleştirip, yaygınlaştırmaya çalıştığını, onca maddi zarara karşın bugünkü tutumunun bunun bir göstergesi olduğunu vurguluyor. Uygulamanın işletmeyi daha sonra da özel sektöre kaydırmaya süreceğini ekliyor. Alişan İnal devamla, "İşyerlerinin özellikleri, çalışma koşulları farklıdır. Bu nedenle bize dayatılan şablon sözleşmeyi kabul etmedik. Kamu sektöründe bir çırpıda bitirilen sözleşmeler var. Biz bu dayatmacı tutuma karşı olduğumuz için greve çıktık. Grevler tüm işçi sınıfının grevleridir. Tüm sendikalar hangi iş kolunda olursa olsun, yapılan grevlere sahip çıkmalıdır. Grevlerin başarıya ulaşması için dayanışma gereklidir. DMO'nun başarısı tüm işçi sınıfının başarısıdır. Kişiler ya da kurumlar ön plana çıkarılmadan maddi manevi dayanışma gereklidir" diyor.

Baştemsilci **Hüseyin Hasdemir** de sendikal birliğin gerekli olduğuna değinerek, "bizim mücadelemizde ekonomik talepler geri planda kaldı. Açıkladığımız ücret zammı talebimiz, gerçekten çok az. Biz lüks istemiyoruz. Sadece insanca yaşayacağımız kadar bir ücret istiyoruz. Grevde bulunduğumuz süre içinde ekonomik mücadelemiz, demokrasi mücadelesine dönüştü. Siyasal iktidarın dayatmacı politikasına dur demek için, onurla, ekmek ve demokrasi mücadelemizi sürdüreceğiz. Tüm olumsuzlukları aşacağımıza olan inancım tamdır. Grevimiz ilk günkü heyecanı ve kararlılığıyla sürmektedir" diye ekliyor.

Yazıişleri Müdürümüz hakkında dava açıldı...

DERGİMİZİN Mayıs sayısında çıkan "Ellerinde Karanfillerle Öldüler" başlıklı yazı nedeniyle yazıişleri müdürümüz İsmail Doğaner hakkında TCK'nın 312. maddesine muhalefetten 6 yıla kadar hapis istemiyle dava açıldı.

Dava konusu olan yazıyla ilgili soruşturma sonunda 16 Temmuz'da, İzmir 7. Sulh Ceza Mahkemesi görevsizlik kararı vermişti. DGM'ye gönderilen dosya için DGM de görevsizlik kararı verince, dava Yargıtay'a gitmişti. Yargıtay 10 Eylül günlü kararıyla davaya DGM'yi yetkili kılmıştı.

Dergimiz sahibi Avukat Sami Alptekin'in yine sahibi olduğu Yarın dergisinin Mayıs sayısındaki "Üç Yurtsever ve Faşizmin Hukuku" başlıklı yazı nedeniyle ifadesine başvuruldu

GÜN Aylık Siyasi Haber ve Yorum Dergisi

Sahibi: **Sami Alptekin**
Yazıişleri Müdürü: **İsmail Doğaner**
Sendika ve İşçi Sorunları Danışmanı: **Özcan Kesgeç**
Yönetim Yeri: 856. Sokak, 3/502, Konak-İzmir, 13 72 66
İstanbul Bürosu: **Taner Renda**, Asmalı Çeşme Sokak 14/2 Sultanahmet-İstanbul
Ankara Bürosu: **Cemil Turan**, Menekşe Sokak, 27/5 Kızılay-Ankara, 118 38 26
Adana Muhabiri: **Ömer Uz**, Özel Sancak İşhanı, No:5 Adana
Kıbrıs Muhabiri: **Zeki Erkut**
Abone Koşulları: Yurtiçi / Yıllık 3500 lira - Altı Aylık 2000 lira
Yurtdışı / Yıllık 20 DM - Altı Aylık 10 DM
Posta Çeki No: 275808, İstanbul
Baskı: Engin Ofset
Genel Dağıtım: Hür Dağıtım

"KİM DEMİŞ BORAN ÖLDÜ DİYE?"

Saygı duruşundayım. Ne çok oldu yitirdiklerimiz. Alışmak mümkün değil, titriyorum yine. Gözlerim ele veriyor kendini. Sürdürüyorum düşünmeyi. Ölmek denir mi buna hiç? Tıpkı bizler gibi şimdi yurdun dört bir yanında insanlar saygı duruşundalar. Yaşamını hasrettiği işçiler, emekçiler, gençler ve aydınlar. Onun ölümünün anısına bir kez daha saygı duruşunda sorguluyorlar kendilerini. Örnek alacağız, unutmayacağız, yalnız değiliz diye düşünüyorlar. Kim demiş Behice Boran öldü diye? İşte ben de böyle düşünüyorum. Çoğalıyor, onun son nefesine kadar çabaladığı idealllerine yönelenler. Birleşik gücün ne olduğunu bilerek anıyorlar, ortak duygularla, saygıyla. Ve hepsinin aklından geçen, gözlerinde yansıyan tek bir şey var artık; Behice Boran'la ölmez...

HALUK TEKELİ
Buca Cezaevi-İzmir

GÜN, Behice Boran'la ilgili fotoğraf, ses bandı, video bandı, yazı vb. belgeleri toplamaya başlamıştır. Okurlarımızdan, ellerinde bulunan belgelerin birer kopyalarını iletmelerini ya da olanakları yoksa dergimizi belgeyle ilgili bilgilendirmelerini istiyoruz. Toplanan belgeler, Boran için hazırlanacak yayınlarda değerlendirilecektir.

"İŞÇİ SINIFIMIZIN BAŞI SAĞOLSUN"

Yaşam ve sorumluluk birbirinden ayrılmaz. Mevcut düzeni sürdürmek, evrimin karşısına çıkmak isteyenlerin en korktukları duygu, en korktukları ahlak ilkesi, sorumluluktur.

77 yıllık yaşamının hiçbir anında işçi sınıfına, halkımıza duyduğu sorumluluğun gereğini yerine getirmekten kaçınmayan, "dünya pratiğinde devrim öncesinde iki sol partinin birleşme örneğini veren, bu zor ve zor olduğu kadar da değerli atılımı" gerçekleştirme onuruna eren Behice Boran'ı saygıyla anıyorum. İşçi sınıfımızın, halkımızın başı sağolsun.

SEFER ATALAY
Özel Tip Cezaevi-Gaziantep

"HİÇ UNUTMAYACAĞIM"

Değerli insan, sevgili Boran'ın ölümü beni çok üzdü. Gümüş gibi saçlarını, sevgi dolu gözlerini, mücadeleci onurlu yaşamını hiç unutmayacağım.

Tüm dostlara başsağlığı diliyorum.

NAZMİ ŞAŞMARTİN
Cezaevi-Malatya

"BORAN'DAN ANLADIĞIM..."

1966'da TİP'in Ceyhan ilçe kongresinde Boran, Aybar, Çetin Altan katıldılar. Kongre sonrasında Boran kaldı, diğerleri Ankara'ya döndüler. Ertesi gün Boran köylere gitmek istedi. Aralarında benim de bulunduğum üç kişiyle birlikte yola çıktık. Devlet Üretim Çiftliği olan Hacıaliköy'e geldik, kahveye oturduk, çaylar söylendi, köylüler toplandı. 30-35'inde gösteren biri başladı:

— Sizin amacınız sosyalizm mi?

Boran — Evet.

— Sosyalizmi işçi sınıfı kurar. Türkiye'de işçi sınıfı var mı?

Boran — Siz ne yapıyorsunuz?

— DZÜÇ teknisyeniyim.

Boran — Siz okumuşsunuz ama, Türkiye'ye tanımıyorsunuz. Ben 28 yaşında sosyalizmi duydum. Ama şimdi gençler ortaokuldan sonra sosyalizmi öğrenmeye başlıyor. Bu gençlik kuşaktan kuşağa, damla damla akarak, bu Adana nehri gibi, Ceyhan gibi nehir olur. Sosyalizmi kurcacak işçi sınıfı da budur. Türkiye'de işçi sınıfı vardır ve mücadeleyi sömürü içinde öğrenir.

Boran'dan o gün anladığım, işçi sınıfı ile gençliğin içiçeliğiydi.

ABBAS KESKİN
(63)/İzmir

"O'NUN TUTUŞTURDUĞU MEŞALE..."

Tarih boyunca ilerlemek bilincini kitlelere taşımakla kendilerini görevli kılanların başına her türlü bela gelmiştir, gelmektedir. Bugün ülkesinin dışında, "vatansız" olarak ölen, anısı önünde saygıyla eğildiğimiz Behice Boran da bunlardan biridir, ama ne ilkidir, ne sonuncusu.

O'nun tutuşturduğu meşale elden ele dolaşacak, ebediyyen yurdu aydınlatacaktır.

Nasıl ki, Mithat Paşa'yı Taif zindanlarında boğduran, Namık Kemal'i Magosa zindanında çürüten zihniyetin torunları, bugün Onlar'ın anıtı karşısında saygı duruşuna geçip, çelenk koyuyorsa; nasıl ki Pir Sultan'ı astıran zihniyet lanetle anılırken, Pir Sultan'ın düşüncesi türkü olup yayılıyorsa; nasıl Nazım Hikmet düşüncesi, şiir olup dalga dalga tüm dünyaya yayılıyorsa; Behice Boran'ın anısı karşısında saygı ile eğilinecek günler de pek yakındır.

...Vatansızlığı yaşamış ve onun acısını taa iliklerinde duyan biri olarak vatansız olarak ölen merhume Behice Boran Hocamızın anısı önünde saygı ile eğilirken, merhumeye rahmet, tüm sevenlere başsağlığı dilerim.

HASAN BASRİ AYDIN
İstanbul

Zıncirlikuyu'da son saygı duruşu.

BİZDEN BİRİ

Nezih Danyal

